IOANNIS FIENI
Andouerpiani

DE FLATIBVS
HVMANVM CORPVS
molestantibus,

COMMENTARIVS NOVVS
AC SINGVLARIS.

In quo Flatuum natura, causæ, & symptomata describuntur, eorumque remedia facili & expedita methodo indicantur.

IN OFFICINA SANCTANDREANA,
cIɔ Iɔ LXXXIX.

ILLVSTRISSIMO ET GENEROSISSIMO EQVITI, DOMINO *Carolo Rymio, Domino de Belle, Schuerueit & Eeckenbeke, regio in consilio secretiore Consiliario, & Caesareo quondam apud Turcarum imperatorem oratori vigilantiss. Ioannes Frenus S. D. P.*

CVm apud omnes in confesso sit, Clarissime vir, humano generi nihil desiderabilius, nihil optatius, nihil denique præstantius diuinitus dari potuisse præter sanitatem, & vitæ huius incolumitatem: nō potui non mirari tantum thesaurum, tamque incomparabile bonum apud plerosque tam turpiter vilescere & negligi: cuius quidem dignitatem si penitius introspicerent, cũ Amphione Sicyonio poeta exclamarẽt:

O Beata Sanitas, te præsente amœnum
Gratiis ver floret; absque te nemo beatus.

Hęc enim sapientiæ, sciẽtiarum, artiumque omnium pijssima fautrix: Hæc vitæ huius tam turbulentæ vnicum solatiũ: Hęc illa est, cuius præsentia actiones humanæ vigent, vis corporis, forma, diuitiæ, & quæcunque apud homines in pretio haberi solita, valent: qua collapsa, causarumque hostilium vi & malignitate expugnata, concidũt, quæ prius valebant omnia, & morbus, ad mortem certissima via, succedit. Morbum expellere quis potest, nisi euitatis & exclusis causis ipsum generantibus & fouentibus? hæ sane nec

euitari possunt, nec excludi antequã cognoscantur. Potissima igitur curandorum morborum ratio in causarum cognitione consistit. Porro diligenti harum habita animaduersione, perspicuũ euadet, homine, in hoc terrarum orbe, nihil miserabilius, nihil, si diuiniorem eius partem excipias, magis caducum, iniuriisque rerum omnium obnoxiũ esse. Quid enim est in rerũ natura a quo homo non impetitur, laceratur, conuellitur? Cęlum enim & sidera suis cõuersionibus & malignis aspectibus, pestes, ardores, extrema frigora, incommodaque varia hominibus inferunt. Elemẽta etiam multo maioribus malis noxia percipiũtur. Aer enim grãdine, pluuia, procellis, nebulis, tonitru, fulmine: Terra motu terribili, suisque ex hiatibus, voraginibus & speluncis auram pestilentem expirans: Aquarum coluuies, inundationes, lacus, stagna, paludes, suis putridis, euaporationibus: Ignis tandem incendiis & conflagrationibus, quam infinitis modis humano generi perniciosa fuere? porro animalium omne genus vnanimi consensu videtur hominis internecionẽ machinari: imo nec herbæ, frutices, arbores, eorumque fructus, a peruerso illo nocendi genio immunes reperiuntur. Ceterum hæc omnia, tanquam non satis malorum in humanum genus conferrent: Homo ipse furta, rixas, cædes, bella, aliaque innumera committens fa

cinora homini lupus fit. Atqui omnium crudelissimum, iniquissimum & teterrimũ est, quod homo in propriam naturã tã iniquus sit, tam sæuiat, vt intempestiuis libidinibus, diurnis, nocturnisque cõmessationibus corpusculum hoc per se tam inualidum & imbecille adeo concutit, vt præceps in omne genus morborũ ruat, diuinam sui partem animam contaminet, & iram dei in se prouocet. Recte itaque dicebat ille, Hominis vitã militã esse super terram. Hinc est quod viri sapientes tam infinitis malis occursuri, nihil magis in votis habuere, quam artem quampiã posse inuenire, qua se, suosque muniant, ab iniuriis memoratorum vindicent; & ab hoste morbo obsessos liberent: sicque arti huic inter reliquas nobilissimæ ab Apolline deo data sunt principia auspicata, quæ deinceps ab Æsculapio celebrari cœpta, a Machaone & Podaleirio tantopere exculta sunt, vt in summo pretio ab omnib. tũ potissimum ab Homero haberetur, cum diceret:

Est medicus vnus vir multis anteferendus
Tela excindendique & lenia pharmaca gnarus
Plagæ inspergendi.

Asclepiadei deinde (a patre Æsculapio sic appellantur) filiis suis, iiq; nepotibus, artem suã, non scriptura, sed ordine quodã in mẽte filiorum ad Hippocratis vsque tẽpora tradiderunt. Hippocrates autẽ diuinus (ad Herculem enim & Æsculapium generis sui ori-

ginem referebat (tantum in arte profecit medica, vt ob artis præclara opera, ſplendidos honores apud Coos ſuæ patriæ homines conſequutus ſit, nec minores apud Theſſalos & Athenienſes, qui eũ Eleuſiniis ſacris ſecundum ab Hercule publice initiarunt. Hic omnium primus artem ſuam ſcriptis mandauit, monumentaque ſua nobis reliquit: quæ tanquam a ſpinis & ſentibus doctiſſimus Galenus ita repurgauit, in eumque digeſſit ordinem & methodum, vt artem omnibus fere numeris abſolutã, poſteris tradidiſſe merito quis affirmare poſſit. Ceterũ, cum nihil ſit in rerum natura tam excultum, tam omnib. partibus perfectum, quod vlteriorem culturam non admittat, cœpere poſteri, noſtri potiſſimum temporis excellentes viri, pro ſuo quique ingenio certatim, quas medicinæ partes nõ ſatis pro ſua dignitate habitas viderent, recudere, recoquere, meliori ordine digerere, quæ ſuperflua erãt reſcindere, deſiderata ſupplere, tãtaque induſtria & animi propenſione omnia retractare vt vetere exuuio reiecto, noua facies arti aſſumpta eſſe videatur: quippe nulla medicinæ pars quamtumuis difficilis, abſtruſa, & recondita latere poteſt, quæ modo in lucẽ non prodeat. Cælũ equidem mente conſcendere, ſidera, eorumque motus obſeruare, Elementorum naturas perſcrutari, Terræ penetralia rimari, herbarum fruticum-

que vires ſummis laboribus & vigiliis inue-ſtigare, animaliũ õnegenus cognoſcere, imo propria viſcera crudeli ſpectaculo dilacerare n õ detrectãt viri præclari, quo ſacra quadam Aegide aduerſus tot cauſarũ malignarum procellas tecti, ab earum ſe iniquitate vindicarent, & incolumes quantum fieri po teſt conſeruarent. Hæc ea eſt ratio illuſtriſſime ſimul ac doctiſſime vir, quæ me adegit, vt operas meas, & horas bonas in communem vſum collocarem: quo factum eſt, vt id tem poris, quod ab occupationibus meis multis & variis relictum fuit liberum, authorum aſſiduis lectionibus impenderem, multaque vtilia adnotarem, ex quibus opuſculum præſens De flatibus humanum corpus diuexãtibus excerptum, amicorum quorundam ro gatu paſſus ſum ſub nominis tui auſpicio in lucem prodire. Excipe igitur vir illuſtriſſime animo benigno ingenioli mei primam fœturam, quam ſartam tectam contra inuidorum calumnias tuo patrocinio defendas obſecro. Quippe eo lubentius & maiori cum fiducia hanc tuo conſecraui nomini, quod animi tui erga me promptitudinem & beneuolentiam multoties cum tuas, tum familiæ infirmitates varias & graues iuuarem, expertus ſum: tum maxime quod multiiugã tuam eruditionem, feruentem ſapientiæ amorem, prudentiam & in rebus gerendis dexteritatem tam ſemper admiratus fui, vt

id quod maximè: nec mihi dumtaxat, verùm omnibus ingenuis, & cum primis principibus viris animi tui dotes & egregia facta tantæ admirationi fuere, vt ipse Carolus. v. Cæsar te in oratorem suum ad Turcarum imperatorem seligeret, & Cōstantinopoli per quinquennium integrum detineret, omniaque negotia sua & rerum molimina ita concrederet, vt omnia bona, fausta ac felicia à te expectarēt omnes. nec fefellit opinio, quippe tanti momenti munia tibi commissa, tam felici consilio & successu, tantaque sapientia, fide, & sedulitate confecta tradidisti, vt illico te post reditum in patriam, consilii secretioris consiliarium conuocauerit; Philippus quoque filius Hispaniarum rex in hoc vsque tempus continuauerit. quod sane summam indolis tuæ innocētiam & felicitatem demonstrant: argumento est, te Deo optimo Max. semper curæ fuisse: cui te cū tota familia commendo. Antuerpiæ ex ædibus nostris, Calendis Februarij, 1582.

Tuæ illust. celsitudinis cliens

Ioannes Fienus
Antuerpianus Medicus.

IOANNIS FIENI ANdouerpiani Medici, in librum ſuum de Flatib. Præfatio.

CVM tam diuerſa ſint mortalium ingenia, nec voto viuatur vno: accidit quenque ſuæ naturæ ductum, & quo animi feruor trahit lubẽtem ſubſequi. Hos quidem ad Muſicam vel Mathematicam: illos vero ad honeſtatem morum, vitamq; religioſam propenſiores eſſe. Atqui, quos natura, & ventris obedientia finxit, præcipites in luxuriam feruntur, pluſque operæ in bene curanda cute, pecuniiſque per fas nefasque accumulandis, quo nihil æſtuanti luxuriæ deſit, quam in rebus honeſte gerundis inſumunt. Hoc genus fucorum, quemadmodum cum hominibus præter corpus nihil fere quicquam commune habet: ſic cum ſenitu eius tranſit memoria. Ceterũ quorum animus melius habitat, & diuina ſui parte rite colenda penſitant, nullum tempus meditationibus liberum tranſmittunt, quo perſpectiora quæuis & faciliora tradant nepotib. nomenq; ſuum æternitati conſecrẽt. Horum cum in ſingulis doctrinis noſtro hoc æuo præclariſsima extent ingenia, tum vel maxime in arte medica, in qua a ſentibus & ſpinis repurganda, & omnis generis ſupelle-

luxuriæ fœditatibus conspurcatum erat: tum etiam regio quam incolebat, & præcipue patria ipsius Cous insula temperata, duros hosce ex Flatibus cruciatus minime gignebat. Nostra vero hac ætate ob ingluuiem & in cibo potuque intemperantiam, paucos inuenias, qui huius tyrannidi aliquando nō sint subiecti. His itaq; flatulento spiritu exagitatis hominib. vt pro nostro virili succurramus, neue deinceps imprudenter ex peruersa victus ratione eosdem colligant, prouideamus: operæpretium me facturum existimaui, si relicto Hippocrate, qui de ijs docte magis quam vtiliter scripsit, quæ ego habui de eorum tractatione sana & vtilia præcepta in communem vsum conferam.

IOAN.

IOANNIS FIENI DE FLATIBVS commentarius.

Quod flatus Spiritus sit, & de diuisione Spirituũ.

CAP. I.

NEmini dubium esse existimo, eã substantiam, siue aer, ventus, aut flatus, quæ eximiis viribus prædita cum sit, oculorum tamen effugit obtutum; spiritus nomine insigniri. Hippocrates enim cum diuersis in locis, tum vel maxime in lib. de Flatibus, hos spiritus nomine dignatur. Et Gal. scribit in hæc verba: Quoniam & de flatibus deinceps mentionem fecit, sunt quoq. & hi in spirituum genere. Dictum est autem in prognost. comment. & in lib. de spirandi difficultate, de spirituum in respiratione differentiis, veluti & de flatibus in prognostico. Ructus quoq; in spirituum genere existunt: atque ob id quodammodo communicant cum spiritibus respirationis: quatenus autem in Flatuosorum spirituum genere sunt: eatenus cum flatibus communi-

Epid. 1. commẽtario tertio.

cant: quare & ipsi flatuosum ventre procreari spiritum ostendunt. Cũ itaq. ex his Galeni verbis satis constet flatum esse spiritum: spirituũ autem multam esse differentiam: non alienum ab instituto fore arbitratus sum, eorũ naturam paulo altius perscrutari, & a sũmis generibus paulatim ad eam speciẽ quam declarandã proposui, diuidendo descendere. Spiritus vel in corpore nostro, vel extra corpus consistũt. Qui extra sunt positi in triplici habentur differentia. Vt enim viuentis Dei, & vniuersæ naturæ, sic & animæ suus est Spiritus. Dei Spiritus occultã dei maiestatẽ potestatẽq; præferens, per omnia sparsus permeat, vbiq; præsens omnia complectitur. Hic animos habet in potestate & eos quocunque vult, adducere potest. Spiritus naturæ is est, quem omnes Philosophi iuxta ac poetæ celebrant, quem Plato animum mundi: Galenus mentẽ huc ex superioribus deductam appellauit. Hunc Aristoteles hac definitione planius expressit: Spiritus est substantia animata & genitalis in stirpibus ac in animantibus existens, per-

Lib. de mundo ad Alexan.

que

que omnia pertinens. Hic longe lateq; diffusus omnia continet, omnia lætificat, vitalem mundi animam ipsamque naturam secum afferens, & quæcunq; subierit vitalia faciens. Tertio vero peculiaris rei cuiusque mortalis & concretæ spiritus illius formę substernitur, eamque denso concretoque corpori nectit, mediam inter vtrunque conditionem sortitus, iungitque disparia res vtriq; affinis ac familiaris, atq; hic profecto ab altero, qui vniuersitatis atq; totius naturę est regitur atq; cõseruatur. His trib. spirituũ differẽtiis iũgit Arist. quartã. A sicca (inquit) exhalatione ventus oriri solet, cum a frigore ita vt fluat, illa truditur, vt nihil aliud ventus sit nisi aer multus fluctuãs & coactus, qui etiã spiritus appellatur. Aer enim (vt ante diximus) eximiis viribus præditus, cum oculis non sit conspicuus solaq. consideratione cognoscatur, & effectu fiat manifestus, nemini dubium esse debet, quin & spiritus nomine insigniri debeat, præsertim dicente Hippocrate, Omne quod inter cælum & terram est Spiritu repletũ esse. Porro qui in cor-

lib. de mund.

lib. de Flatibus.

pore ſunt ſpiritus totidem membris cō-
plectuntur. Aut enim naturalis eſt, aut
vitalis, aut animalis: qui tres vno com-
prehenſi nomine, inſiti ſpiritus dicun-
tur. His aptiſſime (vt microcoſmi cum
vniuerſi machina ſit perpetuus conſen-
ſus & ſimilitudo) flatus ſeu ſpiritus fla-
tuoſus iungitur. Naturalis ſpiritus fit,
cum alimenti purior magiſque aerea
pars cōcoctione in eam tranſit ſangui-
nis tenuiorem ſubſtantiam, quæ vapo-
ris ſpeciem quādam exhibet. Hic tum
a ſpiritu iecori ingenito vim accipiens,
per venam cauam vna cū reliquo ſan-
guine in cordis venticulos tranſfundi-
tur. illic denuo caloris vi accuratius
elaboratus in aeris prope ſpeciem mu-
tatur, fitque ſpiritus vitalis, qui in to-
tum corpus per arterias diffuſus vitam
elargitur. huius portio per ceruicis ar-
terias in plexum retiformem, indeque
in cerebri ventriculos delata, hauſto
per nares & elaborato aere incremen-
tū recipit, & vi ſpiritus qui cerebro in-
genitus eſt, conuerſione quadā fit ſpiri-
tus animalis. hic vniuerſo corpori par-
tibuſque ſingulis impertitus, ſenſum

& mo

& motum confert, ab his modo dictis spirituum speciebus multum distat ille, de quo nobis sermo futurus est, eorumque qui in corporibus nostris versantur, quartum locum obrinet, eiusdem plane generis & naturæ cum vento, vocaturque non solum spiritus flatulentus, sed & Flatus. eiusmodi spiritus crassus ac vaporosus est, neque æthereus substantia, neque tenuis vt illi. Naturam vero eius intelliges, si qualis lis in austrina, qualisque in aquilonia constitutione sit ambiens aer, in memoriam reuocaris. Si quidem austrino flatulentus, aquilonio vero naturalis in nobis spiritus est similis. Atqui insitis spiritibus, vtpote qui ab aliis tractantur sat commode, relictis, ad flatuosum ordine & methodo explicandum nos accingamus.

De Analogia seu proportione Flatus cum Vento. Cap. 2.

CVm primis considerandũ est duo potissimum esse, quæ corpora nostra præ ceteris ad inflationes, vt ad reliquas omnes morbosas affectiones præparant, nimirum victus ratio,

& regio. Alimentũ initio dissimile, tãdẽ nobis simile redditur, & in substantiã corporis nostri mutatur. Cuius itaque naturæ id fuerit, eiusdẽ etiã longa cõsuetudine corpus euadet. Omni nãque alimẽto, quãtũuis feliciter in ventricul cõcocto, genuina perpetuo, insitaq; natura mordicus retinetur. quare lactuca aliaq; huiusmodi frigida, tametsi coctione vincãtur, superẽturq;, vẽtriculũ tamẽ & corpus reliquũ refrigerãt, ex iisq; sãguis profertur frigidior. Sic vinũ aut alliũ, calidum: pisces, caseus, & carnes salitę, crassum efficiũt sãguinẽ. Ex quib. perspicuũ est nõ spiritus dũtaxat & humores quib. conseruamur, sed totius corporis cõstitutionẽ mutari. Victus itaq; ratio refrigerãs, quia natiuũ calorẽ opprimit, ad flatuũ generationẽ corpus præparat. Exuperãtia insuper & copia etiã opptimi cibi & potus, quæ naturæ grauis sit, neque perfecte coqui, neq; in bonũ sãguinẽ verti põt, sed multas cruditates accumulat. hinc obstructiones & putredines generãtur: a quib. natiuus calor perinde atq; a multo oleo lucernæ flãma strãgulatur. Hæc sane cruditas & humorũ copia, cũ apud

quoſuis, tũ vel maxime apud ſeptẽtrionalis plagæ incolas colligi aſſolet. hi enim tãquã nimis vulgare ſit ferro hoſtẽ cędere, laqueo ſuffocare, aut aperto Marte alterũ in alterius necẽ ruere, fucata quadã ſimulatione neceſſitudinis mutuos ſeſe cõficiunt: poculis quippe certãt, ingẽtia vaſa exiccãt, dies noctesque cõmeſſando trãſigũt, & heſternæ crapulæ nouas adiũgũt ebrietates, nec prius ingurgitãdi finẽ faciũt, quã tãtopere inſatiabile abdomẽ explerunt, vt abſorpta reddant vomitu, aut in crepandi periculũ veniãt: huius dicti immemores, plures gula quã gladio periiſſe. *Hippocrates.* Vbi cib. præter naturã plus ingeſtus eſt, hic morbũ facit. Non itaq; mirũ ſi hoc genus helluonũ excremẽtorũ flatuũq; quæ præ copia non facile excludantur, magnum faciat prouẽtum. Regiones etiã magnũ, vt diximus, momẽtũ adferunt. Calida enim & æſtuoſa, velut ęſtas, ſpiritus inflãmat, humores extorret, & bilẽ auget, ex quib. calidiſſimi & acutiſſ. morbi ſuſcitãtur. Frigida aũt & humida, qualis eſt quæ ad Septẽtrionẽ vergit, vt hyẽs egelida, ſpirit' cõſopit, po

ros occludit, corpus multo humore su peruácaneo onerat; & natiuũ calorem opprimit. Inde debilitata coctione cru ditates, ciborum in ventriculo potuumque fluctuationes, destillationes, morbi chronici, calculi, lumbrici, flatus, aliaq; eius generis innumera fiũt. Quę quidem omnia haud dissimilem generationis originem (vt obiter hoc ingeramus) sortiuntur, ab iis, quæ in magno mundo nascuntur. vnde non minus eleganter quam sapienter Aristot. hominem τὸν Μικρόκοσμον appellauit, quod nimirum similitudinem & analogiam cum magno mundo habeat. Quemadmodum enim in magno mundo quatuor sunt elementa, Ignis, Aer, Aqua, Terra; sic eiusdem generis & naturæ sunt in paruo. vt in quolibet denique illorum variæ gignuntur substantiæ, in terra lapides & frutices, in aqua varij generis animantia, in aere tonitrua, fũlgura & pluuiæ: sic in homine ossa & calculi pro saxis & lapidibus, lumbrici, ascarides, pediculiq; pro animantibus, destillationes pro pluuia, ac flatus in corpore nostro genitus, ven

tum

tum exprimit. Vtque paucis dicam, vera totius vniuersi imago in homine relucet; nec mirum. Deus enim opt. maximus cum in prima rerum creatione sex dierum spatio totũ vniuersum admirabili artificio fabricasset, cunctaque suo collocasset ordine, nec quicquam præterea ad decorem tanti operis desiderari posset; deerat solus homo tam excellẽtis fabricę absolutissima quædam tãquam ἀνακεφαλαίωσις, quæ diuinam illam sapientiam & potentiam dignis encomiis extolleret, & magnificum opus miraretur. Porro in cœlo nihil tam sublime est, neq; in terra tam abditum quicquam, cuius viua imago & exemplar diligenter rimãti, in homine non cognoscatur. Nã & paruo mũdo suus Deus est animus. Sũt & spiritus angelici, intellectus & voluntas, ipsiq; sua habitacula. sunt etiã calidum, frigidum, humidum, siccum exterioribus correspondentia elementa. in calido apparent coruscationes, & variæ ignitæ imagines, phrenitis, inflammatio, erisipelas, causus. In humido destillationes, & ex iis indurati to-

tophi pluuiam & grandinem repręsentantes: fluxus deniq; & refluxus humorum in suis alueis, venis & arteriis conspiciuntur. Ceterum in terreo elemēto huius parui mundi omnium planissime apparet cum magno mundo similitudo. Quod enim in terra sunt lapides & saxa, hoc in corpore nostro sunt ossa: quinimo & ipsa saxa Ouidio magnæ parentis ossa dicuntur:

Meta-
morphos.

Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.
Magna parens terra est. lapides in corpore terræ
Ossa reor dici.

Quod in terra plantæ, frutices, & arbores, hoc in homine pili sunt. Porro (inquit Gal.) generatio pilorum eadē est quę plantarum. Nā quemadmodū ex istis quædam arte & arbitrio agricolarum, quædā iuxta naturales causas proueniunt: eodē modo & in animaliū corporibus aruo quidem alicui triticum aut hordeum, aut aliquod cerealium seminum in se insita habenti, caput assimilatur. aliis vero herbis, quæ in aridioribus crescunt regionibus, reliqui totius corporis pili similem generationem sortiuntur. Quid quæso de terræ motu dicam quādo contingit

intra terræ viſcera plurimas generari exhalationes per virtutem Solis & aſtrorum, ex materia ipſius terræ, & humiditate terræ immerſa, ſi egredi nequeant ob eam nimis compactam, aut ventorum groſſitiem, neceſſe eſt terræ motũ quadam in parte fieri. Sic videmus ex ſpiritibus flatuoſis corporis noſtri cauitatibus incluſis, exitumque quærentibus, magnos ſubinde tremores fieri; quam rem pulchre Ioãnes Langius depingit. Certe, ait, ſi magna paruis conferre fas eſt, quẽadmodũ vẽtus viſceribus terræ incluſus, terram erupturus tremulo conquaſſat motu: ſic aer flatulentus muſculorum aliarũq; corporis partiũ quæ diſtẽdi poſsũt velamine circũſeptus, eas palmo cõcutit, donec per diſtẽtũ velamẽ erupit. huius causã cũ plebs ignoret, illic ſubeſſe animã arbitratur. Quippe quãdiu ſine iniuria effluit, & patẽtib. viis innoxius diſcedit: nullus eſt tremor corpori; ſin autẽ diſcedẽdi facultas obturatis meatib. erepta eſt, nec fugæ locũ inueniat: perluſtrãdo omnia, anguſtias locorũ dimouet & clauſtra ſua conatur effringe

re.ſic euenit vt ſpiritu luctãte & egreſſum quærente corpus concutiatur. Datur & alia huius tremoris ratio. Corporis namque cauitatibus incluſus flatulentus ſpiritus, viſcerum calore & inſito motu euerberatus, curſu parum libero incaleſcit tenuiorque redditur. Hic qua data porta in vniuerſum corpus, parteſque principes, ſeſe inſinũat, & celeri motu in loca ſenſibilia irruens, non modo ſua qualitate ea afficit, ſed & ſubſtantia tenui ſtimulat, diſtendit, diuellit, vulneratque eas partes omnes quibus obuius fuerit. omnis enim cauſa mordax motaque, ſiue frigida ſiue calida, animanti horrorem & rigorem inducit. Tertio vero, hic ſpiritus cum vltro citroque permeans, facultati expultrici moleſtus fit, tum ipſas partes contriſtat, quæ ita exagitatæ, feſtinantes ad expellendum noxiũ, contrahunt ac cõſtringunt ſeſe, & con cuſſione quaſſationeq; vexãtur. Quare Flatus qui ſimilem cum vento conditionem ſortitus eſt, ſimiles etiã producit effectus. Verum nunnc tempeſtiuum eſt quid flatus ſit explicare.

Quid

Quid Flatus sit. Cap. 3.

NVllos hactenus videre contigit qui Flatus descriptionem tradãt, aut ex quorum monumentis rectius ea colligi poterat quam ex Galeno. Flatus (inquit,) est vapor ab humore, pituitoso cibo aut potu, ab imbecillo calore excitatus. Verum hæc definitio cum conuertibilis (vt dialectice loquar) non sit; perfecta minime esse potest. Varii namque vapores ex cibo & potu in ventriculo contentis ad cerebrum exhalant, vt in ebriis accidit. ad oculos etiam, vt in suffusione per consensum ventriculi, qui flatus nec sunt nec dicũtur. E cõtrario autem flatuosus ille spiritus ex humore melancholico in hypochondriis enatus, vere flatus est, nulla tamen definitionis parte comprehensus. Limatius itaque velim Flatum hoc modo describi: Flatus est multitudo quædam halituosi spiritus ex cibo & potu, humore pituitoso aut melancholico ab imbecillo calore in animalis corpore excitus. Dico, multitudo, quod leuis halitus aut vapor, a quibus nunquam corpus etiam opti-

Lib. 3. de Sympt, causis.

me constitutum immune est, nullo modo flatus dicatur, aut vllum inflationis sensum præbeat. Cui sententiæ Gal. subscribit dicẽs: Ventosos ab Hippocrate dici putandum est, qui in ventre colligunt copiam Flatuosi spiritus, qui vel per ructus vel bombos seu crepitus, inferne erumpens excernitur, vel remanet, & continentes partes distendit. Ventus, quinetiam teste Arist. nihil aliud est, nisi aer multus fluctuans & coactus. Quare autem hic vaporis loco halituosum spiritũ substituã, ex eodem Arist. iisque, quæ deinceps dicẽtur, discendum arbitror, cum nihil certi hac de re ex Gale. scriptis haurire quis valeat, vtpote qui hæc, halitum, spiritum halituosum & vaporẽ per omnia sua opera indistincte cõfundat. Halituosũ enim Spiritum ex succis sensim excalfactis gigni docet Therapeut. 14. Vaporem esse humorem extenuatum, de Sympt. caus. Lib. 1. & de simpl. med. facult. lib. 1. Halitum demum medium quid esse inter leuissimum tenuissimũque spiritum & sanguinem, qui plane absolutus attenuatusq; est, de naturali-

lib. 5. in Aph. 72.

bus facult. lib. 3. Quæ quidem omnia coincidunt confunduntur que, & veluti Synonyma, vnam eandemque rem ſignificant. quare phiſicis qui accuratius & ſubtilius talia perſcrutantur, differenda relinquo. Porro nec definitioni obeſt quod Gal. dicit, Auctiorem calorem ſi incidat in craſſam & glutinoſam pituitam, in craſſum flatum eam reſoluere. Quandoquidem calor tametſi in ſe validus ſit, comparatione tamen facta ad humoris quantitatem & ęqualitatem, merito imbecillis exiſtimabitur, vt pote qui eleuare ſpiritũ, minime tamen reſoluere poſſit. Eadem habenda ratio in iis eſt, qui immoderato potu vel robuſtiſſimum calorem opprimunt. Atqui quo in loco flatus generetur deinceps dicendum erit.

De loco generationis Flatuum. Caput 4.

PRæcedente cap. diximus ex Hipp. & Gal. ſententia, ventoſos appellari eos, qui in ventre colligunt copiam flatuoſi ſpiritus, qui vel per ructus, vel per efflatus inferne erumpens excernitur vel remanet, & continentes partes

distēdit. Ex quib. verbis facile colligere est, ventriculū & ei annexa intestina locum & quasi mineram generationis eorum esse: nam per ructum non poterant, nec inferne erumpere, nisi in ventriculo aut intestinis ortum sumpsissent. Ventus quoque in magna hac mundi machina non aliunde quam a terra nascitur: Cum enim imbre terra perfusa est, inquit Arist. tum ea & ab eo calore qui in illa est, & a superiore concalefacta respirationes reddit, in quo ventorum vim diximus cōsistere. Vbi autem maximam vim aquæ terra excipit; ibi magna vis halituum oriatur necesse est, non secus atque ex viridibus lignis largior fumus. In homine profecto quod terræ maxime respondet, ventriculus est. Galenus enim cōferens ventriculum hominis cum terra, inquit: Idcirco animalib. vice terræ fabrefecit natura ventriculum, veluti promptuarium quoddam cibi, quemadmodum stirpibus terram. Quippe venæ ad ventriculum productæ chylū ex eo in nutritionem totius corporis exugunt, non aliter, quam radices stir-

pium

pium in terram demissæ toti plantæ ex ea assumunt nutrimentum: tota nanq; hæc actio naturalis cum sit, haud secus in animalibus quam in plantis perficitur. Ventriculo itaque cũ terra maxima proportio est. sed terra ex se arida & exsucca nisi largo humore imbuatur fructus non fert, vt Virgilius ait:

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther Georg. lib. 2.
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.

Humectata autem ventos, vt supra demonstrauimus, efficit. Sic ventriculus noster, cum sit menbranosus & aridus, nisi mediocri cibo & potu irrigetur reficiaturque, reliquum corpus suo alimento defraudabit, & in marcorem atrophiamque deiiciet. Atqui liberalior potus si ingeratur, fluctuationes & flatus excitantur. Superfluum enim nutrimẽtum & copiosius quam ventriculus subigere potest, insitum eius opprimit calorem redditque languidiusculum: nihilominus tamen is sui muneris haud immemor coquendum cibum aggreditur. Verum cum exacte conficere haud possit, vapores, excitat quos minime dis-

cutit, efficitque flatum. Sensim deinde prima coctione impedita, pituitosi, crassi, glutinosique humores generantur, nõ in ventriculo dumtaxat, sed & intestinis maximeque colo. Ex his simili quadam ratione atque ex cibo a languidiore calore eleuati spiritus, siquidem nebulosi sunt, sine vehementi dolore ventriculum & abdomen, nihil grauius machinati, distendunt: paulatim vero circumiacentium viscerũ calore extenuati, qui in angusto prius stringebantur, dilatari nunc mouerique incipiunt, & ampliorem locum capessere, modo sursum, modo deorsum, horsum prorsumque fluctuantes qnærunt exitum: quem si nanciscantur, ilico euanescunt, & omnis cessat dolor. Sin autem duriore stercore, aut crasso phlegmate obturatis intestinis, transitus impediatur: detenti recurrunt, magnoque cum murmure fremunt, intestina conuellunt, & maximo impetu confertimque regurgitantes laborant, & iter sibi vi ac pugna parant. Cum enim calor vicinorum viscerũ eos extenuet, extenuati prõptius imo propria sponte moueantur, motiq;

multo tenuiores & apti, quo longiſſime penetrare poſſint, reddantur: per omnia irrumpunt, & fulminis inſtar quouis celerrime feruntur, exiguos meatus diducunt, vnitatem ſoluunt, nec quicquam tam ſolidum, quod ſua tenuitate cum intolerabili dolore nō permeēt. Pulchre huic flatui conueniunt, quæ Seneca vēto tribuit: nempe quod eius vis non poteſt cohiberi, nulla eum teneat compages, ſoluatque indomita naturæ potentia quodcunque vinculum. Spiritus nāque inuicta res eſt. Optimum (ni fallor) de eo iudicium ferent illi ſoli, qui eius ferociæ periculum aliquando fecerunt, & cum eo colluctati ſunt: ilico enim furibundus hoſtem deiicit. Quemadmodū itaque alium ſuæ generationis locum ventus non agnoſcit quam terram: ſic etiam Flatus aliis in locis raro quam in ventriculo, & ſubditis inteſtinis veluti terræ cauernis gignitur. Inde dilapſus in viſcera quæcunque & in reliquum corpus permeat. Rarum enim & peruiū humanū corpus eſt multoſq; habens meatus, per quos ſpiritus fertur, qui vbi maior influxerit, nec emittitur, corpus

Lib.6. Natur. quæſt. cap.18.

(vt diximus) concutit, rigorem inducit, & grauissima, quæ postea recensebimus, Symptomata infert.

De ratione generationis Flatuum. Cap. 5.

GEneratio Flatuum a calore est. calor modo intensus modo remissus & languidus; cuius quidem ratione vt a materia illi excitantur, sic & discutiuntur. Viscerum enim calor validus, prius illos dissipat quàm vim accipiant, imo & ab initio ne exoriantur impedit. Absolutum frigus nullos spiritus excitat, vt in extremis cruditatibus apparet. Ob id Hippocrates docet, in diuturna læuitate intestinorum si ructus acidus superueniat bonum esse signum; quod nimirum prius quam ructus ederetur nullum esset coctionis ciborum vestigium, propter caloris natiui quendam interitum; qui postquam cœpit quasi repullulascere & reuiuiscere adhuc languidior, ob paruam quam fecit in sumptum cibum operationem, spiritum excitat, & per ructum resoluit. Non itaque magnus calor, nec extrema frigiditas, sed media constitutio flatum teste Galeno efficit. Flatus ait in ventri-

çuli ſpatiis oriri ſolet, cum vel humores pituitoſi ibi contenti, vel cibi ab imbecillo calore in vapores reſoluuntur. Etenim vt abſolutum frigus vaporem haud quaquam excitat (neque enim extenuare, neque conficere, neque diſſoluere cibum poteſt) ita vehemens calor magna ex parte vincens ea quæ comprehendit; pluſquam pro vaporis generatione cibũ extenuat, niſi is ſuapte natura facile in flatum tranſeat. Calor autem in cibos agens ſi parum validus fuerit, vt eos quodammodo diſſoluit, ita non omnino conficit: atque hinc flatus exoritur. Atque vt vno verbo abſoluam: quemadmodum in externis rebus videmus, vt frigidiſſima conſtitutio maxime ſpirante borea aerem ſereniorem reddit, ac calidiſſima per æſtatẽ conſtitutio ambientem nos aerem purum efficit, mediæ vero conſtitutiones nebulas pariũt: ita in animantibus accidit. neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes ſunt ei vires: ſed quum medium inter has affectiones obtinet, flatum gignere poteſt. Porro non abſolute vera hæc oratio eſſe vide-

de ſymp. cauſ. Li. 6. cap. 2.

tur, cum non a mediocri dumtaxat, sed vehementi etiam calore ipsemet Gal. 12. Methodi med. flatus fieri docet. quod quidem manifestum est, partim ex eorum generatione ibidem tradita, partim ex curandi ratione. Ait enim: Si ex accidenti aliquo coniunctus his humoribus crassis & glutinosis halituosus spiritus est, qui ex iis quibus continetur corporibus erumpere prorsus non potest, grauissimis omnino doloribus, qui ita se habent, cruciantur: quippe accidit id illis duplici ex causa: vel obstructione vel calore. Nam & obstructio spiritum cohibet, nec exire permittit, & crassa glutinosaque cum calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent. Et paulo post: Quo pacto igitur dolores eos, quos frigidus humor in medio intestinorum interclusus excitauit, sanare conueniet? Sane non perfusionibus & cataplasmatis, quæ valenter excalefaciant: lenti enim omnes, crassique, & frigidi humores, ab iis quæ calefaciunt, nisi etiam valenter digerant, liquantur, & in flatum mutantur. Oportet igitur

eos incidere simnl & concoquere, quas res tenuantia medicamenta præstabunt, potissimum tamen si calida vehementer non sint. Ex his Gale. verbis facile videre est, vehementem calorem non impedire quo minus flatus fiant, aut si quidem facti sint, non eos discutere, verum cum nulli sint, ex materia de integro excitare: adeo vt idem Gale. crebro admoneat, a nullo tantopere in eiusmodi humorum abundantia metuendum esse, quam ab immoderato calore, qui eos liquet, atque in flatum vertat, digerere autem non valeat. Optime id animaduertit medicus ille Italus (vt est apud Paulum Aeginetam) qui omnes fere cholicas affectiones frigidis remediis, præter omnium opinionem persanauit: nec ipsummet Paulum hæc res latuit, Medendum inquiens doloribus, qui ad gelidos, tenaces, & spissos humores referuntur; prouidendo, ne vehementer calida adhibeantur remedia: Nam ab admodum calorificis præsidiorum materiis liquefacti funduntur, magisque in flatu-

Lib. 3. ap. 43. -c ibid.

lentum ſpiritum rediguntur humores eiuſcemodi. Ceterum non ex pituitoſis duntaxat humoribus validus calor flatus efficit, quos abſumere non poteſt, ſed ex quauis aſſumptorum nimia prorſus humiditate, vt in iis qui largiore potu vini vel cereuiſiæ ſe impleuerint, vel iuruleñtis diſtẽderint, vel vllius rei lentore ac craſſitie maiore ſeſe inferſerint, quã calor peruincere queat. Calor itaq; vehementiſſimus, flatus etiã excitat. Hoc in febrib. quoq; perſpicuũ euadit, in quibus quidem licet calor præter naturam vehemens exuperet, multa tamen potio ventrem inflat, haud aliam ob cauſam, quam quod copia naturam obtundat. vnde tria in flatibus tam generandis, quam iiſdem perſpiciendis requiruntur: calor debito infirmior ſuapte natura, aut ab oppreſſione: locus idoneus ſenſuque præditus, & materia flatibus efficiundis commoda.

De Flatuum differentiis. Cap. 6.

FLatuum non vna eademque, ſed diuerſa natura eſt; alius enim quieſcens eſt, alius motus. Quieſcens flatus craſſus eſt, tardi motus, nebuloſus & fri-

gidus, alia raro symptomata, præter quam quod hypochõdria, ventremque tumidum, & sine multo dolore turgidum reddat inducens. Hic frequenter diuexat eos qui crassam, recentem, pauloq; dulciorē cereuisiā, lac aut aquā potissimū inter prandiū & cenā biberunt: tunc enim per intēpestiuā potus assumptionem interrupta ventriculi concoctione, non aliter eneruatur eius actio, quam si in feruentem lebetem frigidissimam infundas aquam, vnde fluctuationes & nebulosi spiritus exoriuntur, qui abdomen totum instar tympani inflant distenduntque: quæ distensio moderata sobrietate, efflatibus, vnoque aut altero secessu subsidet. Sin autem longa mora inter intestinorum tunicas se insinuat, periculosam cholicā affectionem minatur. Flatus motus quia subtilis est & tenuis, cum intolerabili dolore vagabundus discurrens, tanquam Proteus quispiam varius efficitur. Excutitur enim aut retinetur: exit cum sono, aut sine sonitu: & per os, aut per anum. Per os ructum facit acidum, fumosum aut insipidum. per inferiorem partem de-

mittitur sine strepitu, & peditus dicitur: aut cum strepitu, vocaturque ventris crepitus. Porro hi tanti momenti sunt in humano corpore, vt Stoici, teste Cicerone, dixerint, crepitus ęque ac ructus liberos esse oportere. Claud. etiã Cæsar dicitur edictum meditatus, quo veniam daret, efflatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi, quod periclitatum quendam ex pudibunda coertione comperisset. Cum autem per neutram partium flatus defertur, sed in corpore retinetur, inflationem efficit: symptoma nimirum ventriculi ob imbecillitatem non potentis tum redundantem, tum nebulosum spiritum expellere. Porro intestinorum alias aliæ partes, cum huiusmodi spiritus in ipsis & continetur, & mouetur, varios excitant strepitus, qui licet non omnes sortiti sint nomina, possunt tamen sic declarari, vt nemo, vel mediocris ingenij non intelligat, & quale, & quantum sit excrementum, & in qua potissimũ parte circũuoluatur. Quippe si acutum tenuemq; sonum reddiderit spiritus, per tenue & omnino angustum defertur in

Lib. 9 Epist. Epist. 22. Suet. in vita Clau. ca. 33.

Gal. de Sympt. caus. lib. 6. cap. 6.

testinum, ipseq; & purior, & magis aereus esse deprehenditur. Quod si spiritus inflandi vim habeat, exiguum similiter strepitum excitabit, dũ per tenuia intestina reuoluitur, sed non adeo exacte acutum & tenuem. Atq; omnes huiusmodi strepitus in ieiuni intestini spatiis consistere solent, eoq; minus resonãt, quo magis ad reliqua, inferioraque intestina descenderint. Porro sunt alij bombosi (vt ita dicam) bombis latissimarum tibiarum non absimiles, quales habere solent ij, qui Tymbaulæ (id est Siticines) nominantur quæ ob materiam, ex qua constant, purum sonum reddere non possunt, & viæ, qua spiritus transit, latitudo sonum efficit grauiorem. Atqui huiusmodi flatus in crassis consistunt intestinis, vbi fuerint excrementis vacua. Quod si humiditas aliqua in ipsis contineatur, ab hac quoque prodibit quædam bombi species, quam βορβορυγμὸν, id est, murmurillum vocant, futuram nuntians humidi excrementi deiectionem. Etenim eiusmodi strepitus species, vtrumque significat: deiectionem quidem, quia

a mouente natura fit; humidum vero excrementum, quia murmurationem habuit comitem. Porro ſtrepitus flatu in foras miſſum ſequens, ſi murmurilli ſpeciē refert, deiectiones ab ipſo fore pronuntiat. Si vero purus, reſonans, claruſq; fuerit alterum duorum, aut inteſtinum eſſe inane, aut in ſuperiore eius parte excrementa admodum dura contineri ſignificat. Qui vero veluti ſtridorem refert, is ab inſtrumentorum anguſtia & inflante ſpiritu, atque pauca humiditate procedit. Huic loco pár erat adiungere differentias ſonorum ex flatibus in ſenſu auditus euenientium, differentiis enim flatuum explicandis hoc caput dicatum fuerat: ceterum multo commodius & maiore legentium vtilitate eas reſeruauimus in caput vndecimum, vbi ex profeſſo de aurium dolore tractatur.

Quot morbi genera Flatus producant. Cap. 7.

TRia ſtatuit Galenus ſumma morborum genera, Similarem, Organicum, & communem, qui vnitatis ſolutio dicitur. Similaris eſt qui eucraſiam, naturalemque conſtitutionem peruer-

tit. Organicus qui vel conformatione, numero, magnitudine, ſeu compoſitione inſtrumenti ſymmetriam infringit. Porro communis fit, quando partium vnitas diſſoluitur. Horum trium generum flatus vnumne, duo, an vero omnia inferre queat, perſcrutemur. Quando, inquit Hipp. corpus cibis expletum eſt, ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit, cibique diu ventri immorā-tur, quum præ multitudine exire nequeant, & inferior venter, & aluus ſit obturata, per vniuerſum corpus flatus permeant, ſanguineque plenas corporis partes maxime petentes, eas infrigidant. Infrigidatis autem locis vnde radices ſanguinis prodeunt, per vniuerſum corpus horror conſequitur. Vniuerſo namque ſanguine frigefacto totum corpus horret. Hanc ſententiam Galenus confirmat inquiens, Eiuſmodi ſane affectus iis qui ſe cibis natura frigidis & conſiſtentia craſſis ac glutinoſis referſerunt, quando in ipſis inteſtinorum tunicis flatuoſus ſpiritus continetur, potiſſimum incidit. Nam cum hæ duplices ſint, vbi me-

lib. de flatib.

Meth. med. 12.

dio earum ſpatio eiuſmodi collectus humor eſt, in flatulentum mutatur ſpiritum. Sane is & craſſus, & tardi motus & frigidus eſt. Vbi igitur retinetur, tum tunicas diſtendit, tum ſuccus vnde oritur inteſtini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occaſione affliguntur qui ſic laborant. Horum virorum inſtar omnium authoritate & teſtimonio manifeſtum eſt, flatum ſua frigiditate morbum quem ſimilarem vocant, quique in intemperie conſiſtit, proferre poſſe. Atqui non modo hunc, ſed & vnitatis ſolutionem. Cum enim duplici occaſione dolere eos qui ſic laborant, tunicaſque cũ retinetur diſtendi aſſerat, nec diſtenſionem ſine dilaceratione fieri poſſe certum ſit, ſequitur ne intelligi quidem poſſe vnitatis abeſſe ſolutionem, quum flatuoſus ſpiritus cum dolore ingruit. Duæ nanque in vniuerſum doloris cauſæ ſunt, vna inæqualis intemperies, quæ ſubito & confertim inuadit: altera dum continuitas ſoluitur. Si quidem partes a ſe inuicem diuulſæ, ſiue ab humore, ſiue a ſpiritu flatulento id fiat, do-

lent ob continui diuortium. Quippe si frigidum Hippocrates non alia de causa vlceribus mordax esse dicat, quam quascunque contingit partes earum contrahat, condenset, constringatque substantiam, constringendo vero molles continui partes diuellat, earumque continuitatem soluat: si præterea in acutissimis febribus violentius exiccata neruosa corpora, ac ob id in se coacta conuellantur: nimia deinde repletio in latum ea & profundum extendens, sed longitudine abbreuians, ob id continui diuortium faciat, quanto difficiliorem continui solutionem flatuosi illi spiritus suscitabunt, qui eius solius ratione tot tamque grauia & enormia procreant symptomata, quæ medici totam curam ad se trahunt. Tertio, ex sequentibus patebit totum interdum abdomen a flatu præter naturam intumescere, vt in Tympanite solet: Iecur deinde, & lienem mirifice obstrui, instar schirri indurescere, & in maiorem molem, quemadmodum & ventriculus, efferri: quæ sane omnia morbi instrumentales

veniunt appellandi. Quocirca & tertiũ morbi genus quod organicũ appellãt, a flatibus excitatur. Porro vbi pars aliqua in tumorem attollitur, atque iccirco meatus illius occluduntur, siquidem talis particula nullam habeat propriam operationem, obstructio ipsa meatuum dicetur morbus duntaxat: tumor verò nequaquam, sed obstructionis causa. Ceterum si affecta pars aliquod munus proprium obtineat, hac ratione tum obstructio ipsa, tum particulæ tumor, morbus est appellandus. Triplex itaq; morbi genus, simplicium intemperiem, instrumentalium immoderationem, & vnitarum partium solutionem flatuosi spiritus producunt.

Gal. de dif. mor.

De causis flatuum. Cap. 8.

PAuci admodum sunt, vel potius nulli, ciusuis sortis & conditionis homines, qui non aliquando flatuum iniuriis subiiciantur: ventriculus enim prima coctionis officina, cibos per gulam tanquã per longas quasdam manus attrahit, attractos complectitur ac retinet, retentos comminuit, conterit, & immutat, purumque ab impuro secernit: hoc per

In-

inteſtina deiicit, illud vero exugũt meſe raicę venæ, & in iecur transferunt. Cum igitur vẽtriculus ob imbecillitatem attractum cibum non amplexatur nec continet, fluctuat: fluctuantem rite cõficere nõ poteſt: quod cum non facit, recte ſuo munere non fungitur. validus enim ſit oportet & robuſtus. Robur, teſte Galeno, in quatuor qualitatum optima temperie, quæ eius eſt ſubſtantia, conſiſtit. Huius itaque ſubſtantiæ ratione nutrimentũ in propriam eius quod nutritur qualitatem mutat, auxilio eſt circumiacentium viſcerum, cordis nimirum, iecoris & lienis, renum & ſepti tranſuerſi calor, qui ventriculo veluti magnus ignis lebeti ſubditur. Quando itaque perperam inſtituta victus ratio (nullus enim eſt, quantumuis diligẽs valetudinis conſeruator, qui non ſubinde eius limites tranſiliat) aut vis extrinſeca eius robur diſſoluat, aut ſubditum ignẽ eneruet: ſequitur neceſſario ventriculi virtus etiam labaſcat, & ſecũdum cauſę exilitatem aut vehementiã, ipſa variet. Porro frigiditas externa vt in regionib. frigidis, & ſtatu aquilonio penetrãs vſq;

ad interiora, in corporibus debilibus & raris natiuum calorem offendit. Ambientis etiam nos aeris nimius ardor, naturalē calorem euocans dissipansq; , viscera sua caliditate destituit: diminuto calore, concoctio non perficitur, & flatus generantur. Atqui naturalis calor robustior, magna ex parte vincens ea quæ comprehendit, plusquam pro vaporis generatione cibum extenuat, nisi is suapte natura facile in flatū transeat. Porro vētriculus, tametsi validus sit, natiua vis vigeat, nullaq; adsit caloris imbecillitas; ab alimentis tamen flatum gignere idoneis frequenter offenditur. Quæcunque itaq; seu alimenta, seu medicamenta ex propria natura flatulenta sunt, aut sua frigiditate, & multitudine vētriculi robur dissoluūt, & natiuum eius calorem opprimunt, flatuum causæ esse merito iudicantur. Eiusmodi sunt leguminum, seminum cerealium, & fructuum fugaciū, quos ὡραίους Græci appellant, maxima pars. Hæc omnia, inquit Galenus, & iis multo magis, quæ ante exactam maturitatē mandimus, flatuosa quidē sunt, verum subducuntur celerius. Et iterum

De alim nt. fac. Lib. 2.

in principio eiusdem libri sic argumentatur: Omnia edulia quæ primo libro fuerunt commemorata, plantarum erant semina exiguum quiddam a fructibus discrepantia: Sed horæi fructus omnes flatulenti sunt: Omnia igitur plantarum semina magis aut minus edunt flatus in corporibus nostris. Cibus enim, qui ex fabis conficitur, flatulentus est, etiam si coquatur diutissime: id quod sentientes nonnulli cæpas ipsis adiiciunt, cum quicquid flatulentum cibariis inest, corrigatur per calefacientia & tenuantia. Porro si frixę fuerint, sicuti & legumina omnia, flatum quidem deponunt: sed concoctu sunt difficillimæ, tardeque prætereunt, & crassi succi alimentum exhibent. Attamen quocunque modo apparentur, inflant, ne per longissimam quidem coctionem id vitij amittentes. Qui certe volet animaduertere affectus, qui singulos cibos sequuntur; quandam ab esu fabarum totius corporis tensionem, quasi a flatulento spiritu persentiscet, maximeque qui ad huiusmodi esculentum non fuerit assuefactus, aut

ipſum minus recte coctum aſſumpſerit. Piſa licet tota ſua ſubſtantia ſint fabis conſimilia, non tamen ſunt vſque adeo flatulenta. Hæ duæ leguminum ſpecies quod copioſe apud noſtrates ſerantur, plebiq; admodũ ſint familiares, & in multo apud omnes vſu, ob id noxa quam inuehunt minus percipitur; nã quę libẽter & magna cũ voluptate aſſumimus, ea arctius complectitur & retinet vẽtriculus, atque multo facilius concoquit. Cicera non minus fabis ſunt flatulenta: veruntamen cũ non ſint tãtopere ab omnibus expetita, nihil adeo ab iis metuẽdum: qui tamen libenter iis veſcuntur, inter coquendũ calaminthi, cepæ, anethi, aut pulegij nonnihil adiiciunt. Lentes etiam, phaſioli, dolichi, idq; genus alia ſtomachũ male habent, eumq; & inteſtina inflant. Fructus præterea horarij fere omnes huic vitio obnoxij inueniuntur: crudi enim ſunt, multoq; humore excrementitio & inutili ſcatent, maxime qui ad maturitatem necdum peruenerunt; pituitoſi quoq; ſunt, & ex propria natura flatulenti. Inſuper frigiditate ſua & humiditate, præſertim ſi im-

moderatius ingerantur, calorem natiuũ obtundunt, & lãguidiusculum efficiũt, adeo, vt quos eleuat flatus minime discutere possit. Inter hos principem locũ obtinent mora prunaq; maxime recentia, & post cibum sumpta. Cerasa omnis generis, sed potissimum quæ Iuliana Plinio, vulgo cerasa Hispanica appellãtur. Melones deinde, pepones, cucumeres, cucurbitæ, poma & pira. Sed hæc quidẽ cocta minus inflant crudis: inflant tamẽ ipsa quoq; magna ex parte, sed innoxia fiunt, si vna cum carminatiuis vulgo dictis, hoc est, calefacientibus, tenuantibus & flatum expellentibus, anisi nimirum aut marathri semine comedantur. Ficus etiam, inquit Gal. nutriũt vberius ceteris autumnalibus fructibus, flatibus tamen hæ quoq; implent: attamen cito ex his orti flatus intereunt, qui ex facili per aluum subeunt. Castaneę item largius in cibum sumptæ capiti dolorẽ inferunt, ventrem inflant, aluum astringunt ac ęgre concoquuntur. Radices quoque, rapum, raphanus, napus, consimilesq; flatuosæ sunt. Cerealia etiam semina, panicum, milium, triticum, præ-

Lib. 2. de Aliment.

ſertim elixũ,& hordeum,ſingula non parum flatuoſi ſpiritus conferunt, ſed rapum & raphanus ceteris magis. Piſces quoq; in hoc catalogo aſſcribo omnes; pituitoſi enim ſunt ac flatulenti, præſertim qui ſunt ex cetaceo genere prægrãdes, & ex minoribus qui viſcidam habẽt & glutinoſam carnem, quales ſunt anguilla, ſalmo, lampreta & tinca, idq; cũ primis elixi; aſſi vero minus inflant, minuſq; etiam illi, qui friabili ac molli carne conſtant, quales ſunt, quos ſaxatiles appellant; tametſi Cornelius Celſus flatulentos eos minime eſſe aſſerat eo loco quo ſuccincte admodũ cauſas flatus excitanres enumerat. Inflãt (inquit) omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, muſtum, atq; etiã id vinum, cui nihil adhuc ætatis acceſſit. Ex oleribus, allium, braſſica, cępa omneſq; radices, excepto ſiſere & paſtinaca, bulbi, ficus etiam aridæ, ſed magis virides, vuæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis; lac, omniſq; caſeus quicquid deinde ſubcrudum aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio. &c. Recte hic Celſus omnia

Celſ. lib. 2. cap. 26.

pinguia inflare dicit; nam ex ſententia Galeni ſtomachum ſubuertunt, tarde coquũtur, implent, & coquendo turgeſcunt, ſiue id flatibus inde per imbecillũ calorem excitatis, ſiue pingui materia rarefacta, & tanquam exundante fiat. Dulcia etiam, præſertim ſi craſſa ſint ac lenta, inflandi vi pollent: muſtum enim ni pertranſeat velocius, vẽtrem flatibus implet, difficulter concoquitur, craſſum gignit humorem, & dolorem infert capiti. vnde recte in ſuis problematibus quærit Ariſt. Quare bibere de nouo muſto ſit valde periculoſum ipſi ſtomacho? quia eſt indigeſtibile, ergo multum inflat ventrẽ, & quodammodo dyſenteriam prouocat. Lac capiti non bene firmo & hypochondriis, quæ leui de cauſa inflantur, inimicũ, vt pauciſſimos inuenias quibus ventrẽ flatib. non diſtendat: quod teſtatur Hipp. cum dicit, Lac dare caput dolentibus, & quibus hypochondria ſublata murmurant, malum eſt. Galenus etiam in eundem Aphoriſmum: Vbi enim iis qui integra valetudine fruuntur, lac capitis mouere dolorem, & hypochondria inflare videmus:

Lib. 5. Aphor. 64.

quibus profecto iam dolitat caput aut inflata ſunt hypochondria aduerſiſſimum eſſe cogitatione colligere facile poſſumus. Lactis itaq; vſus ſummopere vitandus flatuoſis. Mulſum etiam & defrutum inflare conſueuerunt, & aqua mulſa, potiſſimum cruda: iubet enim Hipp. eam mulieribus dormituris adminiſtrandam, dum noſſe quis velit an mulier grauida ſit. Si ſcire (inquit) velis an mulier conceperit, dormituræ aquã mulſam potui dato, & ſi ventris tormina patiatur concepit; ſin minus, non concepit: tormina patitur propter flatuoſum ſpiritum qui facilem exitũ non habet: hic ab aqua mulſa excitatur, nam & mel ipſum dum crudum eſt, ventrem & inteſtina flatibus implet. Huc facit ceruiſia quæ ſeptentrionalibus populis vini loco eſt, quæq; ad Dioſcoridis zithũ proxime videtur accedere: admodum profecto flatuoſa ea eſt, maxime recens, cruda & imperfecte cocta, aut in loræ modum per prius coctæ materiã dumtaxat transfuſa. Hæc quidem quo tenuior & crudior eſt, hoc nutrit minus, inflat vero & refrigerat valẽtius, parum

Lib. 5. Aphor. 41.

Lib. 2. c. 80.

ab aquæ qualitate diſcrepans. Eiuſmodi cum primis habentur, Brabantiæ, Hollandiæ, omniumque Belgarum præcipue plebeiorum ceruiſiæ. turbidę enim plerumque ſunt & male coctæ, vnde vrinarum meatus obſtruẽtes refrigeranteſque, ſtranguriam producũt, calculoſis nocent, breuem ſpirationem efficiũt, pituitatem augent, ventris inflationes, tormina & colicos cruciatus generant. Veteres vero, defæcatæ, claræ, bene & ex optima materia a diuitibus (qui proprio vſui eas, haud venales præparãt) coctæ, tanto magis pernicioſas has qualitates exuunt, quo propius ad vini naturam accedunt. Atqui negligentius præparatę, cum vſus earum aſſiduus ſit, copioſeque ingerantur, dictu mirũ quã grauia inferant accidentia, nulla tamen frequentiora quam inflationes, eaſque grauiſſimas: adeo vt pauci vel potius nulli omnino ſint, qui ex cereuiſiæ huius largiore vſu, flatuum cruciatibus non reddantur obnoxij. Si tamen vet copia vel acrimonia irritatus ventr cul lus inteſtinaq; deorſum propellant ſuperfluum, & aluus copioſe ſoluatur: au-

bet, vrinam cohibet, laterum dolores, hydropisin, colicum affectum, & iliacam passionem difficillimam generat. Ceterum flatus procreare nō huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunq; id tandem sit vel vinum, vel cereuisia, vel lac, vel aqua, aut iurulenta alia quantumuis salubria, quorum nimia potione homines sese distenderint, aut alterius rei lentore, crassitieue maiore quā calor peruincere possit inferserint, spirituum flatuosorum causa sunt. Quippe immoderata copia vētriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit: imbecilli ventris symptoma, Galeno teste, sonitus est fluctuantis humoris. Venter enim cum pro sua natura se habet, ac constrictoria virtute vtitur, quamlibet exiguū sit quod in se continet, vndiq; constringit, & nullum vacuum relinquit locum. Cum autem plenus est, sonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, nō equidem exacte quacunq; parte complecti assumpta valet. Quocirca laxum quoddam spatium efficiens, permittit ea quæ in se continet humida pro figurarum varietate ex alio loco in aliū

transſire,ac fluctuationum ſonitus edere. Tunc venter intumeſcit, inflantur turgidaq; redduntur præcordia,& multa cruditas,pituitoſi,craſſi,lentique humores ſenſim congeruntur. Hæc quidẽ cruditas ſi cum ventriculi quadam vexatione copuletur, vigilq; eã ob cauſam ęger maneat,nec ſomnus adrepat,valde malum. Vigilia enim & vexatio ventriculi iuquietudinem pariunt,& per lectũ reuolutiones. aſſidue vero hucilluc reuolui,flatus efficit, flatuumq; materiã ſurſum efferri cogit. Ex immoderata itaq; ciborum & potuum copia,fit cruditas, ex cruditate craſſi ſenſim & viſcidi humores coaceruãtur: in quos medicamenta calida tam ſimplicia quam cõpoſita,ſiquando(vt plerunq; fit dum ignorantis medici conſilio vtuntur infirmi, aut ſibi ipſis mederi ſtudent) incidant: flatus quidem non de ſe, ſed e tali pituita ſuſcitant. Quinimo & vinum quantũuis generoſum,quod alioqui ſuapte natura diſſipandi,flatus facultatem habet quicquid deniq; eſt liquidum, ſi non ſua vi,certe ſua copia calorem opprimente, aut eius rei cui miſcetur natura, infla-

bet, vrinam cohibet, laterum dolores, hydropisin, colicum affectum, & iliacam passionem difficillimam generat. Ceterum flatus procreare nō huic modo aut illi rei tribuendum, verum quodcunq; id tandem sit vel vinum, vel cereuisia, vel lac, vel aqua, aut iurulenta alia quantumuis salubria, quorum nimia potione homines sese distenderint, aut alterius rei lentore, crassitieue maiore quā calor peruincere possit inferserint, spirituum flatuosorum causa sunt. Quippe immoderata copia vētriculi actionem hebetat, & imbecillam reddit: imbecilli ventris symptoma, Galeno teste, sonitus est fluctuantis humoris. Venter enim cum pro sua natura se habet, ac constrictoria virtute vtitur, quamlibet exiguū sit quod in se continet, vndiq; constringit, & nullum vacuum relinquit locum. Cum autem plenus est, sonitus fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo obauditur, nō equidem exacte quacunq; parte complecti assumpta valet. Quocirca laxum quoddam spatium efficiens, permittit ea quæ in se continet humida pro figurarum varietate ex alio loco in aliū

transire,ac fluctuationum sonitus edere. Tunc venter intumescit, inflantur turgidaq; redduntur præcordia,& multa cruditas,pituitosi,crassi,lentique humores sensim congeruntur. Hæc quidē cruditas si cum ventriculi quadam vexatione copuletur, vigilq; eā ob causam ęger maneat,nec somnus adrepat,valde malum. Vigilia enim & vexatio ventriculi inquietudinem pariunt,& per lectū reuolutiones. assidue vero hucilluc reuolui,flatus efficit, flatuumq; materiā sursum efferri cogit. Ex immoderata itaq; ciborum & potuum copia,fit cruditas, ex cruditate crassi sensim & viscidi humores coaceruātur: in quos medicamenta calida tam simplicia quam cōposita,siquando(vt plerunq; fit dum ignorantis medici consilio vtuntur infirmi, aut sibi ipsis mederi student) incidant: flatus quidem non de se, sed e tali pituita suscitant. Quinimo & vinum quantūuis generosum,quod alioqui suapte natura dissipandi,flatus facultatem habet quicquid deniq; est liquidum, si non sua vi,certe sua copia calorem opprimente, aut eius rei cui miscetur natura, infla-

tionem producere poteſt. Porro omniū earum cauſarum, quas hactenus recenſendo proſequuti ſumus, nullæ deteriores ſunt, nullæque ad hos a flatu affectus creandos promptiores, quam in multā noctem cōporationes extrahere, pleno abdomine, multoq; potu diſtento cubitum concedere, & inter duos paſtus, aut paulo poſt cibum ſumptum, bibere. Ea enim cibi concoctio (inquit Ariſt.) quæ in corpore procuratur, ad elixationē accedit; præſertim cū in re humida & calida a corporis calore fiat, cruditateſque nonnullæ ſimiles ſunt non plenæ elixationi. Quemadmodū itaq; cum in feruentem lebetē multū aquæ frigidæ, aut alterius liquoris infundimus, elixatio hebetatur, interrūpiturq; feruor, ac ita impedita elixatione relinquitur cruditas: eodē modo ſi ſtatim a prādio aut cœna bibatur, incepta concoctio, quę elixatio quædam eſt, interrūpitur, fitq; cruditas quā fluctuatio ilico & inflatio ſequūtur, & totius vētris tympani inſtar diſtenſio. In huius rei confirmationem dicit Galenus: bibendum ilico poſt cœnam nō eſt, antequam cibus fuerit cōcoctus. Siqui-

Meteor. Lib. 4. cap. 3.

dem innatāt cibi, si bibāt, ita vt eos ventriculi corpus propter humorem interpositum nō contingat. Triplici itaq; de causa (vt summatim, & veluti per genera iamdudum dicta complectamur) inflationes generantur; obstructione nimirū, calore, & frigida humidaq; ventriculi intemperie. Nam & obstructio spiritū cohibet, nec exire permittit: & crassa glutinosaq; cū calefiunt, flatuosum spiritum gignere solent, omnibusque fere hoc modo affectis, præcordia perpetuo turgida inflataq; sunt, & quicquid assumunt, facile in flatus conuertitur, totūque corpus ampliore fere mole, quam pro naturæ modo cernitur. Ventriculi autem frigida & humida intēperies, siue naturalis ea sit, siue postea sensim acquisita, aut modo per oppressionem natiui caloris a nimia repletione cibi & potus inducta, nihil reliqui habet ad flatuum generationem. Quare ventriculi regio ab ambientis aeris frigiditate quamoptime est munienda, summoq; studio a pedum immoderata frigiditate est cauendum: vtpote quæ citissime per neruos ventriculo communicata eius

Gal. meth. 12.

calorem opprimit, colicum cruciatum omneq; inflationum genus citius quam quisquam ratus est procreat. Atqui flatuum causas quum hactenus abunde satis (ni fallor) recensuerim, tempestiuum est quibus signis illi adesse cognoscantur, doceamus.

De signis flatuum. Cap. 9.

SIgna Flatuum sumuntur ex corporis cuiusque constitutione & materia, quæ in eo redundat & dominatur, ex victu præcedente pituitoso, flatulento, & tensione hypochondriorum sine grauitate. Ex ructu item, borborigmis, crepitib. dolore turgido & vago cito nascente, & cito iterum desinente: tumore tactui cedente pellucido, & in tympani modum sonante. Frequens ructu crepituq; auditur flatuum eruptio, cui mox leuamen succedit: aut si quauis de causa impedito transitu regurgitent recurrãtque, tensiui dolores in omne corpus euagantur, vagiq; transcurrunt, & instar spiculi acutissimi momento nunc sub mamillis, nunc inter scapulas vel membranas costas vestientes, vel alia quauis in parte se infigunt. Verum tum haud diu vigent

vigent quod tenues ſint & ſubtiles, facileq; in ambientem aera diſſipentur. Sõnia fiunt de volatu, aut ſaltu fluuios ſuſpenſo corpore ſuperante, interdum etiã tonitrui & tempeſtatis. Frequẽs aurium tinnitus, partiũ corporis palpitatio, oſcitatio, & crurũ, brachiorum, digitorũq; tetanos. Magna item in colicum dolorem, in aliosq; morbos a ſpiritu flatulento productos procliuitas. Torſiones creberrimæ circa vmbilicum moleſtant & nauſeæ vomitioneſq; cuiuslibet humoris corrupti, ſed potiſſimum pituitę, mouentur. Aluus obturata & grauiter impedita nihil excernit, imo ne ſpiritũ quidem tranſmittit: interdũ autem pituita vitrea magno conatu aut ſola, aut fæcibus paucis iiſq; duris inuoluta procedit. Stercora excreta nonnunquã bouinis ſimilia, & flatibus plena vt aquæ ſupernatent, videntur. Ceterum dolor non fixus vno in loco hæret, nec perpetuo excruciat, ſed per interualla incrudeſcit, & veluti circuire videtur plurima loca occupans, ac modo in hac, modo in illa parte vehementior infeſtans. Atqui non ſingulis ſingulæ notæ flatu-

lentis obueniunt. Noui enim quosdam quos tormina circum vmbilicum, & sæui dolores enecant, aluus tamen optime suo munere fungitur, bis, terue sua spõte singulis diebus excrementa deiiciens, nec dolor tamen leuatur: indicium aut flatum intra coli tunicas se insinuasse, aut ex frigida vitreę pituitæ intemperie, aut ab eius acrimonia ex putredine acquisita vellicante intestina, aut demum ex commistione bilis cum pituita illum enasci, qui deinceps expultricẽ facultatẽ ad expellendum irritat. Porro cum præ nimia pituitæ copia meatus obstruũtur, excremẽtorũ transitus impeditur, iis retentis, adauctaq; obstructione, spiritus flexuosis intestinorũ gyris orbibusq; interceptus oberrat, acerbissimosq; cruciatus adfert, quos percurãdos temere aggredimur, nisi prius vitreũ humorẽ enematis aut plegmagogis per os sumptis exturbemus. At si ex flatuoso spiritu sine materia coli dolor fiat, tẽsionem magis experiuntur laborantes, atq; rugitũ sentiunt & murmura, dolores celeres, flatuũ cursus & recursus, vtpote qui exitũ quærant, nec inueniant, præcessitq; fla-

tus generantiū ciborū ac potuū vſus. Siquidem craſſi & glutinoſi humores a ſuperueniēte calore liqueſcant, & in flatus (quod frequenter admodū accidit) vertantur; iam intermixta erūt, & ex vtroq; coniuncta ſigna, dolorq; tanto moleſtior, quanto cauſa maior: coniunctę enim cauſarum vires ſimplicioribus ſunt multo efficaciores. præter eum itaq; dolorē qui pali infixi ſimilitudinem habet, a frigiditate vitreę pituitę acquiſitum: alius etiam ex diſtenſione vehementiſſimus ſentitur, qui per totam ventris cauitatem diſcurrens, ventriculum interdum vna cum inteſtinis afficit. Cum enim ſpiritus ob impeditum tranſitum egredi non poſſit, nec ob ſui craſſitiem, aut corporis denſitatem, meatuumq; conniuentiam exhalare, nec tantam eius copiam inteſtina continere; in ventriculū regurgitat, eiuſque impedit concoctionem, propterea quod interponens ſe inter cibum & ventriculi corpus, locum quendam vacuum relinquit. Quæ res efficit, vt complectendi facultas non vndiq; prorſus cibos cōtingat, vnde fluctuatio, inflatio priore maior, grauitaſq; ſen-

titur, & ſpirandi difficultas ventriculo comprimente ſeptū tranſuerſum, adeſt. Ingraueſcit autem moleſtia & inquietudo, ſi cibum aut potum ante exactam reſtitutionem ægri ingerant, præſertim lactis aut aquæ aliqualem quantitatem, magis enim tum vētriculus propter intemperiem afficitur, & humor fluctuās vehementius diſtendit & inflat. Leuantur vero ad infimas partes ventris deſcendente cibo, & flatibus ſiue per ructū ſiue per aluum excluſis, raro autem excluduntur dum viget malum; pertinax enim vtrinq; eorum cohibitio, & ſi qui forte ructus tum edantur, inanes ſunt ſine vllo leuamine. Accedit quandoq; tumor & eminentia quædam circa os ventriculi. Dolor etiā aliquando retro iuxta ſpinam eiuſq; vertebras, aliquando etiā iuxta totum thoracem ingruit, ſæpe autem vtrinq; occupatos habet. Porro ſigna reliqua potiſſimū particularia quaſlibet corporis partes a flatuoſis ſpiritibus exagitatas indicantia, ſuo loco, quo ſymptomata ab iiſdem illata tractantur appoſuimus: quare iis hic omiſſis ne ſępius per eandem viam ſit recurrendum

lectorem eo remittimus.

De Symptomatibus a flatuoso spiritu productis. Cap. 10.

SEcundum diuersitatem locorum quos flatus occupat, diuersa etiam procreantur Symptomata, ditissima proles vnicam sequuta foecundam parẽtem continui solutionem. Hæc siquid aliud dolorẽ excitat. Dolor vero omnis præsertim capitis in membranis consistit, quæ si neq; ab intemperie aliqua, æstu, aut frigore, neq; ab ictu, neque ab odore graui, aut humoribus erodentibus offenduntur, necessario a flatuum ea ipsa in parte (quod rarius accidit) generatorum, aut aliunde, quod frequentius, eo latorum redũdantia, dolent. Hi inter caluam & pericranium, vel inter cranium & duram meningem, vel inter vtrasq; meninges sese insinuant, easq; diuellunt, & diducunt ab osse. Hinc intolerabiles oriuntur capitis dolores. Interdum ventositas illa cerebri, ventriculos, totamq; interiorem mẽbranam, quam piam matrem nominant, instar vesicæ distendens, indicibilem quendam, molestum, & dolorosum procreat effectũ;

quem quidem alio modo ægri ſignificare nequeunt, quam quod caput modo diſtendi, modo iterum concidere, & id quaſi auferri dictitent. Hæc cum ſua tenuitate omnia celeriter peruadat, accidit, vt ſi qua maligna qualitate a putreſcentibus in imo corpore humoribus imbuatur, mentem, rationemq; perturbans, horribiles ſomnos, & quædam quaſi melancholica deliria, ingentes capitis concuſſiones, & nonnunquam ipſam mortem afferat.

VErtigio, Græcis δεῖνος, fit, cum caput rotari ſeu circumagi videtur. Scotomia vero, cum vna cum rerum circulatione etiam tenebræ oculis obuerſantur. Vtraq; fit multis de cauſis. Atqui nobis ea dumtaxat propoſita eſt tractanda vertigio, quæ a flatuoſorum ſpirituum in anterioribus cerebri ventriculis, turbulento inordinatoque motu procreatur. Hi enim tenebrarum offuſiones adducunt, & imaginatricis facultatis iudicium peruertunt. Vnde rerum obiectarum rotatio & conuerſio ſe obiicit, ſimulque ſe circumagi & cadere exiſtimant qui id patiuntur. Vertigo itaque

nihil aliud, eſt quam turbulēta commotio ſpirituum craſſorum & flatuoſorum in anterioribus cerebri ventriculis. Hic Spiritus in cerebro interdū habet localem generationem ex inæquali cerebri intemperie, interdum ex infernis partibus, ventriculo videlicet & præcordiis ſurſum fertur: quod facile colligere eſt ex iis, quæ capite præcedente a nobis dicta ſunt. Ex cerebro quādoq; in neruorū propagines flatus inſiliens, haud ſecus illas atq; loræ cordas adimplens atq; cōuellēs, ſpaſmū flatulentū procreat, quo manuum pedumque digiti, aliquando crura ſeu brachia integra ſummo dolore extenduntur, vel in ſe contrahuntur.

AVrium etiam acerbiſſimum cruciatum hic ſpiritus profert, cum circum membranas in auditorio organo coercetur. Exitum quippe non reperiēs vehementer illas diſtendit diuellitq; ab oſſe. Diſcernitur autem ab aliis earum affectibus, quod in hoc neq; ardor, neq; grauitas (niſi pituitæ copia ibidem collecta eum foueat) ſed ſola ineſt diſtenſio cum ſtrepitu aut tinnitu. Etenim plurimum intereſt multus ſit an paucus,

crassus an tenuis: item lente moueatur an celeriter. Nam si multus sit, crassus, & celeriter moueatur, sensorio exhibebit similitudinem aquæ rapido cursu cũ fragore fluentis, vel tympani, vel id genus instrumentorum musicorum, quæ cum largo inflatu stridentem sonitum edunt. Quod si paucus sit, crassus, & celeriter moueatur; arboris confractæ, vel domus collabentis subitæq; ruinæ, vel catadupę præ se speciem fert. Si multus, tenuis tamen & celeriter moueatur, tinnitum excitat & eum strepitũ, qui quasi exaudiri solet ad angusta ædium foramina, si quando insignis ventus perstrepit & se insinuat. Quod si vero multus sit, crassus, & nõ celeriter moueatur, sed lẽte, solet magna ex parte murmura excitare. Si autem paucus sit, crassus & lente moueatur, exaudiri facit susurrum. Quando autem multus fuerit, tenuis & lente moueatur, sibilum excitare cõsueuit. Vt plurimum ita affectis sensus vel interni, vel externi obtusi sunt & hebetes: maxime vero sensus auditus, ob spirituum crassitiem, impuritatem & frigiditatem; nec perpetuo quidem, sed

per interualla dolor afficit.

IN dẽtium etiam radices ſpiritus illabitur,& eorum neruum, aut maxillæ membranam diſtendens, mirum quanto dolore conflictentur,qui eo pacto afficiuntur,vt vix ex vllo remedio cruciatuum lenimen inueniant. Facilis eius eſt cognitio. Non enim perpetuus eſt, vel ex æquo diſcrucians dolor per totum paroxyſmum,vt accidit quãdo ex diſtillatione humores eo decumbũt; ſed per interualla ingraueſcit,& celerrimo motu,veluti ſi ſpiculo infigerentur, affligit.

PVlmones,tametſi doloribus,vt Gal. author eſt, non infeſtẽtur, ex diſtenſione tamẽ moleſtiã in pectore,vel in ſpina percipiunt:id quod accidit ob membranã eos ambientem,quæ ex fibroſorũ nexum interuentu, ex pectore, & dorſo ſuſpẽditur. Quoties itaq; flatuoſus ſpiritus ſua multitudine, aut celeri agitatione,hanc tunicam diſtendit,mirũ non eſt ſi extenſionis ſenſum, tã in pectore, quã ſpina æger percipiat,maximeq; offendatur: & quod peius eſt, venas interdum diſrumpit,ſanguiniſque effluxum & tabem demum,licet rarius,ingenerat.

PLeuritim autē mendoſam frequētius efficit, eamq; interdū admodum difficilem, quoties is inter cutem & coſtas, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ſeſe infert, eaſq; a vicinarū partiū adhęſu diuellit. Spiritū hæc intercipit, nec libere & magnum ſpirare ſinit, quod latus atq; thorax ad reſpirationē conferāt, motuq; irritētur. Tuſſim ſiccā & febrē interdū ex dolore efficit: vtq; paucis dicam, falſis indiciis veram mentitur ex phlegmone pleuritidē: vnde fit, vt pleriq; medici, qui acutū non cernūt, vel paucis contēti, iiſq; haud pathognomonicis ſignis, facile fallātur, perperāq; inſtituta curatione, grauiſſimorū ſymptomatū fiāt authores. Longe lateq; a vera pleuritide diſtat illa, quæ mēdoſa nobis a flatu dicitur: illius ſigna huc adferre præter inſtitutum foret: huius vero quæ a flatu, dolor vagus fere eſt, nec diu eadem ſede perſiſtit, niſi valde nebuloſus & craſſus ſit: verū calore & fomētis miteſcit, atq; diſſipatur; ortus quoq; eſt a frigidę largiore potu, aut nimia lactis copia, a magno hauſtu ceruiſiæ frigidioris, pręcipue poſt exercitationem, frigidis humidiſq; pe-

dibus, aut aliis causis flatulentis, iisq; euidentibus, vt ex præcedētibus didicimus.

PAlpitatio quoq; cordis, qua παλμὸς Aristoteli dicitur, ex eorum numero est, quæ a flatulento spiritu fiunt, cum per cæcos ductus ille in pericardio se insinuauit: hic exitum non inueniens, vehementi diastole & systole fit molestus; adeo vt dum folliculum cordis extendit & amplificat, ipsum arteriæ motum intercipit. Cum hæc affectio a flatu non ab humore fit, sic percipiemus: Humor aut multus, aut paucus erit: isq; crassarum aut tenuiū partium. Multus & crassarum partium nullomodo per densam membranā potest dilabi, & per habitum corporis in ambiētem aera resolui. Multus & tenuis humor, tametsi tandem resolui & exiccari queat, eget tamen longiore mora, nec celeriter influere & dissipari, exacerbare & iterum conquiescere potest: argumentum maxime efficax, palpitationis causam flatulentā esse substantiam. Verum si hæc tum exigua, tum subtilium esset partium, facile euanesceret, nec eam de qua agimus palpitationem efficere valeret.

Non alienum igitur a ratione eſt ſubſtantiam quandam craſſarum partium eſſe, ſpiritum videlicet nebuloſum, quẽ quod vitalem facultatẽ opprimat, moleſtet, & grauiter afficiat, nititur cor excutere: ſuoq; calore & agitatione perpetua groſſitiem extenuans diſſipat, deſinitque palpitatio, a crapula, otioſa vita, excandeſcentia, aut nimio ſubitoq; metu tanquam cauſis euidentibus ſeu procatarticis plerunq; genita. Porro longe alia ratio eſt palpitationis, quæ per humores pericardio contentos fit. Perpetua enim eſt, raro præterquam in quiete intermittens; ex motu incrudeſcit, & ad multos annos, imo ſæpe ad mortẽ vſq; ægrum comitata. Tanta huius vis eſt, vt interdum ſit animaduerſa vicinas coſtas (authore Fernelio) effregiſſe, ſuo loco eas depuliſſe, & arteriam etiam foras dilataſſe, in aneuriſma contracti pugni magnitudine. Altera vero illa quæ a flatibus, moleſta ſane eſt: verum per interualla inuadit, nec vt hæc periculoſa, minimeque ab humorali vulgo interſtincta.

NVlla ſane crebriora grauioraq; ex ventoſo ſpiritu infeſtant ſymptomata, quam quæ ventriculum & colon inteſtinum afficiunt: quorum illud inflatio, hoc vero colicus affectus, ſeu dolor colicus ab affecta parte nominatur: omnes autem ventoſos appellat Hippocrates. Inflationis generatio vitio retentricis & complectentis facultatis prouenit. Nam eis probitas in duobus conſiſtit, cũ videlicet tempus complectendi cibi cum tempore cõcoquẽdi exæquat, ac cum cibos prorſus vndique conſtringit, ita vt nullum locum relinquat inter ventrem & cibos vacuum. Atqui iniuſtũ complectendi tempus, excretio celer, & ciborum in inferiori ventre corruptela conſequuntur. Imbecillum vero ciborũ complexum, modo fluctuationes cum ſonitu ſuccedunt, modo inflationes. Ab his ventriculus miſere contorquetur, & dolores ad dorſum vſq; deſcendunt. Ille enim ſub ſepto tranſuerſo poſitus, & a malo punico initium ducens, leniter in ſiniſtram deflectit: huc enim ſuperior eius pars maxime deuergit, inferior vero magis in dextrã. Poſterior pars vniuer-

sa spinæ insidet, cum qua ad primam vsque lumborum vertebram adhærescens colligatur. Os autem illius nō spinæ, sed diaphragmati, iocinori, cordi, lieni, intestinis, aliisq; partibus communione mēbranarum, neruorum, arteriarum, & venarum connectitur. Vnde fit vt quoties ventriculus a flatuosis spiritibus vehementius distenditur, ilico doloris participes maxime fiant illæ partes, quæ distensæ ventriculi parti, mutuo nexu coniunguntur. Quapropter cum posteriores eius partes potissimum a spiritu distenduntur, tum maxime dolor, spinæ, lumbisque insistit, & renum regionem acutissime inuadit, non aliter, quam si difficillima nephritide quis excruciaretur: quæ res non modo plebi, verumetiam doctissimis in arte magistris, interdum imponit, vt existiment renum calculo laborare eos, qui a distrahente flatu male habent. Verum id potissime vsu venit iis, qui a dolore colico exagitantur, vt paulo post dicetur. Quum partes eius superiores extenduntur, dolor iuxta totum thoracem irruit, & maxime versus regio-

nem ſiniſtram: cum inferiores, tum aliquando magis in regione hepatis, interdum autem in oppoſito latere afficit. Sin autem orificium eius apprime diducat, gula conuellitur, & veluti manibus quibusdam contrahitur, vt baculum videri infixum, infirmi clamitent, & vix quicquam inglutire valeant. Quēadmodum enim plenitudo (teſte Galeno) corpora repletorum in latum & profundum extendit, ſed longitudinem abbreuiat, ſic in ventriculi inflatione vſu venit, vt is ex flatuum copia in latum & profundum diſtentus, longitudinem abbreuiet, ac gulam conuellat. Quippe Eraſiſtratus quoque muſculos, ſi ſpiritu impleantur, in latitudine augeri, in longitudine vero minui, atque ob id etiam retrahi dicit. Porro cum prę copia multitudineque totus diſtenditur, omni ex parte diſtenſionis ſentitur effectus: & quod diaphragma comprimatur (reſpirationis enim organum eſt) ab inflati vētriculi mole, difficilis fit ſpiratio: adeoq. hęc inflatio nonnunquam increſcit, vt tumorem quendam iuxta os ventriculi efficiat. Leuātur excrementis infer-

Lib.6. Aph.39.

ne ſubeuntibus, & flatibus ſiue per ru-
ctum, ſiue per aluum excluſis.

COlicus dolor nunc venit ordine ex-
plicandus, qui non vnam dumtaxat
ventris regionem in omnibus occupat,
ſed prout ſunt fluxus coli inteſtini, ita
ille ſedem mutat, nunc latus dextrum,
nunc ſiniſtrum, interdum renes, interdũ
vmbilici regionem, nonnũquam etiam
totum ventrem inferiorem, ſed vt pluri-
mum latus ſiniſtrum excrucians. Colon
enim inteſtinum craſſum a dextra ilium
regione per iecoris caua ad ſiniſtrũ hy-
pochondrium ſuper ventriculi fundum
fertur, lieniq; accumbit. Hinc in poſteri-
ora demergẽs, reni ſiniſtro cohęret. Qua
itaq; in parte (vt ſuperius de ventriculi
ſitu monuimus) flatuoſus Spiritus in-
gruit potiſſimum, ibi vehementiſſimus
dolor moleſtat. Cum autem vna in par-
te fixus hęret, a cruda frigidaque pituita
inteſtini anfractibus concluſa excitatur;
nec tum penitus intercluditur ſpiritus.
Pituita hæc inteſtinum corradit, dilace-
rat, atq; in id plerumq; perforantis tere-
belli more ſe infigit: vnde alte etiam do-
lor excruciat. Nauſeam interdum & pi-
tuitæ

tuitæ vomitionem excitat, neq; ructibus neq; flatibus emissis consopitur. Atqui flatulentus dolor, si absque pituita solus infestat, vagus est & instabilis, in variasq; ventris partes se contorquet, sæpe obmurmurat, & arcte cõclusus, nec ab ore, nec ab aluo erumpit. Hic in colo plurimus gigni cumulariq; solet: nam aliud nõ condidit natura excipiendi flatus receptaculum, quem tamẽ prima ventriculi concoctio maxime progenuit. in hoc itaq; intestino flatus cõgeritur magno sensu doloris, pręsertim cũ propter obstructionem a lenta crassaq; pituita, aut a duris resiccatisq; fęcibus erumpere nequit. Fæces multas ob causas indurantur, potissimum autem ex quiete, & secessus cohibendi conatu. Quies enim ita cõtinet, quemadmodum motus excernit: quies sic astringit, vt motus aperit: quies res immotas, motio vero mobiles efficit. Quocirca motus vomitũ, deiectionem, sudores, vrinam, naturalesq; expulsiones omnes citat & propellit: quies eadem retardat. Multas audias conquerentes mulierculas, quod tertio aut quarto quolibet die excre-

menta excernant, alias quinto aut ſex-
to, nonnullas etiam, quæ ante octauum
diem nullum alui beneficium habeant.
Deſides enim ſunt plerumq;, & inertes
frigidæ, voraces, & obſtructæ. vnde nec
motus propellit, nec exigua bilis ob fri-
giditatem inteſtina ad expulſionem irri
tat. Copioſioris autem bilis in inteſtina
tranſitum, obſtructi meatus impedi-
unt, & ordo peruerſus in cibo ſumendo
aluum conſtringit. Haud mirum igitur
ſi mulierculæ viris frequentius flatuoſis
affectibus diuexentur. Cohibitio excre-
mentorum non modo colicũ affectum,
ſed alia quędã grauiſſima ingenerat acci
dentia. Stercora enim a natura ſecreta,
deorſum pulſa, & ob inſitã grauitatẽ in
infimas partes dilapſa: ſi propter ciuilia
negotia, vrgẽtem ve quampiam cauſam
detenta regurgitent, neceſſario obdureſ
cunt, quod diutius cohibita, caloris vi
continenter ſiccceſcãt, ab hiſq; nonnihil
ſucci ſemper exugãt meſenterij venę, nõ
ſolum in tenuia, ſed & in craſſiora inte-
ſtina diſtributę. Sic ſenſim illa prętor mo
dum exiccata, tranſitum & ſibi, & flatib.
tollunt, & miſerabilem interdũ ileũ ad-

ferunt, atqui hunc raro, frequenter autẽ colicum affectũ, & alia quędã ſymptomata longe grauiſſima. Cum nãq; flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre toto anfractu in ventriculum reſiliens, eũ quidem diſtendit, & annexũ ſibi ſtomachum conuellit & contrahit, adeo profecto, vt nec inglutire quicquã vixq; verbum proloqui infirmi poſſint. Deinceps, quandoquidẽ eius oſculum acutiſſime ſentit, magno dolore ex conuulſione afficitur, vnde externarum partiũ calor intro commeat, quo quod naturæ noxium eſt, iunctis viribus expellat. Illæ ſuo deſtitutæ calore rigẽt, nerui contrahuntur, crura vacillant, & incredibilem anguſtiam pernicioſus hic hoſtis parit. Hæc tam immania, & multis nominib. execranda ſymptomata, quis credat ab vnico flatu in corpore humano procreari poſſe? Atqui ita ſe rem habere ego ſana conſcientia teſtari poſſum multiplici edoctus experientia & obſeruatione: ceterum plenius quæ dico intelliget quicunque exacto trutino rem põderabit. Excrementa quæ in hoc affectu colico inferne deiiciuntur, flatibus plena

videntur, quod ita cognoſcitur, ſi ſuper aquā natent, ac bubulo ſtercori aſſimilentur: cruditas interdum, nauſea & vomitus præceſſerunt. Quippe talis hic affectus, eſt qui magnam affinitatem cum renū calculo vreteris impacto habeat, & difficulter hic ab illo diſcerni queat, quo fit vt ne dum vulgares medici, verū Galenus ipſe in propria perſona deceptus fuerit, exiſtimans renum calculo ſe affligi, cum ex dolore colico male haberet, nec prius ab hoc errore ſeſe vindicauit, quam iniecto rutaceo oleo pituitam vitream excreuiſſet, & ab omni mox moleſtia liber euaſit.

ORationis noſtræ ſeries videtur expoſtulare, prædictis Melancholiā flatuoſam, quā Myrachiam Arabes appellant, ſubnectere. Hæc quidem tribus de cauſis generatur, nimirum a iecoris & venarum meſeraicarū φλόγωσι: a vētriculi frigidiore: & crudo craſſoq; humore pituitoſo, aut melancholico. Vētriculus enim frigidus plus ſatis appetit, & parum concoquere poteſt. Cibus autem crudior craſſiorq;, ante perfectā concoctionem a iecore calidiore trahi-

tur. Vnde cum secūda concoctio, quæ in iecore celebratur, non corrigat prioris defectum, fit vt mesenterij venæ a chyli crassitie obstruantur, ingensq; copia crudæ materiæ in iis colligatur. Hæc a calore præternaturali ebullit, & cōtumaces flatus exhalat, qui non facile discutiuntur: rugitus deinde, ructus, & murmura concitantur. Porro (ait Galenus ex Dioclis sententia) alius oritur a ventriculo morbus, qui supra propositis non dissimilis est, nominaturque ab aliis melancholicus, ab aliis flatuosus, quem sumpto cibo maxime coctu difficili & caustico, sputum humidum, idemq; multum comitatur. Item ructus acidus, flatus, æstus in præcordiis, fluctuatio, non ilico sed quum retinuerint, interdum quoq; ventriculi vehementes dolores, qui nōnullis ad dorsum vsq; procedunt, concoctis deinde cibis quiescunt, mox aliis ingestis, rursus eadem reuertuntur accidentia. Vbi autem accessio ipsa inuadit, ventriculus & hypochōdria misere cruciantur, neque ab illis cruciatibus liberantur, prius quā vomitu aut excretione per aluum, noxia materia flatibus hy-

pochondria extendēs excludatur. Quod equidem sursum vomitu exiicitur, quia a ventriculo debili & frigido effunditur: pituitosum est, viscidum, crudū, album, & interdum saporis expers, interdum autem subacidum, vel ex corruptione subamarum. Quod per inferna discedit, nigricans plane & flatulentum atque omnino melācholiæ soboles, ex hac nonnunquam ater & obscurus vapor in cerebrum exhalans caput diuerberat atq; percellit, turbulenta insomnia infert, & mentem perturbans deliria quandoque efficit.

VEntositas hæc in corporis cauitatibus, intestinis videlicet & ventriculo, vt auditū est, collecta cōclusáq;, si exitū naturalē non reperiat, impetu sibi viā muniens, per cæcos conniuentesq; ductus in iecur ambientes membranas venasq; capillares per caua & gibba hepatis disseminatas effunditur, easq; prorsus in modū schirri obsidet: sine schirro tamē tātopere distēdit, vt magnus plerūq; tumor circa iecoris regionē se efferat, iisdēq; notis atq; schirrus sese proferat, nisi quod minus renititur, & breuiori tem-

pore genitus eſt: Etenim tantus plerumq; apparet, vt vniuerſum hypochondriũ repleat, neq; coſtarum extrema percipi, neq; ſub hæc digiti infigi poſſint, neq; iecoris vlla figura ſit aut circumſcriptio, cognoſcitur hunc a vaporoſi & craſſi flatus multitudine factum: quod non grauitatis ſolum, ſed etiam diſtentionis ſenſum, vt Galeno placet, ægri percipiant. *lib. 5. de loc. affect.*

HAud diſſimiliter Splen nonnunquam ex flatuoſo ſpiritu diſtenditur, Tralliano teſte. Quemadmodum (inquit) in ceteris pleriſq; internis corporis partibus interdum flatulentorum ſpirituum collectio, ita & in liene flatus quaſiq; venti ſæpe oritur excitatio, quã ἐμπνευμάτωσιν Gręci nominãt, & incrementum quandoq; tumori præter naturam ſimile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Hic tumor inſtar ſcirri renititur, a ſchirro tamen eum interſtingues, quod in ſchirro cum renitentia, tumore, ac duritie, grauitas cum pondere in ſiniſtro hypochondrio percipiatur. In tumore autem ex flatu tactui tumor nõ pertinaciter reſiſtit, imo impoſita manu

ad tactum cedit, & lien punctionem tē-
sionemq; experietur, citra tamen pon-
dus ac grauitatem, & breuiori tempore
factus est. Hos vtriusq; visceris tumores
a flatu fieri cum minime medicorū vul-
gus intelligat, deus bone, quam cæco iu-
dicio curā huius mali ignorata causa ag-
grediuntur! iuleporum ibi tum myria-
des præscribuntur; curatio, quo largius
stipendium emungant, in longum pro-
trahitur, ac demū cum plus damni (quis
enim caligantibus oculis, quod rectum
est videat?) quam commodi dederunt,
schirrum vel iecoris, vel lienis esse ma-
gna constantia affirmant, eumq; ex Gale
ni sententia immedicabilem. Verū hæc
ignorantia turpiter suum illudit autho-
rē: flatus enim hic nebulosus visceri im-
pactus cum temporis successu a calore
natiuo, fomentis, inedia, extenuante ca-
lefacienteue victus ratione a mulierçu-
lis, empiricisq; administratis discutia-
tur, euanescit hypochondrij tumor, do-
lor omnis cōsopitus silet, & huiusmodi
doctores cū sua falsa persuasione igno-
miniose reiiciuntur. Exhortor itaq; in-
genuos veritatis amatores, eosq; qui be-

ne ſuo nomini & famæ conſultū volūt, vt penitius rem introſpiciant, & ſedulo addiſcant, a flatibus exorta ſymptomata, ab aliorum morborum ſymptomatibus internoſcere. Difficile quidē id, ſed pulcherrimum quoq; multam laudem doctis conciliet. Multi namq; ægri, veluti iamiam acturi animam prę nimio dolore & moleſtia, non aliunde quam ex flatuoſo ſpiritu procreatis, miſere exclamant. Qui ſi corruptus fuerit, a materia putrida & venenoſa excitatus, & cum dolore intolerabili per mēbra diſcurrat: tum viro in artis operibus bene exercitato opus eſt, qui & flatus moleſtantes, & materiam vnde eleuentur, cognoſcat, hocque genus mali ab aliis morbis diſcernat.

HVc accedit Hydrops Tympanites, qui fit cum in abdominis mēbranas magnis cruciatibus ſeſe flatus inferunt, ac demum varie impulſi in abdominis ſpatium penetrant, de hoc loquitur Hipp. Quibus tormina adſunt, & Aph.2. circa vmbilicum cruciatus & lumborū Sect.4. dolor, qui nec medicamēto, aut vllo alio modo ſolui poteſt, in hydropem ſiccum

firmatur. Hydropis (vt hoc obiter dicã) tres sunt species: λευκοφλεγματία quæ & anasarca, ascites, & tympanites, quem hydropem siccum appellauit Hippocrates. Anasarca est molis corporeæ incrementum præter naturã, cuius initio pedes tument, potissimum circa vesperũ, ab exercitatione, aut cũ decliues diu pedes pepẽderint, in hisq; digiti manet impressum vestigiũ, corpus æqualiter molle, laxum & pallidum existit: dissolutum & quasi eneruatum minimo labore frangitur, nec alia ratione a phlegmatica cachexia, quæ virginibus peculiaris est, ac ob id virgineus, seu amatorius morbus appellatur, differt; quam secundum magis & minus, quodq; illa tumidam habeat corporis vitiatã molem: hæc vero sine excedente magnitudine exanguis pallescit, cor ad corporis motum contremiscit, in ascensu scalarum dyspnœa corripitur ægra, & corpus graue & iners cum difficultate mouetur. Vna & eadem vtriusq; causa, immodica nimirum iecoris atque venarum refrigeratio. Iecore refrigerato, αἱμάτωσις, hoc est sanguificatio vitiatur,

vnde ſanguis crudus & aquoſus relinquitur, qui ſi in venã cauã trãſumptus vſquequaque per corpus diſpergatur, fit, vt dixi, anaſarca. Si vero nimia aquæ copia iecur opprimẽs ambiẽtem ipſum extrinſecus tunicam diſtendat, hydatides, ideſt veſiculas efficit. Hæ ſiquando acciderit vt rumpantur, in eam peritonei regionem aqua effundetur, quæ eſt ſecundum epigaſtrium, fitque ſecunda hydropiſis ſpecies, quæ ab vtris ſimilitudine aſcites dicitur. Hac venter ſenſim impletur, dum diuulſa laxataue cute ſupra modum intumeſcat, corpus vero reliquum marceſcit ac liqueſcit. Si abdomen impellitur, aut corpus in alterum latus prouoluitur, fluctuantis humoris ſonus obauditur. Atqui in tympanite non fluctuatio humoris, ſed ſonitus qualem tympana edunt percuſſo vngue, hypogaſtrio ſentitur. Nam & in his, inquit Gal. per circumtenſam pellem contentus aer verberatur, quemadmodum in hoc morbi genere per mediã cutim, qui in profundo eſt, flatus percutitur. Omnium harum hydropis ſpecierum cauſa frigiditas viſceris eſt & venarum, a ma-

Aph. 12. Sect. 4.

iore tamē frigiditate aquoſus hydrops, quem Aſciten vocant, generari videtur. A minore vero tympanias, neq; enim mutari in aerē flatuoſum humiditas ſine aliquo calore poteſt. Ingens etiam ſitis omnem ſequitur hydropiſin, maxime autem aſciten & tympaniten: illum quidem, quod humor, qui in locis detinetur, ſalſus eſt & putrefactus: hunc autem partim ob eandem rationem, quod ſincerus flatus ſub abdomine citra humoris permiſtionem nunquam ſit animaduerſus: partim etiam quod flatus ventriculi humiditatem abſorbeat: qua abſumpta, is inareſcit, potuſq; irrigationem deſiderat. Hoc certe deſiderium ſitis eſt. Eſt enim ſitis appetitus humidi aut frigidi, aut vtriuſq;. In externis etiā videmus, quod quamuis ſit terra a pluuia quam maxime humectata: ventus tamen ſuperueniens, miris modis, breuiſſimoque tempore eam exiccat, & humorem abſumit. Idem in copore euenire, nulli dubium eſſe exiſtimo. videmus enim tympaniticos maiori ſiti quā apud inferos Tantalum extorqueri: adeo vt quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ,

Vtq; feroci quem secum in intimis visceribus conferunt hosti satisfaciant, sese ipsi in interitũ præcipites dãt, nimioq; potu strangulant in iis etiam qui coli cruciatibus diuexantur, sitis ob eandem causam infestat.

GEnitalia etiam membra eadem ex flatu pestis subinde male habet. Vterus enim copia eius quandoq; tumet & distenditur, qui aut per cæcos ductus in vacuam ipsius capacitatem irrepsit, aut ædito partu se insinuauit conniuente ostiolo, aut post vsum balnei aut stuphæ, aut qua alia de causa illic genitus coarctatur. Cõclusus valde vterũ distendit. Distensio vero in superiori eius parte, si maxime fiat, eo delata vi flatuũ, iam ascendere putatur, & ad septũ transuersum ventriculumq; instar globi cuiusdã efferri, eumq; grauiter opprimere. Hinc sæpe vel manibus in pugnum deductis, vel alio quouis duriore solidioreue corpore propulsus in propriam sedẽ deprimitur. Si autem alterutrũ latus vteri prę ceteris distendat: iam conuulsione quadam is in dextrum, aut sinistrum inguẽ contorquetur, pecten, imusq; venter in-

flatur, ac dolore concutitur, interdum ſonitu toto corpore obauditur, ructus eduntur, ſtrepitus circa ventrem, lũborũ tumores, dolores circa renes & coxas fiunt, ventre digitis impulſo, tympani ſonus editur, ac flatus e ceruice manifeſto prorumpit, flatuoſam perfrigerationem hanc Soranus eſſe dicebat.

QVemadmodum vterum mulieris flatus interdum ſubit, ſic & in viri ſcrotum cum primis ingreditur, idq; cũ morbo, vel ſine eo, ſed per ſe morbus, quippe cum morbo tympanite vidi nõnũquam virorum ſcrota ad magnitudinem veſicæ porcinæ inflatæ extenſa eſſe. Flatus enim, qui prius ſolas abdominis membranas, & peritoneũ occupabat, iã copia & multitudine inauctus, ampliuſq; ob id ſpatiũ deſiderans, eas diſrumpit, tranſitumq; ſibi in laxam ſcroti cauitatẽ parit, neq; hãc dumtaxat partem, verum vniuerſum corpus replet. Sine morbo autem virorum plerumq;, vt plurimum autem infantium recens natorum, ſcrota diſtendit, eamq; efficit herniæ ſpeciẽ quam pneumatocelen, hoc eſt, ventoſam herniam Græci appellant, fitq; non

vno eodemq; modo. Quippe flatuosus spiritus cum in communem testiculos ambientem membranam ὀσχεὸν Gręcis, folliculū genitalem Latinis dictam ingruit: totum scrotum æqualiter inflat. Cum vero inter vtriusuis testiculi tunicas erythroidem nimirum & darton se insinuat: alterum latus altero tumidius reddit. Tumor ex inflatione pellucidus apparet, nec vt in hydrocele grauis cognoscitur: si omni luce seclusa, cerea candela ex opposita parte conspectui obiiciatur.

PRiapismus colis symptoma geminā habet causam, vnam arteriarū, quę in pudendum inferuntur impletionem: alteram flatuosi spiritus in fistuloso neruo generationem. Hic spiritus neruum affatim adimplens, & in tumorem distē dens, penem arrigit, & sine veneris desiderio, tentiginem efficit. Est, inquit Gal. & alius inflationis affectus Priapismus dictus, quo detentis vel inuitis pudendum arrigitur. Etenim cum neruus propriam colis substātiam constituens, natura cauernosus existat, vbi halituoso spiritu impletur eiusmodi affectū exci- *Meth. med. 12.*

tat:& iterum, Priapiſmus eſt auctio colis permanens in longitudinem atq; orbē tumefacti, citra rei venereæ appetētiā, cuius affectionis cauſa, eſt flatulentus ſpiritus. Quod enim a ſpiritu in tumorem attollatur, manifeſtū eſt iis, qui celeritatem eius cum intumeſcit, & quum iterum reſidet perpendunt: quippe nullus humor tam celerem in alterutram partem mutationem efficere poteſt. Verum huic ex flatuoſo ſpiritu Priapiſmo præcedit palpitatio: illi vero qui fit ex dilatatione arteriarum, minime.

HActenus quomodo flatulentus ſpiritus internas corporis viſcerumq; cauitates adimpleat, quæq; in iis mala generet, abunde explicuimus. Supereſt paucis, quæ in corporis habitu proferat ſymptomata dicamus. Is enim vt eſt tenuiſſimarum partium ſubſtantia, ita nō modo quod vacuum eſt, replet, ſed continuitatem partium diſſoluit, membranas a ſeſe, & ab oſſibus diuellit, & celeri motu nō hanc aut illam dumtaxat partem, ſed totū corpus magno cum dolore, veluti ſi ſpiculum infigeretur, peruadit. Quandoque etiam in modum auræ

frigi-

frigidæ, ſenſiles neruoſasque partes ſine magno dolore afficit: ceterum hic ſpiritus, vt paucus eſt & tenuiſſimus, ita facile a calore natiuo fomentisue externis euaneſcit. Difficilius autem cum craſſior & copioſior ſub cute vel membranis, quæ oſſibus circundantur, ſe inſinuat, eaſque in tumorem, qui Inflatio, vulgo autem Apoſtema ven toſum nominatur, extendit. Hanc Gal' ab ędemate diſtinguit, quod hoc ex pituitoſo ſucco ortum habeat, ac proinde nobis præmentibus cedat, digitique admodũ alte in illud deſcendant. Inflatio vero fiat, ex flatulento ſpiritu, alias ſub cute, alias ſub membranis, quæ oſſa integunt, aliquando autem ſub muſculis collecto. Hæc digitis preſſa veſtigiũ minime retinet, ſonitũque tympani percuſſa edit. Eſt quando tumorem quidem ille non excitat, ſed ſub cute conſiſtens, ac ob eius denſitatem non valens exhalare, palpitat: vitam ignara plebs hanc palpitationem nominat. Scite admodũ hanc rẽ Ioannes Langius depingit in quadam Epiſtola ſua, qua chirurgorum quorũdam arrogantiam & inſcitiam damnat. Lib. Epi Epiſt. 8.

Aliam,inquit,æque temerariam chirurgicorum inſcitiam te celare nō poſſum, qui cum muſculos temporum, frontis, genæ,aut maxillarum ab intercutaneo aere diſtentos contremiſcere vident, illic mox animam hominis & vitā latere,veluti ergaſtulo incluſā,proclamant, pariter quoq;, quamuis nulla corporis per pharmaca euacuatio ſit, magis ipſa phlebotomia periculi expers: attamen cum ſecta vena ſanguinem in lebete ob flatulentum ſpiritum incluſum contremiſcere vident, vitam cum ſanguine effuſam ſuſpicantur,quem ob id repente,antequam tepeſcat, patientem abſorbere cogunt. O audax chirurgorum ignorantia, qui neſciunt aerē vitalis & animalis ſpiritus fomentum, non modo per arterias cerebri,pulmonis, & cordis cauernas,ſed per occultam inſpirationem & poros, vniuerſos corporis artus perreptare, qui ob arteriarum cū venis coadſtomoſin,ſāguini quoq; permiſcetur. Quem etiam ex flatulento & viſcoſco humore nō in muſculis modo, & omnibus quæ diſtendi poſſunt membris(nempe ventriculo,inteſtinis, ioci-

fiore, liene, septo transuerso, ac in ipso puerperarum vtero) crebro generari accidit, cuius tremulo motu agitata matrix, fœtũ in vtero moueri puerperæ falso suspicãtur. Hũc, inquam, tremulum nõ in musculis dumtaxat & aliis membris, sed præcipue in corde, motum Græci palmum appellant. Et certe si magna paruis conferre fas est, quemadmodum ventus visceribus terrę inclusus, eruptu-rus tremulo motu terram conquassat, sic aer flatulẽtus musculorum aliarumque corporis partiũ, quæ distẽdi possunt velamine circumseptus, eas palmo concutit, donec per distentũ velamen eruperit. Hactenus Lãgius. cuius sententiã cõfirmat Galenus in hæc verba scribẽs: Id genus spiritus crassus ac vaporosus, nonnunquam quidem sub membranis, quæ ossa integunt, collectus detinetur, nonnunquam sub peritoneo, aliquando vero in intestinis & ventre: interdum & sub membranis musculos circumdãtibus, quẽadmodum & sub membranosis tendonibus: nonnunquam autem & in spatiis, quæ cogitatione percipiuntur tum musculorum, tum aliarũ corporis

Lib. 2. de Art. curat. ad Glauc.

partium. quarum naturam ex anatomicis administrationibus didicisti, ad hunc quidem modum & musculus ipse spiritu impletur. Admirabilis itaque flatuũ vis & potestas est, quæ tanquam fulmẽ quoddam per insensiles ductus in abstrusas quasque latebras se insinuãs, vel ossa ipsa peruadit, & in intimis medullis magna molestia afficit, inter os etiam & perioſtion se ingerens, hoc ab illo magno conatu diuellit, diducitque: & distensionis sensum ingenti dolore affert. Hinc multorum querimoniæ de crurum tibiarumque vehemẽtibus per interualla molestiis, cum nulla tamen extrinsecus intemperies, nullus tumor, nullus denique dum premitur (nisi eius magna copia collecta ibidẽ sit) dolor afficit. Hactenus de Symptomatibus. nũc de prognosticis flatuũ aliquid dicamus.

De prognosticis Flatuum. Caput 11.

OMnes a flatibus excitati affectus difficiles sunt, quocunque loco, si exitus iis negetur, subsistant. Hi nanque quo densiores, & quauis in parte conpactiores consederint, eo diutius ibidẽ remorantur, & difficiliora periculosio-

raque ſymptomata excitāt. Cum enim partes diuellendo a ſeſe diſtrahunt, dolorem mouent: dolor humorum defluxus prouocat, humor autem in fiſſuras diuulſorum corporũ ſenſim ſubintrans, ibi tumorem efficit: ex tumore fit cutis, & membranarum diſtenſio & coarctatio: inde cum ſanguis minime difflctur, corruptio & caloris præter naturã auctio. Hic tumor ſi durus ſit renitens, ruber & pulſans, inflmmatio: ſi vero albus tactui cedens, & a cōtactu foueam retinens, œdema. Si autem albus, renitens, & pellucidus conſpiciatur, Inflatio dicitur. Interdum & Hydropē Spiritus efficit. Cum ait Hipp. ipſi flatus carnes pergreſſi, meatus corporis rarefecerint, ſequitur poſt flatum humiditas, cui viam iam antea aer præſtrauit. Irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, humoresque in ſuras deſcendunt, atque morbus fit, qui aqua inter cutem appellatur. Omnibus his affectibus a ſpiritu flatuoſo excitatis, maximo periculo ſubijciuntur illi, quorum in corporibus diu perdurauerit. Quare recte habet Aphoriſmus ille: Quibus

lib. de Flatib.

tormina adsunt, & circa vmbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neq; medicamento, neque aliter soluitur, in siccum Hydropem firmatur. Medicamentis autem, neque aliis remediis soluũtur, quod earum partium habitualis quædam intemperies est, qua perseuerante Tympanites fit, omnium specierum Hydropis perniciosissima, quam, saltem confirmatam, nunquam a quoquam percuratam vidi. Si itaque perniciosus est, imo lethalis tympanites, quod flatus eum excitantes nullis remediis propter fouentem causam cedant: merito dixit Hippocrates: Absque sono & crepitu flatum exire, maxime salutare esse. præstare tamen cum sono prodire, quam ibi eum reuolui, quod ex tali reuolutione vehemẽtissimi dolores cruciatusque consequantur. Veruntamẽ si qui verecundia mori citius cũ sani sunt mortem oppetere velint, quam ventris edere crepitum: nihilominus tamẽ multis audiẽtibus id fecerint: alterum duorum scire oportet, vel delirare eos, vel dolore affligi. Si vero de industria crepitũ emittat, nihil mali pręsagit, nisi quod

Lib. 2. prognost.

etiam tum ſine ſono elabi melius ſit. So nus enim aut ſpiritus flatuoſi copiam, aut vaſorum anguſtiam deſignat, qui ta mē in recentibus præcordiorum tumoribus & doloribus obauditur non malus. Dolores teſte Hipp. tumoreſq; præcordiorum qui recentes ſunt & ſine inflammatione: ſonus in præcordiis excitatus diſſoluit, magisque ſi cum ſtercore & vrina exceſſit. Sin autē ipſe nō exceſſerit: at prodeſt tamen ad inferiores partes euolutus. Hos præcordiorum recentes tumores, quod a ſolo flatu diſtēdātur, diſſolui dixit ſonitu in precordiis excitato, is enim cum flatus indiciū ſit, eūque humori & ſolido corpori permixtum eſſe oſtēdat, nihil niſi vtile quiddā ſignificare poteſt, nempe, aut flatum, cū humore, cui permixtus eſt per ſedē excerni, aut ſi nō excernatur, ſaltem ad inferiores aliquas partes deſcendere, ac ſic ab vtroq; ſymptomate, dolore & tumore infirmum liberare. Hanc ſuam ſententiam aio loco confirmat idem Hippocrates dicens: Quibus elata Hypochōdria murmurāt lumborum ſuperuenientē dolore, aluus humectatur, niſi infer

Li .2. prognoſt.

Aph. 73. lib. 4.

ne flatus erumpant, aut vrinæ multitudo prodeat. Hypochondria murmurare, nihil aliud eſt, quam in ipſis ſonitum a flatu excitari, eademque efferri: eſt tumida turgidaque fieri. Sed quomodocunque fiat, ſiue flatus ſeorſim, diſtributo humore per ſedem erumpat, ſiue cū mediocri humore permiſtus deorſum vergat: prorſus ſine periculo eſt, & breui ſpatio a tumore & dolore liberat. Quippe lien & iecur bina viſcera in hypochondriis ſita, ſi vehementer doleant, id fit vel propter fortem inflammationē, vel ob ſpiritum flatuoſum; ſi ob hunc ſuperueniente febre doloris fit ſolutio.

Aph. 52. li. 7. Quibus ait Hipp. iecur vehementer dolet, iis febris ſuperueniens ſoluit dolorem: febrili nempe calore flatum diſcutiente. Inflammationi autem non ſuperuenit febris, ſed ab initio adeſt: nec dolorem ſoluit, ſed multo eum reddit auctiorem. Porro febrilis calor quod flatum diſcutiat, vel ex eo patet, quod qui auruginoſi ſunt, ex flatu paſſionibus raro corripiātur, ob eam cauſam, quod

Aph. 78. lib. 5. calida eorum conſtitutio ſit, dicente Hippocrate: Auruginoſi non multum

ſunt ventoſi. Calida namque huiuſmodi corporum diſpoſitio, vt pote bilioſa haud patitur flatus accumulari, eoſque dominium exercere, ſed ilico reſoluit & cōficit. Phlegmaticis vero, & qui humido & frigido ventriculo ſunt, item & ſanguineis admodum ſunt familiares, facilisque his in colicum dolorem prolapſus. Quod autem colici dolores vehemētiſſimi maius periculum adferāt, quam mitiores; & omnimoda excremē torum & flatuum retentio, horumq; in vna coli parte fixa collectio difficilior ſit, quam ſi vagabūdi per omnia diſcurrant, lippis & tonſoribus, nedum medicis, notiſſimum eſſe exiſtimo. Quare etiam minus aderit periculi, cum per iniecta clyſmata flatus elicitur, recrementa deiiciuntur, indeque leuetur dolor, quam ſi nihil horum eueniat. Atqui delirium, contractio neruorum, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, ſudor frigidus, vomitus continuus, omnimoda fæcum retentio, ſi a flatibus excitentur (quod fit dum hi a venenata materia originem ſumunt (lethalis morbus eſt), & horribili conuoluulo in-

tereũt miſeri. Optimum itaque eſt corpus a flatibus prorſus liberum eſſe, aut ſaltem eos facile diſcuti. id quidem haud fieri poteſt, niſi ſedula præcautione, quam prophylacticen Græci appellant, bona victus ratio in ſex rebus non naturalibus ſita inſtituatur.

De victus ratione in flatibus obſeruanda. Cap. 12.

IN victus ratione probe inſtituenda, ne flatus in corpore generentur, aut, ſi geniti ſint, cito diſcutiantur: quatuor veniunt obſeruanda iis potiſſimum, qui eorum generationi obnoxium corpus ſortiti ſunt: Ordo, Modus, Tempus, & Subſtantia. Ordo in eo conſiſtit, ne prãdium aut cœnam a poculis incipiant: aut ilico poſt bolum vnum aut alterum (qui deprauatus mos apud multos inualuit) magnum hauſtum ebibant. Verum tum demum moderata potio conuenit, cum magna cibi pars præaſſumpta fuit. Liquida deinde præcedãt durioribus, laxantia aſtringentibus: & quæ facilis concoctionis ſunt, iis, quæ conficiuntur moleſtius. Modus etiam obſeruandus eſt, ne videlicet maior cibi quã-

titis assumatur, quam ventriculus sine difficultate superare possit: quod fiet, si cum aliquali edendi desiderio a mensa discedatur nec copiosior potus ingeratur, quam siti sedandæ, & deducẽdo alimento conueniat; alioqui corpus tum cibi, tum potus saburra prægrauatum, ad vitæ munia redditur ineptius, & calor natiuus opprimitur. Nonnulli sane aqualiculi, quorum venter sesquipede prostat, nũquam satisfactum appetitui existimant, nisi vel soli etiam integras amphoras pitissando absorpserint: vel in symposiis ingẽtia vasa vno spiritu exiccarint, nec minus tamen edãt. Alij autem vsque adeo assueuerũt potui, vt vel nihil, vel parum admodum solidi nutrimenti admittant: quo fit vt in eiusmodi immoderata humoris ingluuie, fluctuationes & inflationes generentur, impotente ventriculo tantã commode quãtitatem complecti. Temporis item habenda ratio, ne ieiuni, vel inter duos pastus, vel post absolutam cœnam cũ cubitum conceditur, vel etiam in lecto bibant: tum etiam ne cibo nouo ante prioris digestionem infarciantur, vel cõ-

messando in cœna vsque prandium, aut in maiorem noctis partē cœna protrahatur. Quippe & ab iis quæ substantiæ suæ crassitie, & lentore exiles corporis meatus obstruunt, cibis nempe crassum viscidumque humorē generātibus, difficilis coctionis, carne scilicet sale condita, aut fumo exiccata, siue bubula ea sit, siue suilla, deinde natura sua multū frigidis, acidis, & austeris summo cū studio abstinēdum. Fructus quoque omnes horarij tam crudi quam cocti: verum illi cane peius & angue exibilandi ab vsu sunt. Item legumina, acetaria, lac, & quæcunque ex lacte fercula fiunt, placentarum item omne genus, pemmata, lagana, rhyemata, itria, taganitæ, & id genus alia, ac cum primis quod ex lacte, libo dulciario vel melle, ouis & butyro in sartagine aut furno frequenter nostrates mulierculæ solent ad delicias concinnare: tum etiam quod ex caseo recenti, beta, pasta, ouis & oleo varie fit, Itali tortam nuncupant, euitanda sunt. Nocētissima quoque sunt, quęcunque ex pasta Italis fiunt Turdellæ, Lasaniæ, Maccaroni, Vermiculi, & id

genus permulta ad palatum doctissime constructa. Crassissimis enim humoribus corpus implent,& calorem natiuũ ita obtundunt ac opprimunt, vt deinceps coquat deterius, inque tantam lenticiem & humiditatem vires suas exercere vix queat. Sed hic obijciet mihi quis ex eorum numero, qui hæc in deliciis maximis ęstimant,quique contemtis meliorib. deteriora gulæ causa prosequuntur,permultos auidissime illa copioseque vorare,incommodi tamen nihil aut parum admodum sentire? Quibus quidem hóc pacto respõsum volo: Cõmune esse omnibus ex pasta alimentis,crassos glutinososque humores, & maximam excremẽtorum vim in corpore coaceruare,eius vias obstruere, flatibusque creandis promptam materiã subministrare. Verumtamẽ si in bonum & firmum stomachum incidant, commodeque (quod vix fieri posse iudico) coquantur,& nullam videantur notatu dignam noxam inferre:id non arguit ex se innoxia illa esse. Certissima enim res est,vel plebi nota: Ingentia vasa vno exiccare spiritu, humanæ naturæ esse

perniciosissimum: & cicutæ pharmacum præsentissimam Socrati attulisse necem. Quare nihil concludit ille, qui propterea has res innoxias, & minime vituperãdas probare studet: quod bibaculus quispiam magnos congios euacuet, & anus illa Atheniensis esui cicutæ assueuerit, & per consequens, quod vnus & idem alter ex pasta alimenta cõficiat. Suauia enim quæ magna cum voluptate assumuntur ea arctius complectitur, omnique ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius cõcoquit. Quare tria in vniuersum sunt, quæ nutrimenta ex sua quidẽ natura noxia, efficiant innocentiora mitioraq;: vsus nimirum seu consuetudo, voluptas & ventriculus firmus & validus. nam & euchyma cibaria ventriculũ, si ea respuat, subuertunt: & saxatiles pisciculi, si infirmus is sit, molestiã pariunt. Ceterũ illi si meis monitis fidẽ minime habeant, saltẽ moueantur diris Constantini Aphric. minis, quibus gulosos illos territat: Non gaudeãt, ait, malo cibo vtentes, quoniã si in præsenti nõ læduntur, in posterum percussionẽ non

eua-

euadent. Eodē pertinet ciborum varietas, quæ nō mediocriter facit ad cruditates, & innumeros flatus in corpore multiplicādos: confunduntur enim plurima diuersissimarū naturarū, quę dū inæqualiter cōcoquuntur distribuunturq;, necessariū est, inde labor caloris innati consequatur. Pisces deinde cetacei pręgrandes, palustres, lacustres, quiq; in cænoso fundo versātur, & ex putrilagine omniq; impuritate victitant, deuitādi. carnes enim eorū viscidæ sunt & glutinosæ, multumq; excrementitiæ & frigidæ. Abstinebunt etiam ventosi a vino plus æquo refrigerato, ab aquæ potu, & a magno haustu cereuisiæ ex frigido penuario depromptæ, idq; potissimū cum corpus externis caloribus æstuat, aut immoderato exercitio & labore fatiscit: ab omni deinceps aeris excessu, præsertim frigido, qui confertim ventriculi regionem vestibus haud probe munitam cōtingat; & a pedum immoderata frigiditate & humiditate. Sępe etiā saxis diutius insedisse, grauissima peperit ex flatibus symptomata. Otium insuper & diurna somnia inprimis euitabit, vapores

enim eleuant, sed non discutiunt, concoctionem aggrediuntur, sed non perficiunt. vnde cruda generantur phlegmata, flatuū vera materialisque causa. Ceterum cum vētriculus aut intestina in præsentiarum flatuoso spiritu distendūtur a cibo & potu tum omnino abstinere, ac tenuem victum instituere, sobriumq; esse præstat. Etenim cum corpori solitus cibus aut subducitur, aut ex toto circūciditur, natiuus calor cibi alteratione & concoctione minime implicatus, agilis, vegetusq; per omnia diffusus, vbiq; suam vim exerit & inualescit, ac primum quidem crudos humores concoquit, crassos attenuat, lentos detergit, flatibus generandis causam adimens, per patentes vias eos excludit, generatosq; dissipat & resoluit, & quo amplius eleuentur impedit, vtq; semel dicā, hæc sola inedia, sufficiens medela est ad quemcunq; ex cruditate & flatibus affectum dissipandum. Verum quidem est, quod ab iis ipsis cibi parsimonia extenuatis, in vacuo corpore multo maior molestia ex fluxu & refluxu subnascatur. Atqui haud diuturnū, hoc est, pro-
pediem

pediem enim erupturi tum sunt, & ab omni dolore infirmos liberaturi, multo tamen felicius id eueniet, si ab exercitio non omnino alieni fuerint. Hippocratis enim doctrina est, hanc nostram sententiam comprobans, digna sane quæ aureis characteribus singulorum foribus inscribatur: Non satiari cibis, & impigrum esse ad labores. Porro exercitiorũ multa genera recenset Galenus, luctam, pãcratium, pugillatũ, cursum, & id genus plura, quæ hic explicare præter institutum præterq; rationem foret. Hoc vnum nobis sufficiat, quod moderata corporis exercitatio siue per pilam palmariam in sphęristeriis, siue per dimicationem, cursum, obambulationes, aut quouis alio modo, ieiuno stomacho, vacuoque excrementis corpore instituta, mirifice omnes animæ facultates recreat, natiuum calorem per vniuersum corpus diffundit, humores concoquit digeritque, membra singula prompta, & ad suum officium agilia reddit, aluũ soluit, tantaque efficacia flatus excutit, vt par sibi remedium non habeat, nullumque magis sincerum, magisq; tutũ

Epid. 6.

De sani tuend. Lib. 2.

ſit, quam tempeſtiua exercitatio coniū
cta parſimoniæ. Alimenta itaque pauca ſint, eaq; ſinapi, aut alio quouis cōdimē-
to extenuante calfacienteue (niſi corporis totius diſpoſitio biloſa aut ſanguinea obſtet) condita. Inter olera, Saluiam, hyſſopum, thymbram, fœniculū, maioranam, pulegium, calaminthan, hiſq; ſimilia vſui ſibi eſſe ſciat infirmus. Carnes quib. veſcetur, ſint, aſſæ, aromatum acceſſu plerumq; conditæ, aut Saluia, & roremarino ſuffixæ. Panis ſit clibanites optime fermētatus, habens ſibi quoduis ex ſeminib. calidis, fœniculū, aniſum, petroſelinū, vel melanthiū, quod Git vocant, admiſtū. Vino vtatur potēte ſi ab imbecillo calore ij geniti ſint: Sin bilioſū corpus ſit, aut plethoricū, aquoſo, eoq; pauco. Statim a cibo ſequentiū puluerum vſus ſit flatulentis, eoſq; hi familiares ſibi habeant, mirum quanta id fecerint vtilitate. Stomachum nanq; roborant conſtringuntq;, nec ſinunt vapores alimenti in cerebrum efferri, calorē natiuū excitāt, concoctionē accelerāt chylū digerūt, excremēta deorſum propellunt, & quod vſui noſtro accōmoda-

tiſſimũ iudico, impẽſe flatus diſſipãt. vt

℞ Aniſi conditi ℥ iii
Sem. fœniculi ℥ i ß
Coriand. præparat. ℥ i
Cymini, carui, Seſelios in vino albo maceratorum, vt ingratus ſapor miteſcat, añ ʒ i
Cortic. citri ſicc.
Cinam. craſſi añ ℈ iiii

Sacchari albi duplum omnium. fiat puluis, cuius cochlear vnum ſumat poſt cibum, nec amplius bibat.

Vel ſic.

℞ Coriand. præparat. }
Sem. Carui } añ ℥ i
Aniſi }
Roſar. rub. }
Maſtich. } añ ʒ i ß
Menth. ſicc. ʒ i
Nucis moſchat. }
Cinam. Cubeb. } añ ʒ ß

Redigantur in puluerem tenuiſſimum, & cum ſacchari roſac. tabuli ℥ viii. miſceantur, ſumatq; cochlear vnum poſt paſtum. Sub veſperum etiam abſoluta fere coctione alimenti, vtile erit radicis helenij conditi, aut zingiberis crudi, aut conditi drachmam vnam den-

tibus leniter commansam inglutire, gẽtianæ etiam aut imperatoriæ radices, cubebarū saccharo incrustatarum, aut piperis albi grana duo aut tria dentibus dūtaxat confracta & deuorata mirifice tardam concoctionem adiuuant, & flatus in ventriculo collectos dissipant. Idem quoq; præstant matutino tempore, postquam excremēta deieceris, sumpta. Si interim aluus sua sponte non deiecerit: arte proritanda erit medicamētis illis, quæ benedicta appellantur: Vt est Terebinthina optima, cuius ℥ iij in vino albo bis terue lotas, & nebulis inuolutas ante prandiū deuoret, vel Rhabarbari electi ℥ ß commansam deglutiat: vel sumat hora vna ante cœnam aloes optimæ ad formam pilulæ redactæ scriptulum vnum, vel medullam carthami cum caricis: cassium hic, quod flatulēta sit, non admiserim. Hactenus de prouidentia & victus ratione in flatuosis affectibus seruanda, satis superq; dictum arbitror: quæ si longa cuipiam videbitur, aut dolor agitatis flatibus inducias non dederit, curatio quæ per medicamenta fit, venit instituenda.

De cōmuni flatuosorũ affectuũ curatione. Cap. 13.

MIrabitur forsitan quis, quod quæ Symptomata antea recensui, eorum iam curationem instituam, cum per se nullam illa admittant. Sed is mirari puto desinet, vbi intellexerit nos legentium vtilitati consulere volentes, id fecisse. Qui enim flatuosum spiritum dissipat, causam aufert morbi, qui intemperiem corrigit, conformationis vitia emendat, & vnitatis solutionem restituit, is morbum curat. Ceterum qui ex his natum dolorem respicit, hic ad symptoma intentus est. Quapropter nos morbos flatulentos prius symptomata nuncupantes, ad dolorem quem inferũt diuersis in locis respeximus, quo optima methodo oratio procederet, deinceps vero symptomatum mitigationem, morborum autem curationem instituimus. Curationis indicationẽ præbet affectus cognitio. Affectus est partium a flatu extẽdente distractio, quam plerunq; dolor, vt corpus vmbra, sequitur. atqui affectus vna cum symptomate ablata causa euanescit, & partes ad pri-

ſtinum naturalemq; recurrũt habitum. Tribus itaq; remediorum generibus veniunt curandi ex flatibus orti affectus, nempe victus ratione attenuante, calefaciente modice, & exiccante, quemadmodum copioſe ſatis capite præcedente explicatum fuit. Secundo medicamentis obſtructiones aperientibus, craſſam viſcoſamq; materiam incidentibus & purgantibus: quorum locupletem ſatis ſupellectilem ſingulis curationum capitibus te inuenturum exiſtimo. Tertio potiſſima ratio conſiſtit in flatibus quam citiſſime (antequam vires, doloris vehementia frangantur) diſcutiendis. Diſcutiuntur autem tenuium partium medicamentis: quæ ſi doloris particeps ſit affectus, eam habeant facultatem, vt dolorem mitigare, caloris imbecillitatem roborare, caliginoſum ſpiritum extenuare, & partium denſitatem recludere poſſint: pro affectarum autem partium differentia, tum curationis materia mutatur, tum facultas intenditur aut remittitur.

De curatione doloris capitis. Cap.14.

PORro variis in locis, vt paulo ante diximus, ille suam exercet tyrannidē. Quemadmodū (inquit Gal.) in ventris & intestinorum regionibus ob caloris quidem inopiam, interdum ex cibo & potu vapor flatulentus producitur, propter imbecillitatem vero facultatis cōpræhensiuæ adeo inflantur atque replentur ea organa, vt ipsius quidem repletionis gratia tendantur: ob tensionem autem impense doleant: sic etiam in partibus, quæ ad caput pertinent, possunt hæc eadem contingere: flatus enim vaporosus, atque eo adhuc magis viscidus, crassusue humor eum fouens angustiis meatuum capitis adeo vehementer impingitur, vt multo quādoq; tempore ad curationem opus sit. Ab huius curatione auspicati, ad reliquarum partium mala condescendemus. Primum itaque flatus siue in cerebri meatibus solus oberret, quod ex motione doloris de loco in locum, & ex distensione citra grauitatem ac pulsum intelligitur: siue pituitosi humoris illum fouens multitudo subsit, sicque

De compos. med secūd. loc lib. 2.

cum distensione adsit coniuncta grauitas, & sensus frigiditatis: aut demum ex subditis corporis partibus in caput is influat, haud parum refert, ad rectam curationis methodum. Nihilominus tamen ab iisdem plerumque curationis initiis, in flatuosorum affectuũ curationibus auspicandum existimo: partim equidem ex capite in totum corpus reuellendo, partim affecto loco remedia adhibendo, reuocamus catharticis per os sumptis, vel acribus enematis. Enemata autem in hunc vel similem modum optime fieri poterunt.

℞ Maluæ, mercurialis, Caul. rub. calamint. añ M ß. Fl. Camomill. furf. añ p i. fiat decoctio in suff. quant. aquæ ad mediæ partis consumptionem. In colaturæ ℔ i ß dissoluantur

Diacatholiconis
Sacch. rubri añ ℥ i ß
Sp. hieræ simp. ʒ ii
Ol. anethini ℥ iij
Salis modicum

Mistis omnibus, fiat enema, quod iniiciatur ante pastum, non tepide quidem, tepida enim inflant, sed calide, idq; len-

ſim, ne vi & impetu flatus magis ſurſum magnis torminibus compellat. optimum profecto hoc medicamentum eſt, quod ſine vlla moleſtia inteſtinorum obſtructiones reſoluit, dura ſtercore euacuat, & flatus, propria alioqui ſponte in caput influentes, reuellit. Hoc eiecto, alter ex carminatiuis compoſitus clyſter adminiſtrabitur.

℞ Rad. Altheæ ℥ ij Maluæ, calaminth puleg. Rutæ, Saluiæ, an̄ M i. Fl. Camomill. Stechad. Anthos an̄ p i. Sem. Aniſ. rutæ agreſt. Cubeb. an̄ ʒ iii. pulpę colocynth ʒ i. fiat decoctio ſecund. artem. In huius decoctionis per colum transfuſæ ℔ i. diſſoluantur:

El. de dactilis ℥ i
Hiera logod. ʒ ii
Sacch. rub. ℥ iß
Ol. rutae. ℥ iii
Salis gemmæ ʒ i

Miſce: fiat clyſter antę paſtum iniiciendus, potentiſſime ſane materias ſurſum vrgentes, capitique impactas retrahit & reuellit, flatus diſcutit, & cum fæcibus educit. Verũ ſi enema diſplicuerit, aut hæmorrhoides cęcæ, aliuſue ſedis affectus quominus admittatur, impedimẽto fuerint, hoc leni pharmaco vtatur ad

communium excrementorum (dura existente aluo) eductionem.

℞ Diacatholiconis ℥ i
Sp. hier. Simpl. ʒ i

Misce & cum saccharo fiant boli. dentur inuoluti nebulis, aut fiat in forma liquida.

℞ El. lenitiui ʒ vi.
El. de Succ. ros. ʒ i
Syr. ros. solut. ℥ i ß

Dissoluantur in decoctione Fl. & fruct. cordialium, fiatq; haustus. Leniter laxata aluo, si caput multis crassis viscidisq; humoribus obsessum videbitur: potiones eos attenuantes & incidentes ex decoctione hyssopi, pulegij, Calaminth. Saluiæ, floribus stechados, & rorismarini, cum Syrupo de stechad. melle anthos eiusq; farinæ aliis in hunc modum concinnari poterunt.

℞ Hyssop.
Saluię
Calaminth. } an̄ M i

Fl. Stechad.
Anthos
Camemel. } an̄ p i

Sem. pæoniæ maris ℥ i
Anisi, dauci, petroselini, an̄ ʒ ii.

Coquantur secundum artem lento igne

ad ℔ i. colaturæ clarificatę, addantur, Syr. de Stechad mellis anthoſ.an.℥ i ß. Aromatiſetur cum Cinamomi ʒ i. fiatque Apozema pro tribus vicib.

Præparatis hoc pacto humoribus, flatibuſque vtcunque attenuatis, purgabitur ſequentibus pilis.

℞ Mais pul. Aur. ʒ i.
Trochiſc. alhand. gr. iij.

Miſc. & cum Syr. de ſtechad. fiant pilulæ quinque, deaurentur, ſumatq; circa mediam noctem. Vel in forma liquida.

℞ Agarici ʒ ii
Salis gem. }
Zingiber } an. ʒ ß
Turpet }

Infundantur per noctem in aquę ſtillat. Saluiæ, & Hyſſop. an. ℥ ii. poſtea exprimantur fortiter: expreſſo adde Elect. Indi mai. ʒ ii el. de Succ. roſ. ʒ i. Syr. de ſtechad. ℥ i. Miſc.

His ita peractis, & ſi opus fuerit, reiteratis, dolor ille a flatu diſtenſiuus, ſi necdum ceſſet, ad localia medicamenta ex Galeni conſilio eſt properandum: Aliquando enim, ait, adeo vehementer in anguſtiis meatuum flatus vaporoſus, atque eo adhuc magis viſcidus craſſuſue humor impingitur, vt multo tēpore ad curationem ſit opus, ac ſane

Lib. 2. de comp. med. ſec. loc.

quæ sic infarcta sunt, attenuare oportet, dilatareque meatus per quos excernantur, habita simul prouidentia, ne quid aliud amplius influat, vtq; pars affecta cor roboretur, ne ipsa flatulentum spiritum gignat. Maxime itaq; ex vsu fore iudico, vt post institutas, ita vt diximus tū præparationes, tum purgationes, habeatur capitis ratio: quod optime fiet per cucurbitulas cæcas, si nulla sit sanguinis repletio: vel cum scarificatione, si hæc adsit, scapulis affixas. Hic vulgus remedium quoddam habet vile satis, non sine ratione tamen inuentum, & cum felici successu sępius comprobatum, quod in gratiam studiosorum hic libuit adiungere. Rapum sub cinere coquitur, a quo cocto aufertur ea pars secundum rotunditatem, cui herba ipsa implantata erat, & calidissime pro tolerantia ægri post aures applicatur, qua tepescente, altera vt prius calens substituitur, reiteraturque hæc actio, donec flatus discussus est, & ablatus dolor: solet enim breui tempore id fieri. quod autem dolenti lateri applicari debeat, aut vtrique, si totum caput

dolcat, omnibus puto notissimum. In dentium doloribus a flatu excitatis, eodem modo vsurpatum conuenit: Hæc si nondum sufficiant odoramenta, quæ sua tenuitate facile cerebrum subeuntia, flatuum crassitiem extenuant, vt sunt castoreum, vel Semen Git in aceto acerrimo maceratum: Aut inungat nares & aures oleo de castoreo, vel de Spica, vel etiam oleo communi, in quo coxerint, Euphorbium, Castoreum, Ruta, calaminthum, aut Semina pęoniæ actu calidis. Dehinc ad masticatoria deueniendum, quæ pituitæ reliquias facile educant, & calida sua temperie flatũ discutiãt. ℞ Mastich ʒ ii

Rad. pyrethri }
piperis albi } añ ʒ ß
Cort. rad. capp. }

Cum aceto Scillitico formentur pastilli, mane post reddita excrementa masticandi. vel sic:

℞ Rad. pyrethri }
Staphydisagrię } añ ℈ ii
Nucis mosc. }
Zingiber. } añ ℈ ß
Piperis albi }
Mastich. ʒ ii

Formentur pastilli cum aceto acri, quorum quilibet sit pondere ʒß, vel duorum scrupulorum. poterit etiam tētari quod materiæ post euacuationes reliquum est, errhinis medicamentis elicere, quæ hanc quidem non dumtaxat prouocant, sed & strenuè tum propter agitationem, tum etiam ob horum calidam temperiem spiritus dissipant.

℞ Helleb.alb. ℈ ii ß
Staphysagr.
Piper.alb.an. ℈ i
Zingiberis
Garyophill. an. ℈ ß
Sem.ingell.

Cum pauca terebinthina, & parum ceræ fiant errhina garyophillis paulo maiora. Horum loco potest naribus attrahi succus caulium rub. radicum ebuli, iridis, aut alterius cuiuspiam, per se aut cū aqua maioranæ, aut betonicę & melle mistus. Postquam hunc expurgandi capitis modū per aliquot dies prosecuti sumus, nec amplius quicquā aut parum saltē pituitę cerebri meatibus adhuc infarctū esse putauerimus: tempestiue tū ad ea quę caput exiccant & corroborāt,

flatuſq; diſcutiũt, tranſibimus. Huiuſmodi cũprimis ſunt lotiones capitis ex lixiuio. Lixiuium iuxta Gal. lib. 7. de facul. naturalib. eſt velut ablutio cinerum: ex aqua enim & cineribus id facimus: verbi gratia, libris tribus aquę, libram vnã cinerum infundimus, ſarmentorum & ſalicis maiorem copiam, braſſicæ autẽ & fabarum minorem ſumẽtes. Hi enim magis acres ſunt, & omne lixiuiũ pro cineris qui eluitur natura, vires habet. Vehementer quidem lixiuium abſtergit, exiccat, & abſumit flatus, flatulentos & œdematoſos tumores diſſipat, incoctis in eo maiorana, betonica, aſaro, baccis lauri & iuniperi, roremarino, & ſimilibus, aut ex horum decoctione factum lixiuium, vt exempli gratia:

℞ Abſinthii
Saluiæ } an. p i
Roriſmar. ſicc.
Thuris, milii toſti
Roſ. rub. ſiccarum
Fl. Cemomel. ſtechad. } an ℥ ii ſ
Bacc. iuniperi
Sem. pęoniæ ʒ i

Garyophillorũ, Piperis longi, Cubeb. ligni aloes an. ℈ j. pulueriſatis omnibus, fiat

Sacculus interbaſſatus ſeu interpunctim cõſutus ex ſerico tiaræ figuram repræſentans.

Vtatur ſubinde Diacymino, diatrion. pip. diacalamintho, ſeu confectione e baccis lauri ieiuno ventriculo, idq; potiſſimum cùm flatus, qui capiti moleſtus eſt, frigidus ſit, vel à frigida cauſa eũ fouente, ortum habeat. Ceterum ſi ſpiritus flatulentus vna cum dolorifico calore (in qua ſententia Gal. eſt lib. 2. de cõpoſit. medicament. ſecund. loca) in capite præpolleat: in principio quidem repulſoria curatione eſt vtendum, quæ ex facultate refrigerante conſtat. Quod vbi factum moderate eſt, ex mitigatoriis & concoctoriis quippiam ad repulſoria miſcere oportet. Dein diſcuſſoria addẽda, ita vt paulatim repulſoria detrahamus, donec pharmacũ ipſum plurimũ digerens attenuatoriumq; reddatur, minus autem concoctoriũ & mitigatorium, ad hæc & diſcuſſorium ſit. Quin & acetum cum repulſoriam ſimul & attenuatoriam, imo & diſcuſſoriam habeat facultatem, vtpote quod ſecundum tẽperiem frigiditate quadam tenuium partium prepolleat, non ſecus quam ex-

quisite serenus boreas, atqui per se solo aceto vtendum non erit, ob facultatis ipsius vehementiam, sed cum rosaceo, portulacæ, polygoni seu solani succo: aut rosaceum cum oui albumine & aceti momento stuppis imbibitum sincipiti applicandum.

De curatione sonitus aurium a flatuoso spiritu. Cap. 15.

SI quidem spiritus flatuosus in sensus auditorij organo se insinuauerit, pertinaciterque (quod ex tinnitu, strepitu, stridore, sibilo, & murmure facile colligere est) inhęserit: post generales, particularesque euacuationes, quas ex præcedente capite huc transferre licebit: non abs re erit loco affecto in hunc modum consulere, vt auribus ipsis admoueantur medicamenta incidētia & exiccantia, oleū nimirum amygdalarū amararum, aut id, in quo castoreum, cuminum, ruta, seu nardus, fuerint incocta, quib. aceti tantillum & mel admiscere poteris, si vehementius attenuare ac discutere animus est, quæ omnia affectæ auri instilletur. Mirifice etiam iuuare docet Ætius castoreum & spica nar-

di æquis portionibus cum aceto & rosaceo mista & auri affectæ instillata, porri etiam succus cum lacte muliebri aut rosaceo infundatur: aut hoc,

℞ Nitri
Myrrhę } an ℥ i
Veratri albi ʒ ß
Castorii ℈ i

Terãtur, & cum rosacei & aceti æqualibus partibus guttatim instillenter. Verũtamen melius hoc medicamentum operabitur, si prius suffitus fiat per embotum ex sequenti decocto mane & vesperi.

℞ Calaminth.
Maioranæ
Centaur. min.
Rorismarini } an M i.
Bacc. Iuniperi P i
Fol. lauri & absinth. an M ß
Lupin. nu x. aut xii.
Lumbricorum in vino lotorum & in sindone ligatorum P ß.
aquæ partem vnam,
Vini albi partes duas.

Coquantur & seruentur pro suffitu, post quem ilico instillentur tepidę aliquot guttulæ supradicti medicamenti:

aut si mauis illius, quod huc ex Reneri Solenandri consilio quarto transcribere placuit, obturatis postea auribus gossipio aut lana succida.

℞ Olei veteris ℥ ii
Ol. porrorum
Ol. amigd. amar. añ ℥ i
Succi rutæ
Succi raphani an. ℥ ß
Vini maluatici ℥ i ß

Bulliant in ampulla vitrea ad succorum & vini prope consumptionem, deinde adde

Spicę nardi
Colocynthidis
Castorij
Masticis pulueratorũ } añ gr. ii

postea occlusa ampulla bulliat in duplici vase quod balneum Mariæ vocant per horas tres. auferatur ab igne, & in alio vase seruetur ad solis æstum per paucos dies, donec liquor clarescat: postea coletur per linteum subtile & exprimatur, & adde musci granum i. ß dissoluatur optime & seruetur in vsum. Interim dum vtitur suffitu, sunt continendæ & conterendæ dentibus fabæ, aut pisa aliquot, nam dum hoc fit auditorius me-

atus obſeruatus eſt magis patere, quò eo fumus magis penetret. Huic virtute & efficacia ſimile eſt medicamentum quod ſequitur.

℞ Succ. alliorum
Succ. calaminth. } añ ℥ i
Aquæ vitæ
Ol. laurini
Ol. amyg. amar. } añ ℥ ß
Aloes hepaticæ
Myrrhæ añ ℈ i
Croci gr. iiij.

Redigantur hæc in puluerem tenuiſſimum, commiſceanturque omnia, iiſque impleantur, cepæ duæ magnæ excauatæ contegantur, & aſſentur ſub cinere, & diligenter fortiterq; ſuccus exprimatur. Huius aliquot guttulæ ſæpe in aures inſtillentur, & potiſſimum mane & veſperi poſt ſuffitum. Vinum etiam decoctionis florum camemeli & lauãdulæ optime collectos flatus diſcutit per interualla calide infuſum, necnon ſacculus ex iiſdem floribus, roremarino, ſtechade, abſinthio, & calamintho concinnatus & interbaſtatus, atque poſt ſupradictos ſuffitus & inunctiones, ita dolenti auri impoſitus, vt per totam noctẽ

hæreat, eique patiens incumbet. interim dum iam dicta ſollicite adminiſtrantur, omittendum non erit quin lenibus enematis aluus interdum eluatur, ne excrementorum cohibitio, nouam materiam ſuggerat.

De curatione doloris dentium a flatuoſo ſpiritu contracti. Cap. 16.

QVandoquidem ſuperius multis docuimus nihil flatui ad motus celeritatem deeſſe, & vel momento etiam denſiſſima corpora peruadere: non mirum ſi ſeſe in neruũ, qui dentib. ſubſternitur inſinuans, intenſiſſimos, intolerabileſq; dolores, ob diſtenſiones & frigidam intemperiem inferat. Horum itaq; curatio ad communium excrementorum eductionem eſt ab enematis emollientibus auſpicanda. Vt:

℞ Diacathol. ℥ i ß
Sach. rub. ℥ i
Ol. Aneth. } aã ℥ i ß
Ol. Camemel }
Salis ʒ i

Diſſoluantur in decoctionis communis clyſterum. ℔ i. fiatque enema. Si edu-

ctis fæcibus magis reuellentem & flatuum crassitiem carminantem optes, talem construito.

℞ Rutæ, stechados, Betæ, Centaur. minoris sing. M i. Fl. Sābuci Hypericonis Camemeli an. P i. Bacc. lauri, Sem. Cumini an. ℥ ß. Agarici, fol. Senę Alexand. an. ℥ ß. fiat decoctio secundum artem. In colaturæ ℔ i dissoluantur,

El. indi. mai.
Hier. logod. an. ʒ iiii
Mell. rosf. col. ℥ ii
Ol. laurini ℥ iii
El. de bacc. laur. ʒ ii

mistis omnibus fiat enema.

Porro enemata si non admittant ægri, pilulæ aloes non lotæ, pilulæ de hiera simplici, pilulæ aureæ & cochiæ ex vsu erunt, præparata tamen prius materia si quæ subsit, sintque dolores remissiores. Verum si dolores intensissimi inducias non dederint, & materia sit exigua, omni tum posthabita tam præparatione quam euacuatione ad id quod magis vrget respiciendum. dolor itaq; quamprimum sedandus. quapropter cucurbitula leuis cum larga flamma bis terue spatulæ dolenti venit applicāda. postea

℞ Nigellæ
Cumini
Rad. pyreth.
Rad. petrof. } an. ʒ iiii

Coquantur in vino ſufficiente ad conſumptionem medietatis, cum colatura actu calida, diu multumque colluatur dens, efficaciter enim flatum extenuabit & diſcutiet, intemperiem frigidam corriget, multamque viſcidam pituitam flatuum materiam eliciet, vel in aceti acerrimi quantitate ſufficiẽte bulliant radicis pyrethri ℥ ß, piperis albi ʒ i. qua decoctione colluat vt prius & pituitam expuat. poterit etiam ſacculus in hunc modum concinnari & afflicto dẽti aptari exterius.

℞ Calaminth.
Hyſſopi
Camomilæ } an. M i
Milij toſti
Furfurum
Salis } an. P i
Cumini ℥ ß

Miſtis omnibus fiat Sacculus: quo facto, ferro candenti fictili impoſito affundantur aceti acerrimi cochlearia tria aut quatuor, exhalantem fumum

excipiat.sacculus ollæ orificio appositus, sic enim simpliciū vis excitabitur, sacculus calfiet, & cōmode quod volumus efficiet. Solēt etiam in hoc affectu nostrates mulierculæ, vt supra meminimus, pro magno secreto rapi sub cinere calente assi infimum orbiculum calidissimū post aures applicare, magna certe efficacia reuellit, & dolorem sedat, vt ego, qui eius rei experientiam & feci, & ab aliis factā obseruaui, testari possum.

2 Narcoticis vti in hoc affectu neutiquā consultum mihi videtur: nimium enim cōgelatur, & inspissatur flatus, ac instar crassissimæ nubis, neruosis partibus dentiumq; radicibus impingitur, nec aliud congelando efficimus, quam quod leue solatium in difficiliorem affectum abeat. Verum si intolerabilis immensusque dolor ægrum percoquat, coactusque sit medicus eo remedii genere naturā consolari: suadeo vt narcotica vis calfacientibus refringatur, vtque eadem opera & symptomatis, & causæ rationem habeamus, quod ita optime fiet:

℞ Pyrethri
Piperis añ ℈ i

Opij ℈ ß

Illigentur linteo, & ad horas duas vel tres infundatur in acetum acerrimum, & ſuper dentem applicetur. vel,

℞ Sem. hyoſciami
Staphyſagriæ
Pyrethri añ ℈ i.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum, cuius accipe ℈ i. & cum aceto forti fiat pilula, quę ſuper dentem teneatur vnius horæ ſpatio, mirifice quidem dolorem conſopit, nec effatu dignam intemperiem procreat: tametſi ſolis reſoluentib. doloris acerbitatem lenire, ſi id fieri poſſet, magis pro voto eſſet.

De curatione ventoſæ pleuritidis. Cap. 17.

MOleſtus admodum is dolor eſt, qui ex flatuoſo ſpiritu in alterutro, vel vtroque etiam latere ſubnaſcitur, cum ſeſe ille in thoracis cauitatem, vel inter membranas coſtas ſuccingentes ingerit. Tum enim ad ſimilitudinem veræ pleuritidis tuſſiculam, inquietudinem, febriculam interdum, ſitim & dolorem diſtenſiuum adfert. Qui quidem dolor tametſi multis ex ſignis a vera pleuritide diſcerni & internoſci

possit, nihilominus tamen Hippocrates ad maiorem securitatē iubet fomentis calidis dolorem pertentare, qui si ex fotu increscat indubitatum relinqui ait ex defluxu, & potissimum humoris calidi eum produci. Sin mitescat, flatuosum spiritum hunc excitasse, aut leuem defluxionem eo decubuisse, quæ propter cutim ex fomentatione rariorē effectā facile expirat & resoluitur. Atqui cōsultum neutiquam est in hac pseudopleuritide modo vehementior sit, solis fomentis contentū esse: verum oportet primo per intestina viam flatui sternere per quam erumpat. Excrementa enim communia plerumque in hoc affectu tam pertinaciter inhibentur, vel ex immoderatiore quiete, vel illorum siccitate, & duritie per venas distributo humore, vel denique ex copia crassæ & viscidæ pituitæ obturatis meatibus vt sua sponte nihil aluus excernat, nec efflatus fieri possint, moueri itaque & exonerari debet natura enemate communi, quo eiecto aliud subiicere maiore vi, atque efficacia ad reuellendum purgandumque præditum, quorum de-

ſcriptiones ex capite præcedente huc tranſferre haud difficile erit. Siquidem æger moroſior ob inutilem pudorem, aut falſam in animo de enematis periculo conceptam perſuaſionem id minime admittat: ſequens accipiat pharmacum ad fœcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ℥ iiij
El. de dact. ʒ ij
Sp. hier. ß. ʒ ß

miſce & cum ſaccharo fiat bolus, detur inuolutis hoſtiis, vel accipiat puluerem ſequentem cum iure caponis aut vino albo.

℞ Pulueris Senæ præparat. ℈ iiij
Rhabarb. el. ℈ ß
Diagridij gr. ii.
Aromatic. roſ. gr. viii
Sacchari q. ſuff.

Miſtiſque omnibus, fiat puluis: ſumat in aurora. poſtquam hoc modo fæces ſunt expurgatæ, & inteſtina vacua, conſultum erit venã iecorariã affecti lateris ſecare, ſi ſanguinis copia adſit, aut dolor vehemẽtiſſimus: alioqui minime ſuaſerim: deinde per medicamenta localia & cũ primis fomẽta tẽtãda eſt curatio.

℞ Calaminth. | Pulegii | Rorismarini | Rutæ } an̄ M i.
Fol.lauri M ß
Bacc Iuniperi | Fl.Camemel. } an̄ P i.
Sem.lini | Fœnogr. | Furfur. } an. ℥ iii.

Coquantur in s. q. aquæ lento igne ad mediæ partis consumptionem, postea infunde tum herbas, tum ius ipsum in vesicam porcinam, aut bubulam, & calide applicetur loco dolenti, aut immergatur in decoctum linteum quadruplicatum, vel potius spongia noua exprimatur leuiter, & imponatur: cum repescit denuo immergenda, sępiusq; hoc est reiterandum. Per hunc fotum pulchre crassus & crudus spiritus concoquitur, extenuatur, & discutitur, post fomentum illinatur locus oleo Camemelino, vel de amygdalis amaris, & panno laneo albo calefacto contegatur. Sacculus etiam potest fieri ex ruta, thymo, absinth. Florib. Lauandulæ, Rorismarini, camemeli, Sem.nigellæ, Cumini,

dauci, Baccis lauri, aliisque infinitis, & eo modo quo cap. 16. diximus, concalfactus applicari. Ceterum cum hoc modo crassities flatuum extenuata fuerit, tempestiuum erit, quatuor aut sex digitis sub dolente loco cucurbitulam magnam sine scarificatione cum larga flamma bis aut ter affigere. tum enim multo promptius, & cum minore ægri molestia extenuatus spiritus trahentem cucurbitulam sequetur, & dissipabitur facilius. Siquidem prius ob nebulosam & densam substantiam pertinacius parti impactus inobediens & immorigerus cucurbitulę erat. Quippe hæc ita administrata affectum si nondum tollant, intusque fouentem pituitam crassam & viscidam flatus habeat: poterit illa hoc modo per incidentia & extenuantia præparari.

℞ Rad. Irid. petrosel. helenij an. ℥ i. Cort. rad. ebuli & tamaricis an. ʒ iiii. Saluiæ, Rorismar. Hyssopi, Absinth. rom. an. M ß Cuscut. M i. Sem. 4. calid. mai. an. ʒ ii passul. enucleatarum p i. liquiritiæ rasæ ʒ iiii. bulliant in suff. qnant. aquæ ad medias partes. In col. clarificatæ ℔ i. Dissoluantur Syrupi de quinque rad. ℥ ii. Syr. de stechade, Oximellis

squill.an.℥ i. Sacch.quantum sufficit ad conciliandam suauitatem. Aromatisetur cum Cinamomi ʒ i ß. fiatq; aposema pro 4. vicibus bis de die sumendis, præparata materia sequente plegmagogo expurgabitur.

℞ Agar.trochiscati ℈ iiii. Zingib.ʒ ß.

Infundātur in aquę fœniculi & vini àlbi æqualibus partibus per horas xij. In forti expressione dissoluantur

Benedict.laxat. ʒ iii
El.de Succ.ros. ʒ ß
Syr.de calaminth. ℥ i

Misce & fiat haustus, sumat diluculo cum custodia.vel,

℞ Turpet el. ʒ i
Zingib. ʒ ß
Sacch.albiss. ʒ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum, & sumat cum iure pulli, aut vino tenui. Expurgata materia repetantur, si necessarium videbitur, fomenta paulo ante dicta cum inunctionibus & cucurbitulis. Interim diacymino vtatur: electuario de bacc. lauri vel sequenti confectione.

℞ Conser.fl.Borrag } an.℥ ß
Cons.rad.Helenij }

Sp.Diacym.
Dianisi } an. ℈ i
De bacc.lauri
Cinamomi ℈ ß

misce & cum Syrupo conseruationis corticum citri: fiat electuarium molle, seu opiata: sumat ieiuno stomacho pondus drachmæ vnius, per se aut in decoctione florum Cammeneli, & Seminis Anisi, aut cum vino albo dissolutum. Non alienum etiam a ratione erit locũ do etem cum calida manu in mixtura vini sublimati & olei amygd. amararũ intincta diu fricare, & postea pannũ laneum album calide applicare, eadem prope ratione in pulmonum inflationibus est procedendum.

De curatione palpitationis ventosæ. Cap 18.

PAlpitatio symptoma cordis est, nempe eleuatio quædam ipsius atque depressio præter naturam a distendente spiritu facta, eo quidem molestius & periculosius ceteris ab eodem factis, quo nobilius viscus vitæ fontem afficit. Quandoquidem si multum offendat, aut diutius perduret, adeo facul-

tatem vitalem eneruat, vt ad lipothymiam, ac demum ad mortem repentinam permutetur. Sedulo itaque procurandum, vt bona victus ratione sollicitaque curatione cor corroboretur, flatus dissipentur, & quod omnium primum est, horum causa amoueatur. Aer igitur lucidus sit ad calidum & siccum vergẽs, nulla aut nebulosa caligine, aut graui odore conspurcatus. Qui si natura talis non fit, arte paretur medicamentis suauẽ odorẽ spirantibus, & cordi familiaribus. Alienus æger sit ab animi vehementibus affectibus, præsertim subito timore & præcipiti excandescentia A multo vsu vini (moderate enim sumptũ conuenit) a venere, somno diurno, a potu frigido, ab iis deniq; omnibus, quæ capite de præcautione abunde satis diximus, abstineat. Aluus sua sponte laxa sit & fluxilis, aut mollibus enematis balanisue prouocata: vt,

℞ Rad. altheę ℥ ii. Herbarum quinque emollientium an. M i. Sem. Anisi ℥ i. fl. Camemeli P j. Agarici, fol. Senæ orient. an. ʒ iiii Fiat decoctio ad ℔ i. in colatura dissoluantur

Diacathol. Sacch. rub. an. ℥ i

Hier.

Hier ſ. cum melle. ℥ß
Ol.Camemel.Aneth.an. ℥ii
Salis communis ʒi

miſceantur omnia, fiatque clyſter. vel fingatur Balanus communis ex melle cocto, cui ſi magis validũ deſideres, addentur hier. ſ℈ i. aut hier. logodij ℈ ß. in delicatulis vitellus oui cum ſalis modico, candela ſebacea, ficus inuerſa aut ſimile quiddam ſufficiet. Quod autem cibi ſint eligẽdi pauci, immodicæ humiditatis & flatuum expertes, boni nutrimẽti, faciliſq; cõcoctionis pręcipue aſſi, hyſſopo, fœniculo, meliſſophyllo, Borragine, garyophyllis, aliiſue calidi & ſicci tẽperamẽti cordialib. ſuffixi, aut aliter cũ his elixãdo præparati, omnib: notiſſimum eſſe iudicio. Atqui quibus dubiũ videri poſſit, an vena in hoc affectu ſecari debeat, cum ſanguinis ablatio vitale robur (quod alioqui ſine ſanguinis vlteriore cõmotione ſymptomatis nomine infirmũ ſatis erat) eneruet, nec morb. ſui ratione, vtpote qui in ſanguine non conſiſtit, minime eam requirat? Reſpondeo cum Galeno, mirificũ ſanguinis miſſionẽ eſſe pręſidium vel in omni pal- *Lib. 5. de loc. aff.*

i

pitatione: ait enim, palpitatio visceris huius pluribus integra valetudine degẽtib. tũ adolescentibus tum adultis subito sine alio manifesto accidente euenire visa est, atq; omnes eos sanguinis detractio iuuit, atq; hoc accidente plane liberati sunt qui post sanguinis missionẽ vsi sunt victu & medicamentis quibus esset extenuãdi facultas. Sanguinis itaq; ablatio prodest, magis tamen gratia reuulsionis inhibentis ne ad ipsum coriã imbecillum & affectum excrementa cõfluant, aut ob palpitationis motũ idea attrahat: quam quod sui ratione eã desideret, cum ob flatuum frigiditatem in intemperiem frigidam potius quam calidam inclinet. Secabitur basilica dextri brachij, verum confertim & semel sanguis non effluet, sed reiterato ad maiorem reuulsionem: ni ætas, virtus aut aliud quiddam eorum quæ venæ pertusionem solent impedire, obstet. Facta hac euacuatione, extenuans victus, & medicamenta incidentia, spiritumque dissipantia palpitationem curant, intemperiem enim frigidam cordi inductam corrigunt, idipsum

corroborant, flatus dissipant, fouentem cos pituitam absumunt, natiuum calorem efficiunt robustiorem, & omnes animales naturalesq; actiones restaurant & consolãtur. Porro medicamenta hæc præstantia, calida sunt, singularẽq; virtutis vitalis roborandæ habent prærogatiuam, vt sunt, diacinamomum, diacalaminthum, dianisum, Aromaticum rosatum, diamoschus dulcis & amara, mithridatũ, & theriaca Andromachi, quodlibet per se cum vino generoso & fuluo, aut cum aliis informa mixturæ seu electuarij exhibitum: vt,

℞ Cort. citri sacch. conditi ℥ i ß
Conser. fl. Borrag. ℥ j
Sp. Aromatic. ros. ʒ i
Sp. Diamosch. dul. } an. ℈ ii.
Sp. Diacalaminth. }
Sem. Citri }
Sem. melon. mund. } an. ʒ ß
Coriand. præparat. }
Corall. rub. ℈ i

Puluerisanda terantur minutissime, & cum Syr. de borragine fiat opiata: cuius quidem magnitudinem nucis Ponticæ diluat in vino maluatico seu alio generoso & tribus horis ante pastum, ma-

ne & vesperi ebibat, aut electuarium per se sumat, superbibatq; haustulũ vini potentioris ad faciliorem ad cor, reliquaq; viscera trãssumptionem. Vel sic fiant in tabulis, quas lozengias barbari vocant,

℞ Sp. Aromatic. ros.
El. de Bacc. lauri an ʒ ß
Cardamimi
Sem. citri } an. ℈ ß.
Corall. rub.
Sp. diacymini ℈ i

Redigantur in puluerem tenuissimum, & cũ saccha. in aqua melissophylli dissoluto formẽtur morsuli, seu tabulæ põdere drachmæ vnius, quorum vna quabet vice dabitur, mane tribus aut quatuor horis ante pastum, altera vesperi tantundem horis post cœnam, cum optimi vini vnc. iii. aut iiij. poterit etiam interdum vti loco vini simplicis, vinum quod Hippocraticum vocant, hoc modo confectum,

℞ Sacchari albiss ℥ iiii
Cinamomi ʒ iii
Zingiberis ʒ ß
El. de bacc. lauri
Gran. parad. an. ℈ ii
Vini generosi ℔ ii.

colẽtur per manicam Hippocratis fiat-

que potus Singulare huic palpitationi à flatibus remediũ eſt, alternis vel etiam ſingulis dieb. niſi admodũ moleſtũ ſit, ſumere quatuor horis ante paſtũ Theriacæ Andromachi veteris ſcrupulos duos aut ʒß. cum vino decoctionis macis & Cinamomi. Extrinſecus inſuper epithemata imponantur oleũ nardinũ in quo ambra & moſchus diſſoluantur, ſi odorẽ æger ferat. Tenuioris fortunæ hominib. ſufficiet vinũ decoctionis meliſſophylli, roriſmarini, cumini & baccarũ lauri pro Epithemate cum oleo amygdalarũ dulcium & puluere garyophyllorum, nucis moſchatæ & cinamomi: ditioribus conueniet hoc quod ſequitur.

℞ Aq. meliſſophylli
Aq. flor. citri an. ℔ ß
Vini maluatici ℥ iii
Macis, Garyophyll.
Nucis moſchat. an. ʒ i
Sp. diambræ ℈ iiii
Sem. Citri
Sem. Ocimi añ ʒ ii
Croci ℈ i.

Miſce & fiant cordi Epithemata calide ante paſtum, non minus ex vſu erit ſacculus ita præparatus.

℞ Fl.anthos
Borraginis } an.p i.
Camemeli
Sem.& cort.citi
Ligni aloes
Cinamomi an.ʒ i
Garyophyll.
Cubebarum } an.ʒ ß.
Cardamo.mai.
Croci ℈ i

Contundantur groſſo modo, fiatque ſacculus ex ſerico interbaſſatus, qui vino maluatico nonnihil conſperſus calide cordis regioni imponatur. Hoc modo procedendũ exiſtima in curatione palpitationis quæ ſine fouente cauſa a ſolo ſpiritu flatulento ortum habet. Ceterum ſi craſſa viſcidaque pituita fomitem flatui ſubminiſtret, eam ſic præparando aggrediemur.

℞ Meliſſophylli, Borraginis, betonic.calaminth.roriſmar. an.M ß.Fl. Stechad.arab. Fl.perſicorum an.P i.Sem Ani.Cardamomi min.an.ʒ ii.paſſul.ab arillis mundatarum P i. Contundantur groſſo modo in mortario, aut ſcindãtur cultello, macerẽturq; horis xii. in vini Rhenẽſis, & aquæ meliſſophylli an.℔ ß.in ampulla vitrea, aut fi-

ctili vitreato stricti orificij : postea coquātur in duplici vase, quod balneū Mariæ vocant, bene obturato osculo, ad horas tres demū colētur. In colatura clarificata dissoluātur, Syrupi conseruationis corticū citri, & Syrupi de bysantiis ana ℥ ii. aromatizetur cum Sp. cordialiū ʒ i. fiatq; (vt aiunt) Syrupus longus, sumat diluculo per quatuor dies. Deinde hoc modo purgabitur,

℞ Agar. trochisc. ʒ i ß
Zingiberis ʒ ß

Infundantur per horas duodecim in iure decoctionis melissophylli, cuscutæ, calaminthæ, & hyssopi: postea ebulliant ad tres aut quatuor ebulliones, auferantur ab igne, & exprimantur fortiter, expressi colati ʒ iiii addantur, syrupi de stechade ℥. i. El. indi. maioris Bened. laxatiuæ an. ℥ ii. misce, fiat haustus quem sumat hora quinta matutina. Hæc si ob materiæ crassitiem & visciditatem, necdum suffecerint: aliis item quatuor diebus illa præparabitur, verum huiusmodi medicamentis, quæ vehementius extenuent, & incidant, vt sunt Oximel simplex, Syrupus de duabus &

quinque radicibus, & Oximel squilliticum cum aquis distillatis melissę, Scabiosæ, Hyssopi, & eius farinę aliis: vel cum decocto origani, calaminthæ, hyssopi, pulegii, betonicæ, & rorismarini, vtatur cum syrupis Theriacæ Andromachi, vel Mithridatis ℈ ii, vel dianisi, aut diacalaminth. ℥ i. tum demum sic iterum purgabitur,

℞ Turpeti el. ℥ i
Diagridij gr. ii
Zingib. ℥ ß
Sacch. albiss. ℥ ii

Redigantur in puluerem tenuissimum & cum iure pulli aut caponis sumat diluculo. post ita institutas absolutasq; tū præparationes tum purgationes resumat supradicta medicamēta cordis robur confirmantia, & palpitationi appropriata. Ceterum si a melancholico humore flatus palpitationem efficiens excitetur, quemadmodum aliquando fieri experientia didicimus in melancholia Hypocondriaca: præparabitur ille cum syrupis de fumaria, de pomis, de Succo borraginis, de Epithimo seu syrupo conseruationis corticum citri, in de-

cocto fumariæ, pulegij, Borraginis, cuscutæ, summitatum lupuli, Absinthij, rad. polypodij & buglossę dissolutis. purgabitur autem cum confectione hamech, diasena, & diacatholicone: aut cum syrupo Ioannis Montani in hoc malo maxime efficaci, cuius descriptionem huic loco libuit adiungere.

℞ Myrabolan. omnium an. ℥ ß
polypodii querc. }
Foll. Senæ } añ ℥ i
Epithimi }
Liquirit. rasæ }
Garyophyll. } añ ʒ ii
Sem. citri }
Cort. helleb. nigri ℥ ß.

Myrabolana contundantur grosso modo & macerentur spatio 24. horarum in septem Libris aquæ fumiterræ: & si volueris medicamentum robustius in septem Libris succi fumiterræ depurati. Huic infusioni postea reliqua adduntur & bulliant ad consumptionem medietatis, colantur, leuiter exprimuntur, & totum decoctum in sex syrupos diuiditur, & vnicuique dosi miscentur syrupi de fumoterræ ℥ i ß. Syrupi de corticibus citri ʒ ß. vt sint decocti ℥ vi. Syru-

pi ℥ ii. hoc est legitimum doctissimi Montani apozema efficaciter admodum melancholicum humorem, affectusq; ab eo excitatos debellans. Interim epithemata superius enarrata, reliquaque tum electuaria tum orbiculi aut morsuli repetita administrabuntur ordine & modo quo in præcedentibus dictum est.

De curatione inflationis ventriculi. Cap. 19.

INflatio ventriculi, quam πνευμάτωσιν γαστρὸς nuncupant, est membranarum ventriculi, præter naturam a flatuoso spiritu extensio cũ dolore. In hac equidem frustratur propria ventriculi actio, quæ concoctio est, quod complectendi facultas non vndiq; cibos constringat, propter eius imbecillitatem, sed locum quendam vacuum relinquit inter ventrem & cibos. Commouetur autem hic dolor magis interdum ante, interdum post cibum. Ante cibum quidem, quod vna cum intemperie vẽtriculi frigida, crassa etiã viscidaq; phlegmata in ipsius fundo innatant, a quibus oppressus, eneruatusq; calor, dum euincere studet, flatum eleuat distendendo magno-

pere infeſtum. Dolor interim ſedatur nonnihil, dum vel ructus eduntur, vel pituita euomitur. Poſt cibũ vero is ingraueſcit magis, cum ſit a ſola intemperie frigida ſine materia. Calor enim naturalis ſua ſponte debilis, aut ciborũ maxime frigidorum, & inflatiuorum copia oppreſſus, ſub onere quodammodo ſuccumbens eos diſſoluit, non tamen conficit, vnde inflationes ſuboriuntur. In hiſce curandis primus ſcopus, ideq; cõmunis, eſt, euacuari quod præter naturã eſt. 1.
Secundus vero & inflationib. proprius, vt tenuiſſimis & poteſtate calidis medicamentis, quæ corpus rarefaciendi, & ſpiritum extenuandi vim habent, id perficiatur. poſt idoneam itaq; victus rationem, quæ in ſex rebus non naturalibus conſiſtit: quamq; ex præcedentibus facile erit colligere. prima cura erit, vt aluus laxa ſit: idq; ſi non ſua ſponte, lenitiuo ſeu molliente clyſteri aut glande molliẽdum erit. Deinde (præſertim ſi pituita craſſa ventriculi fundo innatat) ex oximelle ſimplici, aut ſquillitico cũ decoctione Raphani, anethi, aut Atriplicis vomendũ, interdũ ante, nonnunquam 2.

etiam post c bum, prout æger facilis sit ad vomendum aut difficilis: vt,

℞ Raphani concisæ ℥ ii

conterantur in mortario, & affusa aqua aut mulsa decoctione anethi succus exprimatur, & tepide (tepida enim relaxãdo vomitum prouocant) bibatur. aut

℞ Sem. Anethi }
Sem. Raphani } an. ℥ i ß
Agar. puluerisati ʒ i

Bulliant in sufficiente quantitate aquæ ad dimidias, colaturæ vnciis sex adde Syrupi acetati vel oximellis squillitici (si materia valde crassa sit) ℥ i. bibat, post paululum euomat pluma vel digito in fauces immisso. Sin autem ob angustiã pectoris aliaue de causa vomere nõ possit, præparata pituita ex melle rosaceo, oximell. simplici, syrupo de stechade & decoctione foliorum rutę, pulegij, calaminthæ, hyssopi, origani, seminib. calidis maioribus purgabitur catharticis phlegmagogis, pilulis aureis, pilulis de hiera cũ agarico, de hiera simplici, elect. indo mai. benedicta laxatiua, aut id genus aliis quæ abunde prius recensuimus, hac ratione expurgata pituita, habebit

Infirmus in familiari vſu radices cõditas zingiberis & helenij, & maxime quidẽ radices imperatoriæ crudas aut conditas, quib. quidem prerogatiuam omniũ ſimplicium in hoc affectu & quaſi palmã facile tribuo. Deinde etiam quod c- ptamus, mirifice præſtãt Diatrionpipereõ, diacalaminthum, dianiſum, diacinamomum, Electuariũ de baccis lauri, mithridatũ & Theriaca, quodlibet per ſe, aut cum vino exhibitum, Cuminum pulueriſatum cum ſalis tantillo ex iure gallinę, aut vino fuluo propinatũ efficax eſt, nec minus vinũ decoctionis florum camemeli ſem. aniſi, aut cumini cũ pul ueris nucis moſchatę momento & oleo amigd. dulcium aut communi ebibitũ iuuat, adeo vt dubitẽ ſi huic remedio alterũ par ſit, item caſtorij ℥ ß. garyophyllorũ ℈ ß. in vino propinata: & poliũ mõtanũ cum vino idem valent, Quin etiã acetum ſquilliticum propter vehementẽ quã habet incidendi facultatẽ, aut ex eo cõpoſitũ oximel, ſi cũ vino potente eius vncia vna bis de die bibatur, potẽtiſſime auxiliatur, Suillus talus ex Æginetæ ſen tẽtia crematus, & in potu ſumptus tor-

mina & flatus discutit. Idem potenter admodũ facit aqua ex cinamomo, in alẽbico vitreo secũdum Mathioli descriptionẽ distillata, per se aut cũ aquæ vitę aliquot guttulis sumpta. Vinum etiam odoriferum cum pauxillo cinamomi & galangæ, aut vinum decoctionis rorismarini, sem. dauci, cumini, carui, baccis lauri & iuniperi, aut tale pro delicatulis, (de quorũ palato non minor, quam de ægritudine habenda cura est) vinum Hippocraticum præscribemus.

℞ Sacchari albissimi ℥ iiii
Cubeb. Gran. parad.
Galang. Zingib. an. ʒ i
Piperis longi ʒ ß
Cinamomi. ʒ iiii

Vini Cretici, Romani, aut alterius cuiuspiam generosi ℔ ii. colentur per manicam, fiatq; potus, quem ypocras vulgus appellat. Cæterum diligenti animaduersione tam hic, quam in omnibus & prædictis, & deinceps dicendis obseruandum, quod nullus omnino, aut exiguus admodum vsus sit impense calidorum cum simpliciũ, tum compositorũ medicamentorũ, antequã cruda crassã-

que pituita quouis modo vomitu aut purgatione sit euacuata. Omnia enim acria, & abunde calida, si in dēsam atq; viscidā pituitā incidant; flatus suscitant, quos non discutiunt: quare dum curare satagimus, maioris molestiæ authores simus, & quæ alioqui póst euacuationē crassi humoris salubria sunt, & maxime conuenientia medicamēta: illo adhuc in corpore subsistēte, euadunt perniciosa. Caute itaq; se gerat medicus in horum administratione, nec minime negligenter: ne si forte leuioribus medelis malum non euincens, aut valentioribus perperam vsus, inflatio diutius perseueret, ægrum in Tympaniten deiiciat, & mali medici nomen sibi conciliet. Extrinsecus optimum est ventriculum arcte ligare, vt flatus impediantur, & melior fiat concoctio, ventriculi deinde regionem fouere ex oleo quod Rutam, calamintham, Rosmarinū, vel quoduis seminū calidorum, cuminū, anisum, apium, daucū, vel lauri baccas, aut eius folia incoctum habuit, vel eadem hæc in vino decoquantur, fotuq; facto, irrigetur vētriculi regio ex oleo, quod tenuio-

rum ſit partium, & potiſſimum ſi eorũ copia ſit ex oleo macis aut garyophyllorũ. Nam præterquam quod ſua tenuitate meatus cutis ſubiectarumq; partiũ recludant: & flatus ſiquid aliud extenuent & diſcutiant: pulchre quoq; ventriculum corroborant, calfaciunt, ſuffocatum calorem reſuſcitant, & ſubſtantiæ quadam proprietate recreant. Vnguentum etiam longe vtiliſſimum ex ijs in hunc modum componi poteſt.

℞ Ol. macis ℥ vi
Ol. abſinth.
Maſtich. an. ℥ iiii
Lig. aloes
nuc. moſch.
cubebarum
garyophyl. } an. ℥ ß
moſch. benzoini, croci an. gr. vi.

Redigantur in puluerem tenuiſſimum & cum ceræ quod ſatis eſt fiat vnguentum ſecundum artem, inungatur regio ventriculi calide ante paſtum. poſt fotum paulo antedictum, imo & poſt inũctiones non inutile erit ſacculum ex plumis anſerinis confectum applicare, aut eum qui ſequitur.

℞ Origani, abſinth. menthæ an. M ß.

Sem.

Sem.milij, Anisi tostorum an. ℥ ß
Fl Camemel. lauanduiæ
Anthos, furf. an. p i
Bacc. lauri ʒ i
Nucis moschatæ ʒ ß

puluerizentur grosso modo, & insuãtur panno serico raro & rubro, fiatq; sacculus interbassatus in scuti stomachalis figurã qui vino aliquo generoso respersus & optime calfactus vẽtriculo applicetur. Hic varię formulæ medicamẽtorũ huic affectui haud inutiliũ forent inserendæ, quas omnes breuitatis studio lubẽs prætereo, vna excepta cucurbitula, quam bonę magnitudinis ter quaterue sine incisione ita medio ventri vt vmbilicum compræhendat affigere, in integrum sæpe toto symptomate liberat. Item lapis molaris, aut later igne candens inuoluatur in linteum quadruplicatum quod prius in vino generoso maduerit, ac calide dolenti ventriculo iungatur, quo tepescente alius simili modo præparatus sumatur, ac sic mutatis vicibus hic post illum administretur. Hæc sunt, quæ de ventriculi inflationis curatione dicenda habui: quæ si prudenter, &

ex prescripto viri docti vsurpentur: non dubito fore quin paucis diebus liber ab omni molestia æger euadat.

De Melancholiæ flatuosæ curatione. Cap. 20.

MElancholia Flatuosa multiplicē ob causam difficilis curationis. est. Nam præter vehementē venarū meseraicarum a crassa crudaque materia, tum melancholica, tum pituitosa, vnde contumaces perpetuo spiritus eleuantur, obstructionem: maxima etiam intemperaturæ viscerum inæqualitas subest. Huius quidem ratione non leuia accidentia ingruunt, excrementorum nēpe suppressio ab exiccante, & humiditatem exugēte calido hepate: difficilis spiratio a cōprimente septū transuersum inflato ventriculo: dolore ventriculi a flatuum distensione & intemperie frigida, cructationes, vomitiones, & successu tēporis ab obstructione putredo, cuius venenata euaporatione perculsa mens deficit, & delirium accidit. Hæc partiū inæqualitas contrarias habet curandi indicationes. Iecoris nempe ardor refrigerationem, & ventriculi frigiditas calefactionē desiderant. Deinde quæ me-

dicamenta crassos humores valide incidendo, colliquando extenuandoq; præparant, præperatos efficaciter euacuãt, & collectos spiritus dissipant: pleraq; impense calida esse, palam est. porro calida iecoris & venarum ardorem adaugent, auctior caliditas, quod subtile in humoribus est dissipando, reliquum incrassat, magis infarcit & impingit, flatusq; copiosiores ex tali materia suscitat: frigida e contrario medicamẽta cõgelãdo, humores condensant, meatus constringũt & natiuum ventriculi calorem obtundendo, coctionem impediunt, cruditatem suggerunt, & flatuum procreationem promouẽt. Quocirca vna curationis via superest, quæ per mediocriter tũ præparantia, tũ purgantia procedit. Atqui cũ mediocritas hęc in graui & difficili affectu nihil laudabile præstet: accidit, difficilem hunc morbum habere curationem, & plerumq; diuturnum esse. Verumtamẽ difficultas non deterreat, sed intrepide affectui occursando eiusmodi enemate curatio auspicetur.

℞ Rad polipod.q.
Fol. Senæ, alex. an. ℥ i

Maluæ, parietar.
Betæ, caul. rub. an. M i
Fl. Camemel. p i
Sem. anis. ʒ vi.

fiat decoctio secundum artem ad medias. In colaturæ ℔ i. dissoluantur diacatholiconis, Sacchari rub. an. ℥ i. Ol. anethini ℥ ii. Salis modicum. mistis omnibus fiat clyster.

Hunc si æger non admittat, sumat sequentem potionem laxatiuam.

℞ Fol. Senæ orient. ʒ iiii
Agar. trochisc. ʒ i
Zingib. Azari an. ʒ ß.

infundantur per horas xii. in aqua stillat. intibi latifolij, deinde coquantur cum drachma vna Seminis anisi grosso modo contusi ad duas aut tres ebullitiones, postea exprimantur fortiter: in colaturæ ℥ iiii dissoluantur, si diues sit, mannæ ℥ ii. Syrupi ros. solut. ℥ i. Si pauper, confect. Hamech. El. de dactylis an ʒ j. Syr. ros. solut ℥ i. mistisque omnibus fiat haustus, detur in aurora.

Sequēti die aperiatur, si nihil impediat, basilica dextri brachij, aut si magna sit lienis obstructio, sinistri: extrahāturque sanguinis vnciæ quinq; aut sex plus vel minus pro virium robore & sanguinis corruptione. Hoc facto sequenti apozemate cum pituitam tum melancholiā

respiciente (vt plurimum enim vtriusq; humoris copia adest) præparanda erit materia.

℞ Radicum cichorii, helenii, polypodii quer. an. ℥ i ß chamedr. cuscutæ aspleni, hysso pi an. M i. Fl. Sambuci, Camemeli, an. p i. cort. radicum cap. & tamaricis an ʒ vi. liquerit. rasæ ℥ ß. Sem. anisi ʒ iiii. passul. ab arillis mundat P i.
Fiat decoctio secund. artem ad ℔ i ß. in colatura clarificata dissoluatur Syrupi de cichorio cum Rhab. Oximell. s. an ℥ ii. aromatisetur cum Sp. diatrionsant. Cinamomi an. ʒ i. fiatque apozema pro quatuor vicibus, sumat summo mane. materia præparata sic expurgabitur.

℞ Rhabarb. el.
Agar. troch. an. ʒ i
Foll Senæ alex. ʒ ii
Zingiberis, Spicæ ℈ ß
Cardamomi ℈ ß

infundantur in iure pulli per horas xij. exprimatur fortiter, in expressi colatura dissoluantur

Conf. Hamech.
Diaphœniconis } an. ʒ i
Syrup. ros. sololut. ℥ i

Misc. fiat haustus, vel sumat sequentem puluerem.

℞ Sp. Senæ preparat. ℈ iiii. Rhabarb. ℈ ß. Diagridii gr. ij. Aromatic. rof. gr. viij. Sacchari ad pondus omnium, aut ʒ ij.

Puluerizanda in puluerem tenuissimũ redigantur, & cum iure galli decrepiti sumat diluculo. Sequẽti post purgationem die abstineat ab omni alia medicina, præter quam a sequenti electuario, cuius sumat vnciam mediam, & superbibat aquæ mellis aut iuris caponis ℥ iiii. vel fiat elect. solidum in tessellarũ figurã.

℞ Sp. Dialacæ ʒ i
Conf. e bacc. lauri } an. ℈ i
Diarrhod. abb.

cum saccharo in aqua borrag. & modico vini dissoluto, fiant tabulæ, quarum quælibet sit ponderis drachmæ vnius, sumat tessellam vnam in aurora: circa prãdium sumat iusculum galli decrepiti; qui cũ rad. polyp. borrag. fl. rorismarini & calamintho decoctus fuerit, aut eius loco sumat in prandio media hora ante alium cibum hanc ptysanam.

℞ Hord. mund. quart. i. Rad. apij, fenicul. cichorij an. ʒ iij. cicerum rub. pistaciorum, passul. de corinth. an. ℥ i. hyssop. M. ß. coquatur in aqua purissima ad ℔ i. ß.

lus coletur per manicam hippocratis cum vini albi. ℥ vi. & addendo cinnamomi ʒ i. Sacch. q. ſ. fiat ptyſana. Hac poterit etiam vti in cœna. Sequentibus deinceps quatuor ex ordine dieb. iterũ præparabũtur humores iã dicto apozemate, aut alio qualitatem humoris peccantis reſpiciente, quod in imbecillo corpore ſemel, in robuſto autem bis ſoleo de die propinare, interdum etiam ſi ingens copia humorum adſit, alternis diebus duas aut tres ex hiſce pilulis media nocte ſumendis præſcribere.

℞ Maſſæ pil. aur.
foetid. an. ʒ ß
Trochiſc. alhand. gr. iiii

miſce & cum aceto, aut quod melius eſt oximell. ſcillitico fiãt pilulæ quinq;. mirum quam modeſte ſingulis diebus hæ aluũ ſoluant materiamq; ab apoſemate præparatam educant, abſumptis ſyrupis denuo purgabitur cum confectione hamech, pilulis de agarico fœtidis aut id genus aliis, quorum omnium formulas hic præſcribere longum foret. Syrupus quoque Ioannis Montani cap. 18. deſcriptus, huic affectui, potiſſimum

si ab humore melancholico ortum habet, instar omnium esse possit. Sufficienter vti diximus expurgato corpore, venit viscerum inęqualitas corrigenda per medicamenta extrinsecus applicita, & primo si calida admodum sit iecoris dispositio, irrigabitur hypochondriū dextrū cū ol. rosacei completi partib. duabus, olei absinthij parte vna, & modico aceti. Vel oleo communi quod absinthium, plātaginem, nymphęę flores, rosas rubras, santalum vel simile quiddam incoctū habuerit. Sin autem huius mali præcipua causa in lienis obstructione lateat: hoc decocto eius regio fouebitur

℞ Rad. ebuli. Rubiæ mai. an. ℥ ii
Calaminth. puleg. }
Cetrach. fol. lauri } an. M ß.
Fl. Camemeli }
Sem. agni casti, id est viticis
Baccar. lauri an. ℥ i
Absinth. communis M i

Bulliant in aqua extinctionis ferri pro fomento, abstersus locus inungatur oleo de capp. solo, aut cum olei amigd. amar. æqualibus partibus misto, aut linimento hocq; habet.

℞ Ammoniaci

Bdellii an. ℥ii
Galbani ℥ß

diſſoluantur in aceto acerrimo, deinde cum ol.capp. ol. aneth. pinguedinis anſerinæ an ℥vi.fiat linimentum. Interim dum hæc aguntur, habebitur etiam ratio ventriculi, & flatuum in eo cōgeſtorum, quod cum variis medicamentorũ formulis, fomentis, linimentis, quarum præſcriptiones ex cap. de ventriculi inflatione huc transferre liceat, fieri poſſit: optime tamen cum eiuſmodi ſacculo præſtabitur.

℞ Menth. M i. calaminth. origani an. M ß. fl. Camemeli, fl. roriſmari. ſtechad. arab. an. p i. abſinth. m ß. maſtich. ℥ i, Cinamomi, Garyophylli, ligni aloes, Galãg. coral. rub. añ ℈ i.

Pulueriſentur groſſo modo, & commiſtis omnibus fiat ſacculus interbaſſatus pro ſtomacho, cōſpergatur vino maluatico, aut alio quouis generoſo, & calide applicetur, recalfiatq; interdũ. Singulis diebus accipiet cum ſyrupis ad obſtructionis apertionem, & flatuũ diſcuſſionem, teſſellã vnam ſolidi iſtius el. quod prius deſcripſimus, enemata quoq; flatuum craſſitiem carminantia, & con-

ſtrictam aluum prouocantia, a præſente medico erunt præſcribenda.

De colici doloris curatione. Cap. 21.

COlici doloris curationem hic delineaturus, pauca beneuolum lectorem præfationis loco admonere, animus eſt. Primo non expectet hoc capite alterius ſpeciei colicæ affectionis curationem, præterquam illius, quæ a ſolis flatibus eſt, aut ab his cum vitrea pituita continente cauſa coniunctis. Secundo quod ſtudioſe admodum & prudenter eius curatio ſit inſtituenda, perperam enim curatus, cauſa cur arthritis ſequatur eſſe ſolet, facilisq; ex hac, teſte Hippocrate, in illum relapſus. Cuidam inquit inteſtinũ colon vocatum ſimulatq; articulari morbo detinebatur, dolore vacabat: poſtquã vero ab eo ſanatus eſt malo, plus doluit. Tertio quod venę ſectio magnũ momentum adferat, adeoq; neceſſaria, modo affectus vehemens excruciet, & plethora vel febris adſint. Quarto quod in huius curatione ab impenſe calidis cane peius & angue abſtineatur, ſaltem ante pituitæ vacuationẽ. Quinto quod præcipuus curationis ſco-

Lib. 6. Epid. part. 4. aphoriſ. 3.

pus in enematũ vſu cõſiſtat. Sexto quod cucurbitula nihil conſideratione dignũ adferat, niſi oportuno tẽpore & idoneo corpori affigatur. Cum itaq; medicus ad huius curationẽ accerſitur, diligẽter cõſideret, nũ ex phlegmone coli alteriuſue inteſtini, aut biliofis humorib. interiorẽ eorũ tunicam erodentib. an a vitrea pituita, vel diſtendente ſpiritu enaſcatur. Si ab his denuo obſeruandum vehementiſſimus ſit affectus, vel moderatus, idq; cũ plethora vel ſine hac. Si vehementiſſimo dolori coniũcta ſanguinis copia eſt, ilico poſt excremẽta emolliente clyſtere educta vena ſecanda erit, ſanguiniſq, quantitas pro præſentis medici iudicio extrahenda. Metus enim eſt ne vehemens ille dolor ſanguinẽ trahendo inflãmationem excitet, vel conturbando febrẽ efficiat. Sanguine euacuato, validis enematis ex hier. ſ. Electuario indo mai. aut hiera logodio paratis debet pituita in inteſtinis collecta expurgari, nullo equidem remedio cõmodius id fieri poteſt. Cum enim morbus ipſe, eiuſq; cauſa in inteſtinis, & potiſſimũ colo ſint, nihil quod per os ſumptum teſte Gal. poſſit *Lib.v. metho.*

integris viribus ad inferiora pertingere: clyster autē quod optamus sine vlla molestia vel periculo valeat proficere: quis quęso tam absurde iudicet, vt vnum clysterem ceteris omnibus medicamentis non præferat, pręsertim cum quæ per os sumūtur calidiora sint necesse est (morbus enim frigidus & contraria contrariis curantur) maioreque copia ingerantur si commodum vllum sint allatura. Atqui calida omnia quia tenuium partium sunt, facile permeāt venas meseraicas. His, iocinorique calidam intemperiem inducunt & fundunt sanguinem. porro caliditas viscidum glutinosumq; phlegma colliquans, flatus eleuat malum malo accumulans: & generosum alioqui remediū si bene vsurpetur nocentissimum abusu fit venenum. Quare author sum improuidis hisce medicis, vt in posterum cautius suam Theriacam, mithridatū, diacalaminthū, aliaq; valde calefacientia colicis propinent, antequā vitrea pituita crassis intestinis impacta fuerit expurgata, quinimo ne tum quidem vacat periculo frequentior eorū vsus. Tutissima sane ad-

ministratio & sanitatis citissima recuperatio in clysteribus rite apparatis consistit: primus ergo emolliens esto ad fæcum communium eductionem.

℞ Diacathol. ʒ x.
Hier. scum meil. ℥ ß
Sacch. rub. ℥ i
Salis communis ʒ i ß.

Dissoluantur in ℔ i. decoctionis rad. altheæ quinque herbar. emollientium. Fl. Camemeli, surf. cicer. rub. & fiat enema.
quo eiecto, fæcibusq; eductis infundatur ex Galeni sententia lib. 2. ad Glaucon. oleũ aliquod tenuiũ partium, quale est rutaceũ, laurinũ, aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum partiũ tenuitate calfaciunt, quale est cyminũ apij petroselinique; semen, feniculi, anisi, libystici, seselis, dauci & spondilij, ruta deinde & lauri baccæ, admiscebis quoq; bitumẽ quæq; simili calfaciendi facultate sunt prædita, aut ad valentiorẽ pituitę eductionem hoc substituatur:

℞ Calaminth. puleg. tanacet. an. M i.
Fl. Camomillæ p i. Sem. cumini,
Dauci an. ʒ iii. bacc. laur. p ß.

In decoctionis colatæ ℔ i. misceantur Oximel. squil. ℥ i. Ol. rut. aut eius in quo prius di-

cta medicamenta incocta fuerint ℥ iii. ℞. lect.indi.mai.ʒ vi.hier.logod.ʒ i. fiat clyster. Hęc si percurauerint, bene est. Sin minus, eadē repetantur, aut aliter secundū affectus magnitudinem, materiæ pituitosæ quantitatem, flatuum copiam, aut ægri debilitatem componantur: hoc tamen perpetuo obseruato vt ab iniecto clystere infirmus in partem magis dolētem decumbat. Interim per os sumentur moderate calida, vt est decoctum fl. Camemel. in aqua fontana, aut si velis præstantius in vino albo tenui, mirificū enim auxilium hoc præstat in colica affectione, quemadmodum etiam ius decoctionis cumini per se, aut cum iam dictis camomill. flosculis. Hisce iusculis ego soleo nonnunquā admiscere vnciā vnam aut alterā ol. amigdalarū dulciū recenter expressi, aut si huius copia non sit, olei communis, aut ol. Seminis lini, quod præstātissimū est cochlear vnū adiicere, oleū etiā amigd. dul. ab expressione adhuc tepidū per se ad ℥ iii. vel quatuor vtilissime bibitur. Nec plebeiū hoc remediū minus efficax est quod sic habet:

℞. Vini Rhenensis ℥ iiii aut quinque

Nucis miristicæ ℥ i. aut ℈ ij
Ol. communis cochlear vnum.

mistis omnib. cum saccharo, bibatur calide. In hisce potionibus non temere additur oleum, id enim præterquam quod anodynum sit, latera etiam ventriculi & intestinorũ impinguat, sua vi emplastica venarum oscilla obstruit, trahendi facultatem eneruat, efficitq; vt dolorẽ sedantia, frigiditatem corrigẽtia, flatusq; discutiẽtia medicamenta, citius ad locũ affectum penetrent, nec tam auide a venis absumantur. Ceterũ cum hic morbus sua spõte nauseabundus existat, oleumq; insuper multis nauseam & vomitũ promoueat, his qui eius vsum áspernabuntur sequentia conuenient.

℞ Summitatum absinth. vulgaris p ß. Sem. cumini ℥ ii. fl. Camemeli, anthos añ p i. Cubeb. ℥ ß.
Coquantur in vino odorifero: Ius decoctionis coletur per manicam cum sacchari & cinamomi conuenienti pondere, vtatur. Castorei etiam ℥ ß. in vino cũ cinamomi & croci tantillo dissoluta efficax est. At quibus ita venter flatu distenditur vt ægre eurationem admittat,

aut torminibus vexatur atq; singultu, idq; ob frigidos viscososq; humores, aut crassos nebulososq; spiritus, cos ex oxicrato potũ iuuat. hæc sic administrata, & si opus fuerit repetita, vt plurimũ integre restituunt. Sin autem contumacior affectus sit, aut ęgri enematum vsum nõ ferãt, aut deniq; ex toto corporis habitu in intestina pituitosi humores defluant: phlegmagoga moderate purgãtia, post quã ad expulsionem habilis pituita sit reddita, præscribẽtur, quorum formulæ ex præcedentib. huc erunt transferẽdę. porro si vna cum purgantibus pharmacis narcotica (ad quæ in summis doloribus confugere oportet) commiscere est animus, sic erit progrediendum.

℞ El. Ind. mai. ℥ vi aut ℥ iiii
Trochisc. alhand.
Castorii, Opii. an. gr. iiii

misce & cum saccharo fiat bolus, vel fiat talis infusio.

℞ Agar trochisc. ℈ iiii
Zingiberis ℈ i

infundantur in decocto pulegii, Hyssop. fl. anthos, & camemeli ad horas xii. in expressione dissoluãtur diaphœniconis

ʒiii. philonii persici ad minus annotini ℈ i aut ʒß. aut si vetustum sit, & vigoris expers ad maius pondus ascendere licet. fiat haustus cum saccharo quantum satis est ad conciliandam suauitatē. in formam etiam pilularū redigi possunt.

℞ pil. de hier. cum agar. ℈ii
massæ pilul. coch. ℈ i
Diagrid. castor Opii añ gr. iii.

Cum vino fiant pilulæ septem, sumat. Hac medicandi ratione triplex cōsequimur commodum, pituitā ipsam expurgamus, flatum discutimus, & dolorem sopimus, qua sane nulla commodior feliciorue curandi via in grauioribus his doloribus excogitari potest. Galenus in hoc affectu narcotica per se prębet. quod si, inquit, dolor perseueret, medicamentis ex opio quale est Philonis Tharsensis omnibus medicis cognitum, vti non formidabis, etiamsi necessario noxam aliquam afflictis partibus ex his accessurā non ignores, sed certe ei quod magis vrget obsistendo, hominem doloris vehementia animo delinquentem cum parua noxa seruare satius erit: nam sequentibus deinceps diebus offensionem me- *Lib. 2. ad Glau.*

dicamento cōtractam emendare poteris. Si ergo cuipiam ſimili ratione placeat narcotica medicamenta propinare, det philonij Perſici in vino maluatico diſſoluti ʒ ß, aut ℈ ii, etiam drachmā integram pro affectus magnitudine: aut pilulas Rondeletij, quarum deſcriptionem huic loco lubuit inſerere.

℞ pulueris diagalang.
Aromat.roſ.añ ʒ ii
Caſtorij ʒ ß. Euphor.gr.x.

Opii diligētiſſime contuſi cum paſtillo ferreo calido, diſſolutiq; in vino maluatico ℈ i ß
piperis, croci, myrrh.an. ℈ ß.
formentur pilulæ decem pro drachma, capiat quatuor aut quinq;. quod ſi nō ſedetur dolor, dentur nouē aut decē. Sunt autem conficiendæ paruæ & molles vt citius diſſoluantur, citius dolorē conſopiant, & minus in vētriculo remorētur. cauendum interim vnice ne iam dicta opiata, aut vllum aliud præbeantur niſi prius idoneis euacuationibus corpus perpurgatum ſit: & aliquot horis ante paſtum ieiuno ſtomacho, necnon in extremis doloribus & cum alia anodyna ſine vtilitate ſint adminiſtrata. Colicus

dolor a solis flatibus excitatus medicamenta nec præparantia nec purgantia requirit, ceterum enemata dolorem sedantia & ventositates carminantia & discutientia conueniunt. huiusmodi sunt:

℞ Ol.lini, decoctionis fl.camomill. & cumini an. ℔ ß.
Confect.e bacc.lauri ʒ ii
Diacathol.& Sacc.rub.an. ℥ i.
Salis gemmæ ℈ ii.

mistis omnibus fiat enema. ad dolores sedandos efficacissimum est. magis carminans tale est,

℞ Rad.helenij ℥ iii
Calaminth.pariet.an. M i
Sem. Anis.Cumini, cardamo.an. ʒ iii
Bacc.Iunip.Bacc.lauri an. p i

Bulliant in s.q.aquę ad mediæ partis consumptionem: in colaturæ ℔ i. addantur vini maluatici aut cretici ℥ iiii. diacalaminth. ʒ iii. ol. rutac. seu ol.nucum ℥ iii. fiat clyster.

Vel.

℞ Vini albi in quo coxerint cuminum, anisum, baccæ lauri & similia ℔ i.
Infundatur calide. per os quoque hic paulo calidiora quam in colica pas-

sione ex pituita admittũtur. Quare præter superius dicta, vtilissima etiam sunt, confectio e baccis lauri, diacyminũ, dia trionpip. quodlibet per se in tabellis, aut alia quauis forma sumptum, aut in vino dissolutum. Extrinsecus varia conducunt, & cumprimis cucurbitula oportune vsurpata. Oportunus autem eius vsus est, vt iis dumtaxat corporibus applicetur, quæ a solis flatibus excrucientur, & abdomen non admodum pingue, crassum & distentum habent. In quibus nanque vitreæ pituitæ copia subest, infructiferum eius vsum vel millies expertus sum: dolor enim qui pali infixi similitudinem habet non a flatu, sed ab intemperie frigida pituitæ nascitur: quamdiu itaque eodem in loco persistit pituita doloris causa: tantisper durabit & dolor eius effectus. Cucurbitula autem pituitã non euacuat, ergo nec dolorẽ tollit. In pingui & multum crasso abdomine raptu vehementissimo osculum suũ illa carne & adipe adimplet prius quam vis attractrix ad intestina descendat, flatuique hoc modo via intercluditur. Sed quid miramur hec? cum sola abdominis

a flatu diſtendēte(vt in tympanite accidit) durities efficax cauſa ſit impediens quominus trahentem cucurbitulam flatus ſequatur. Atqui ſi oportune (vt diximus) larga, cum multa flamma applicetur, videbitur profectо incantamenti cuiuspiam ſimile quiddam efficere. Sacculi etiam componuntur ex milio, furfure floribus lauandulæ, camemeli, anethi & calamintho in ſartagine frixis vino vel aceto irroratis, qui calide alter poſt alterum imponantur. vel ℞ Stercoris caballini recentis quantum ſatis eſt, & cum oleo lini, chamemeli, anethi, fæcibus olei communis, aut cum vino & fl. pſeudonardi formetur emplaſtrum ad ignem in frixorio, admoueaturque loco dolenti quam fert calidiſſime. Lateres item cal faciunt nonnulli, & linteis vino madentibus inuolutos imponunt. Eundem vſum habent aſſer quernus calide impoſitus, & panis e furno calens, filum etiam ex lixiuio coctum cum cineribus calidum admouetur: porro infinita alia ſunt non ſine ratione huic malo inuenta remedia, fomenta, balnea, inſeſſus, illitiones, cataplaſmata, & id genus alia, quæ

tempeſtiue adminiſtrata iuuãt:intempeſtiue autem, non modo non iuuant ſed maxime nocent. quare grauiſſimus author Galenus hanc noſtram ſententiam cõprobãs ſcribit in hęc verba: Calfacere pręcordia cataplaſmatis, aut perfuſionib. non eſt perpetuo tutum, ſed in ijs tantum ægris quibus in toto corpore nullum errat ſuperfluum. Ceteris omnibus extrema eſt pernicies. Iterũ. Quo pacto igitur dolores eos quos frigidus humor in medio inteſtinorum intercluſus excitauit, ſanare conueniet? Sano non perfuſionibus & cataplaſmatis quę valenter excalfaciant: Quippe lenti omnes, craſſique & frigidi humores, ab ijs quæ calfaciunt niſi etiam valenter digerent, liquantur ac in flatum mutantur. Oportebit igitur eos incidere ſimul & concoquere, quas res tenuãtia medicamenta præſtabunt, potiſſimum tamen ſi calida vehementer non ſint. Quod autem horum quoq; ipſorum ea maxime deligenda ſint, quæ magis flatum diſcutiant, magiſq; ſiccent nemini poteſt dubium eſſe, quorum formulas ex iamdudum dictis abunde ſatis didiciſti.

Meth. med. lib.

lib. 2. method.

Hic forent etiã amuleta a proprietate substantiæ auxiliantia, galerita auis, talus suillus combustus ac deinde bibitus, intestinum lupi siccatum, tritum, cum vino sumptum, pellis eiusdem vẽtri admota, stragulæ ex eadem & cingula confecta, item lupi stercus album ex vino potum vel nucula inclusum, & e collo vt ventrem contingat suspensum, aliaque multa inserenda. atqui cum ab aliis vel ad nauseam hæc sint inculcata, breuitatis studio lubens prætereo.

De flatuosæ obstructionis hepatis curatione. Cap. 22.

OBstructio vitium est omnibus visceribus familiare, nullis tamen magis quam iecori & lieni. fit autem cũ humor crassus, pituitosus aut melãcholicus tenuissimos venę portæ ramos per iecoris substantiam dispersos infercit, nec humor dumtaxat, sed & spiritus nebulosus subinde sua crassitie in tantam molem iecur effert, vt veluti a schirro totum hypochondrium intumescere videatur. Nec mirum tantã obstructionẽ a flatu cui exitus non patet, generari in hepate, quod tenuissimis dũtaxat venulis meatibusq; dotatũ est cũ amplissi-

ma iuteſtina adeo plerũq; a ventoſitate obſtruantur, vt penitus nihil per anum egredi queat. Quare Arabum hęc ratiocinatio: ventoſitas groſſiſſima ſubtilior eſt quã chylus ſubtilis, ſicut ventus ſubtilior eſt aqua: Sed chylus tenuis, concoctus, & pro naturæ ratione affectus iecur nõ obſtruit: ergo nec flatus eius oppilationem producere poteſt: futilis eſſe merito iudicabitur & inefficax, quod hinc præter reliquas rationes validiſſimas, neceſſario ſequeretur, a nebuloſo flatu inteſtina nunquam (quod tamen doctorum virorum monumẽta & quotidiana experientia teſtantur) obſtrui, cum craſſisſima trãſmittãt ſtercora. Iecur itaq; obſtruitur, aut a ſolo flatu, aut ab hoc vna cum humore viſcido cõiuncto. Atqui ſummo ſtudio hic animaduertendum, ne cum obſtructum iecur a flatuoſo ſpiritu accuſamus, vitiũ in colo ſit. Colõ enim inteſtinum ſub dextra ilium regione ſitum, tantopere interdũ a pituitæ & flatuum multitudine diſtenditur, vt totum hypochondrium intumeſcat. Verum haud difficile eſt ex prædictis, hos affectus internoſcere. quare

breuitati consulentes curationē huius flatuosæ obstructionis deinceps prosequamur. Si itaque a pituita cum flatu fiat, sequenti aposemate præparanda erit materia.

℞ Rad. helenii, Rubiæ mai. Azari an. ʒ vi
Cort. rad. ebuli, cort. capp. añ ʒ iiii
Chamedr. Aspleni. hyssop. añ M j
Absinth. rom. M ß.
Sem. dauci, Anisi, añ ʒ iii.
Bacc. Iunip. passul. corinth. añ p j

coquantur secundum artem in sufficienti quantitate aquæ ad mediæ partis consumptionem. Colaturę clarificatæ ℔ i ß adde sacchari quod satis est ad conciliandam suauitatem, & aromatisetur cū cinamin. ʒ i ß. sumat quatuor vicibus. aut.

℞ prædictæ decoctionis ℥ iiii. Syr. de calaminth ℥ i. Oximell. scil. ʒ ii. misc. pro vna dosi, & sic pro aliis tribus. Deinde

℞ Sp. dialacc. ℈ ij
Sp. el. de bacc. laur.
Diarrh. abb. añ ℈ ß

cum saccharo in aqua feniculi & modico vini albi dissoluto, fiant tabulæ pondere drachmæ vnius: sumat tabulā vnā cum Syrupis, præparata materia hoc aut simili phlegmagogo exprugabitur.

℞ Turpet opt. ℈ ii
Zingib. ℈ i
pul. Senæ præpar. ʒ ß.

fiat puluis tenuissimus & cũ sacchari ʒ ii. sumat diluculo in iure caponis. aut sic,

℞ Agar. troch. ℈ iiii
Zingiberis ʒ ß.

Infundãtur per horas xiiii. in aquæ betonicę ℥ iii: postea exprimatur fortiter, in expresso dissoluãtur El. indi. mai. ʒ iii. Syr. de quinque rad. ℥ i.

Et fiat haustus vnus in aurora sumẽdus. postridie purgationis sumat sequens Electuariũ.

℞ Theriac. vet. ʒ ß
Conf. fl. rorismar.
Conf. fl. Borrag. añ ʒ i. Misc.

Si quid deinceps materiæ raliquum fuerit, iterum id præparandum & expurgandum. hocq; agendi ordine non minor flatuum & roboris viscerum, quam pituitæ vacuandæ habebitur ratio. Porro a solo flatu distensio hypochondrii diuturna non est sine pituitæ effluxu. dolor enim assiduus hanc prolicit, meatuum extensio admittit: & illius imo vtriusque frigiditas iecoris hemoptosin debilitat, vnde sensim crudi humores coa-

ceruantur. Quocirca suadeo vtriusque rationem perpetuo medicus habeat: potissima tamen cura versetur circa id quod magis vrget. Velim itaque etiam tum cum a solo flatu affectus sit aluus leni enemate, aut cathartico quod potius lubricando soluit, quam violentius moueat, reddatur fluxilis, & aposematis incidentibus, tessellisque nuper dictis visceris infarctus exobstruantur. Tum demum ad flatuum dissipationem conueniet vinum tenue quod cuminum, anisum, cubebas, grana Iuniperi, cardamomum & canellam incocta habuit, vel vinum in quo Sp. diacurcumæ & Theriacæ an ʒ ß. dissoluta sint ebibere, vel sequens Hippocraticum.

℞ Theriacæ mediæ ætatis ʒ i
Cardamomi, cubeb. an ℈ ii
Canell. ʒ iii. Sacch. albiss. ℥ iiii
Vini Rhenen. maturi ℔ ii.

colentur per manicā Hippocratis. Caute tamen, quod etiam in præcedentibus subinde admonui, est his calidioribus vtendum, iis potissimum qui vel plethorici sunt, vel iecur natura, vel victus ratione calidius sortiti. Regio iecoris fo-

uenda est vino decoctionis absinthij, pulegij, baccarum & foliorum lauri: aut ex oleo quod rutam, absinthium, radices ciperi & galangæ incocta habuit. Item sacculi applicandi: & cucurbitula larga bis terue cum multa flamma apponenda, non prius tamen quam pituita perfecte sit euacuata, alioqui periculum est, ne pituitam multo contumacius impingat, & veri schirri causa fiat.

De curatione flatuosæ obstructionis Lienis. Cap. 23.

Lien sæpe tangēti reniti videtur (teste Gal.) tametsi schirrosus minime sit, sed potius flatulentus. flatuosæ huic obstructioni eadem propemodum remedia debentur quæ iecoris. Atqui cum magis contumax ea plerunq; sit & longius dissita: peculiaria quędam & valentiora tū aposemata tū cathartica pharmacá si humores grossi vt fere fit adsint, desiderat. Cortices itaq; rad. capparum, tamaricis & ebuli cortex medianus fraxini, scolopendrium, lingua ceruina, centaurium minus, polypodium, semina calida, & viticis, epithi. Sena, Acetum scilliticū, Oximel scilliticum, oximel diureticum, Syr. de fumaria, & id genus alia

conueniunt: ex quibus apozemata inci dentia,& flatus discutientia construi, & deinde confectione hamech diasena & El. Indo maiore humores expurgari po terunt. Fomenta insuper sint valida, pręsertim si a grossis & contumacibus flatibus infartus fiant, ex vino potente cũ absinthio, baccis lauri, ruta & seminibus calidis cocto, aut si mauis (vt ego interdũ facere soleo) ex aceto forti, quod semẽ agni casti vulgo appellatum, rutam, calaminthum, Baccas lauri, marrhubiũ, Centaurium minus, flores genistæ, radices ebuli aut iridis incocta habuit. Nec prærer rationẽ erit, si prædicta minime sufficiant, lienis regionem fouere cũ lixiuio ex cineribus brassicæ, ilicis, aut fabarũ confecto, cui si lubet aquę vitæ & olei amygdalarum amararum tantillũ adiicere potes. Deinde imponẽdũ est emplastrum mistę facultatis: quale est quod ex sulphure & alumine constat. Porro si flatuũ nõ tãta copia sit, iiq; sint tenues sine fouente materia, & habitus deniq; corporis rarior, quæ semel hic admonuisse per omnia sufficiãt: leuiora tũ intus tũ extra medicamẽta administranda erũt,

ſępeq;ſola cucurbitula ſatis fuit applica-
ta. quare huic capiti finem imponens le-
ctorem ſi qua forte hic deſiderata requi-
ret, ad caput præcedens relego.

De curatione Tympanites. Cap. 24.

TYmpanites tertia Hydropis ſpecies
a flatu fit ab imbecillo calore geni-
to, cuius quidē ſuperflua collectio inter
peritoneum & omentum aliaſq; abdo-
minis membranas ſe inſinuans, totum
id violenter diſtendit, & in maximam
molem effert, nullis indiciis quam rugi-
tu, & ſonitu tympani dum vngue percu
titur notior. Principium leue eſt, ſola
nempe inflatio quæ diſcuti non potuit.
inde flatus dēſiores effecti veluti in nubē,
tandēq; in aquā concreſcunt: vnde vna
cum nebuloſo flatu ſenſim humor colli-
gitur. Curatio itaq; poſt bene inſtitutam
victus rationem quam ex præcedentib.
habes, ab humoris concoctione, eiuſque
euacuatione auſpicāda erit, ſummopere
cauendo ne valentioribus medicamen-
tis meſereo, chamelæa, colocynthide,
brionia, titimalli ſpecieb. aut Antimo-
nio, quod multi faciunt, imbecillum ca-
lorē ad internecionē ducas. Manifeſtum

enim est quãta vi pharmaca, necdũ diutino & graui morbo afflictis, sed etiã robustiorib. corpus cõcutiant, quam molestas torsiones inferant, vires prosternãt ac spiritus resoluant, cũ tamen econtrario hoc potius sit agendum vt natiuus calor robur acquirat, quo quod naturæ noxium est euincat & expellat. Hunc igitur in modum materia præparabitur.

℞ Rad. Imperat. helenii
Rubiæ mai. Cort. rad. ebuli an. ʒ iii
Rad. Irid. Azari an. ʒ ii
Origani, Calaminth. an. p i
Soldanell. ℥ i. gratiol. ʒ ii
Sem. Anisi, bacc. lauri an ℥ ß.

Bulliant secundum artẽ in duab. partib. vini & vna aquę. aut vino integro, in balneo marię bene obturato ad horas tres aut quatuor: postea coletur, & dulcoretur cum saccharo, bibatque mane & vesperi cyathum vnum, deinde vacuetur cum pilulis sequentibus.

℞ Mass. pil. de hier. cum agar.
Turpet, Rhabarb. el. añ ℈ ii
Soldanell. ʒ i, Rad. asari ℈ i
Trochisc. alhãd. Succ. cucumer. asinini in dieb. canicularib. a Gordonio præparati.
Nucis mosch. Galangę

Canell. piperis, cubeb. an. ℈ ß.
Redigantur hæc omnia in puluerem tenuissimum & cum succo iridis per residentiam defecato fiat massa. ℞ huius massæ ʒ i & cum oximell. scillitico fiant pilulæ quinque: sumat media nocte: aut vtatur pilulis nostris de Soldanella dictis in hoc affectu & omni hydropis specie efficacissimis.

2. ℞ pil. Aggregat. ʒ i, Trochisc. alhand. ℈ ß. Summitatum Soldanell. & Gratiolæ & Cinamomi tenuissime puluerisatorum an. ℈ i. Cum succo rad. iridis, fiant pilulæ ex drachma quinque, sumat duas ad summum tres pro dosi, circa mediam noctē. Repetatur subinde suprascriptum apozema, vna cum pilulis, siquidem non minus illud flatus subtiliat & discutit, quam humores hæ præparant & educunt. interim ventriculus reliquaque viscera his electuariis erunt corroboranda:

1. ℞ Succ. rad. irid. ʒ iiii
Canell. galangæ an. ʒ ii
Caryophyll. macis an. ʒ i
Zedoariæ ℈ ii Soldanell. ℥ ß
puluerisentur, & cum melle despumato misceantur in formam Electuarii, sumat

mat alternis vel etiã ſingulis dieb. quãtitate nucis pont. Vel hoc quod ſequitur.

2. ℞ El. de bacc. laur. ʒ iiii
Conſ. rad. helenij ʒ ii
Sp. dianiſi
Diagalangæ
Diacimini an. ℈ i
Ol. Iuniperi ʒ i

Miſc. & cũ ſyrupo de ſtechade fiat cõditũ. vtiliſſima etiã erit ſequẽs potiũcula.

3. ℞ Aq. cinamomi in alembico vitreo artificioſe diſtillatæ ℥ ii. Aquæ vitæ ʒ iiii. Olei aniſi aliquot guttulæ.

Miſce, bibatur ieiuno ſtomacho. Imperãtur etiam pulueres a paſtu ſumendi, vt ventriculus a crudis humoribus perfrigeratus modice calfiat, facilius concoquat, flatuſque diſcutiat, vt,

4. ℞ Aniſ. cond. ℥ iii.
Feniculi ℥ i ß
Coriand. prep. ℥ ß
Cumini
Carui
Seſel. in vino generoſo maceratorũ an. ℥ i
Cort. citri ſicc.
Cinam. craſſi an. ℈ iiii
Sacch. roſ. tabulati ad pondus omnium.

miſce, fiat puluis, ſumat cochlear vnum poſt paſtũ, nec bibat amplius. Euacuatis

humorib. vitibusq; refocillatis summâ studio veniunt flatus excutiendi, quos mirifice præstabit decoctum sequens.

℞ albi Græci, hordei integri an. ℥ i ß. Coquantur lento igne in ℔ trib. aut quatuor vini albi gallici ad hordei crepaturã. Coletur: colatura per residẽtiã defecata denuó coquatur ad medietatis cõsumptionẽ: postea clarificetur, & aromatisetur cũ cinamomo sufficiente, & dulcoretur cũ saccharo. Huius decocti propina vncias quinq; ter de die ieiuno stomacho, emitterq; mirabiles bõbos, & sensim venter subsidet. Huc etiam faciũt conf. e baccis lauri, diacyminũ, diagalãga, diatriõpip. diamosch. dul. aliaq; innumera flatui discutiendo appropriata. Verũ quod alias admonui iterũ repeto, moderate hisce vtendũ esse; alioqui grauissime offendũt: vt hoc exẽplo perspicuũ euadet. Muliercula quædã tympanite misere afflicta, curã sui medico familiari cõmendauerat: Hic flatuũ discussioni dumtaxat attẽtus sine alterius medicamenti prægressu, electuariũ aliquod admodũ calidũ administrauerat. Illa paulo post sentit rugitũ solito mul-

to maiorẽ,torsionesq; molestiores,difficilius spirat, & ventris tumore pristino remanente,nouus accrescit: qui a malo punico vbi prior terminabatur se eleuãs totũ pectus mirabiliter distẽdebat. tumores vero à sese mediãte fossula distinguebantur. egò ilico accersitus vaticinor mortẽ præ forib. esse, ac ob id temerariũ esse de medicamẽtorũ vlteriori exhibitione cõsiliũ. nec fefellit opinio. tertio enim ab eo quo vocatus erã die, obdormiuit in domino porro recẽtis tumoris causam fuisse iudico calefacientẽ & extenuantẽ medicamenti vim, quæ nebulosum flatũ extenuando arcto quo prius stringebatur loco minime cõtentũ amplioreẽ capessere coegit. Ea autẽ est caloris vis vt crassa tenuãdo efficiat liquida, hęcq; deinceps in vaporẽ cõuertat. Quippe crassa angusto loco contenta, si ignis ardore efferuescant ampliorẽ locũ capessere, cũ in multis aliis, tũ vel maxime in lacte perspicuũ est: cuius quidẽ tanta quantitas quę mediã lebetẽ necdũ adimpleat, ignis feruore extenuata vsque adeo excrescit intumescitq;, vt lebetis parietib. non amplius cõtenta effundatur.

Simile profecto quiddā in tympaniticis accidit, dū multū calfacientib. medicamentis exagitantur. Quocirca moderate calida quæ viſcera roborando natiuū calorem exuſcitant, tum intus tū extra adminiſtrata conducunt. Ventriculus itaq; ſequenti linimento inungatur.

℞ Ol. nard. ol. maſtich. an. ʒ iii
Ol. nuc. moſch. ol. macis an. ʒ i
Menth. ſicc. corall. rub.
Maſtich. Cumini an. ℈ i.

cū ceræ q. ſ. fiat vnguentū: vngatur regio ventriculi calide. Totus deinde venter linteis aut manib. calentib fricetur, donec excitur rubor, vt apertis meatib. flatus tenuati exhalent. quo facto, vel vino ſublimato, aut oleo rutaceo, aut vtroq; æqualib. partib. miſto, diutiſſime vngatur, aut ſequens emplaſtrum applicetur.

℞ Empl. de bacc. lauri ℔ ß.

Miſceatur cū ſtercore caprino aut bouino, addēdo vini potentis quantū ſuffi cit ad malaxādū, fiatq; emplaſtrū quod ventri apponatur, quam fert calidiſſime regione hepatis declinata: aut eius loco conſuantur ſacculi ex abſinthio, mētha, ruta, Seminib. calidis, baccis lauri, florib.

pſeudonardi, Sãbuci, camemeli, roriſmarini & ſtechados, milio, furfure & ſale. Frigantur in fr xorio cũ vini aſperſione, & calide ventri imponantur; ſubinde cũ refrigeſcunt, ollæ quæ candens ferrũ habeat, cuiq; vinũ infuſũ ſit, orificio imponantur, & recalfacti iterũ applicẽtur. De cucurbitulis non eſt quod hic quicquã adiiciã, celebres enim ſunt in flatuoſis affectib. apud omnes: in hoc tamen affectu, meo quidẽ iudicio, nihil emolumenti adferunt. Clyſterũ etiã ventoſitatẽ carminãtiũ vſus prodeſſe interdũ ſolet. Verũ his omiſſis tanquã notis, hoc vnũ admoneo exercitiũ, ſi vires ferant, ſitim & ſudorem non huic dumtaxat hydropis ſpeciei, ſed & duabus aliis præcipua eſſe curationis capita.

De curatione Inflationis vteri. Cap. 25.

VTerinæ inflationes fœtum interdũ excutere & abortũ facere ſecundo aut tertio menſe aſſolent, & inteſtinis cõtenti flatus grauidas miſere diuexare, quod vteri pondus rectũ inteſtinũ comprimens his exitũ effluxũq; deneget. Ceterũ de vterina inflatione audi Hippocratem ſic loquentem: Si inflati fuerint *Lib. nat. m lieb.*

ib. 2. de orb. ulieb. vteri venter attollitur & inflatur, ac sonitũ edit, & pedes & cauæ faciei partes intumescunt, & color iniucũdus fit. Mẽses occultantur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, & anxia mœret & cũ expergiscitur e somno, recta ceruice spiratio ipsã corripit, & quicquid ederit aut biberit ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis, quã priusquã edit: & suffocatur, & nerui contrahuntur, & vteri ac vesicæ dolent, & manus cõtractũ non admittũnt. Accurate sane hac oratione, symptomata vterinã inflationẽ sequentia deliniauit Hippocrates: quæ quidẽ omnia a trib. distẽsione nimirũ, cõpressione, & cũ primariis partib. consensu tanquã a causis producũtur. Quũ aũt sic habuerit (inquit) pharmacum deorsum purgans bibẽdũ dato.

℞ Syr. de Arthemis. ℥ iii Syr. de stechad. ℥ ii decoctionis Arthemis. matricariæ, pulegii, Sabinæ, bacc. iunip. Sem. anis. & dauci ℔ i. fiat apol. præparãs aromatisatũ cũ cõfectiõe e baccis lauri ʒ ii. finitis syrupis sic purgetur,

℞ Pil. Aggregat. ℈ ii
pil. Aurearum ℈ i
Trochisc. alhand. gr. iiij.

misc. & cũ Syrupo de Arthemisia fiãt pi

lulæ quinq;, ſumat media nocte. Si pilulas nõ valeat inglutire, ſumat pharmacũ liquidũ cuius formulam ex præſcriptis haud difficile erit huc tranſſumere. porro ſi maior humorum copia ſit vt ſemel poſſit euacuari: repetitis vicib. id præſtabis. Poſtridie purgationis ſumat Theriacæ veteris aut Mithridati ʒ i. His peractis vngatur regio ventriculi & vteri vnguento quod capite præcedẽti pro illius corroboratione deſcripſimus, aut foueatur vterus oleo rutaceo ſolo, aut linimento ſequenti. ℞ Ol. amigd. amar.

Ol. Rutacei

Vini ſublimati an. ℥ i.

miſceantur exacte, totaq; ventris regio inũgatur. Sacculi inſuper quales capite præcedenti, cataplaſmata & emplaſtra ex ſem. apij fenicul. dauci, carui, cumini, baccis lauri, farina fabacea, ſtercore ouiũ vel vaccarũ, cũ vino & oleis confecta conducunt. Non minus etiã electuaria, teſſellæ, orbiculi, ex calefacientib. & corroborantib. conſtructa, necnon vinũ hippocraticũ cum flatus diſcutientibus percolatũ, aut vinum maluaticum cũ olei iuniperini vel olei aniſi aliquot gut-

tulis miſtum, & id genus alia quæ vel ad nauſeam vſq; hactenus ſunt inculcata, cōueniunt. Peſſus etiam (ait Ægineta) qui e ficuū pinguium cōtuſarum ℥ i. Cumini ℥ ii. Spumæ nitri ℥ i. concinnatur, tum primis accōmodatus eſt: ſed propter acrimoniam in lacte prius macerētur, vel oleum rutaceum cum decocto ſeminum calidorum vtero infundendū, venterq; eſt conſtringendus faſciis. Cucurbitulæ etiam hic, vt in omnib. ex flatu affectibus maxime neceſſariæ ſunt.

De curatione herniæ ventoſæ. Cap. 26.

HErnia ventoſa, vt diximus cap. octauo, cum hydrope fit & citra hydropem. Si cū hydrope accidat, curetur hydrops & hernia curabitur. Si ſine hydrope eueniat, duas habet intentiones curatiuas: alteram ad cauſam antecedentē quæ eſt humor phlegmaticus: alteram vero ad cauſam coniunctam quæ eſt ſpiritus flatuoſus in ſcroto vel in tunicis teſticulorū conſiſtens. prior intentio perficitur iis medicamentis quæ ſuperfluum humorem euacuant & viſcera corroborant, quorum præſcripta cum ex omnibus ferme, tum vel maxime ex 17. & 18.

curationis capitibus haurire licebit: posterior intentio absoluitur medicamentis localibus, & cum primis fotu.

℞ Origan. Calaminth. puleg. añ M i

Sem. quat. calid. mai. } añ ʒ ii.
Sem. vitic. bacc. laur. }

Salis communis ℥ ii.

Coquantur in vini gallici sufficiente quantitate, ad medias partes, foueatur pars bis de die. aut,

℞ Lixiuii barbitonsl. ℔ iiii.

Cumini, bacc. laur. añ ℥ ii.

Fol. lauri, Rorismar. añ M i.

Salis communis ℥ iiii.

facta secundũ artem decoctione, foueatur pars spõgia noua, bis aut ter de die calide exiccata, vngatur sequẽti linimẽto.

℞ Ol. de castor. }
Ol. rutac. } añ ʒ vi.
Ol. de Euphorb. }

Vng. Martiati ℥ ß.

Misce, aut apponatur sequẽs Emplastrũ.

℞ Farinæ fabaceæ ℔ ß.

Cumini, Sem. dauci an. ℥ ß

Bacc. lauri ʒ iii

Fl. Camemel. & lauand. an. p i.

Salis, pug. i ß.

Coquantur in s. q. vini albi ad consistentiã cataplasmatis & apponatur. aut hoc:

℞ Stercoris vacc. ℔ ii. Sulph. Cum. an. ℥ iiii. misc. & addito pauco melle fiat cataplasma. Ego multos paruulos hoc malo laborãtes curaui, ex multa & frequenti calefactione ad luculentum ignem facta: & cũ siccis fomentationibus quæ fiunt cum panno laneo albo valde calente & sæpius applicato.

De priapismo, ex Aetio transcriptum. Cap. 27.

PRiapismi curationem dicturo mihi vtilissimum visum fuit, vt Aetii hic vsus opera nihil de proprio addam, ob id potissimum quod hactenus is affectus sese curandum mihi non obtulerit, ac ob id nihil magnifice de nostra experientia polliceri possim: tũ etiam quod nullus meo quidẽ iudicio succinctius accuratiusq; Aetio huius affectus tũ generationem tũ curationem ex Galeni sententia percurrerit. Priapismus (inquit) tẽtigo est membri pudendi & auctio in lõgum & spissum citra rei venereæ appetentiam ex caliditate quadam acquisita, cum inflatione quadam dolore locorum consistens. appellationem autem accepit priapismus, a Priapo videlicet Satyro: tale enim a natura haben-

tẽ pudendum homines fingunt & pingunt. fit autem affectio aut ob dilatata venarum ac arteriarum in pudendo ora, aut flatu vaporoso iuxta antrosum neruum ipsum inquam pudendum, oborto. Mihi autem, inquit Gal. propter vtrunq; fieri videtur, sæpius tamen ad dilatata venarum ora consequi. Aliquando autẽ propter abstinentiam a reb. venereis: quidã hac affectione apprehẽdũtur, atq; hoc ipsum eis qui multo semine abundãt, simulq; præter consuetudinem se abstinent. euenit, quum non per frequens & multum exercitium sanguinis abundantiam discusserint: maxime vero hoc illis contingit qui rebus quidem venereis opus habent, in imaginationem autem ipsarum perueniunt per visiones quæ ipsos in rerum venerearum recordationem impellere possunt. Ceterum dolores eis contingunt quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distenduntur: inflatum enim & distentũ pudendum conuulsionis modo afficitur, & ex præcipiti hoc modo affecti pereũt, nisi confestim eis auxilium feratur: quum vero moriuntur, ventre inflan-

tur, & frigidum exudant, id quod & eis euenit, qui aliis conuulsionis modis periuntur. propter dolores igitur, & inflāmationes venam secare statim a principio conuenit ab affectione præhensos, & in inedia adseruare vsq; ad dies tres, irrigareq; pectinem & coxendices vna cum pudendo ex lanis succidis vino & oleo imbutis: siti item præmere, & aluum obturatum euacuare non acri nimium clysteri, ne inflammationes exacerbentur. Cibum autem exhibere frumentaceum paucum, atque omnino nihil inflantem, & in aquæ potu continere. Quod si diutius duret affectio, etiam cucurbitæ cum scarrificatione affigendæ sunt: & si amplius sanguinis multitudo adiacere videatur, hirudines adhibēdæ in ipsum locum: cataplasmata vero imponenda sunt ex cruda hordeacea farina. Optimū etiam fuerit aluum submollire per betæ & maluæ decoctū pauco mercurialis succo admixto. Concharum item decoctum in potu exhibēdū, ab efficacioribus autem purgantibus pharmacis in totum abstinendum. Cauenda etiam quæ vrinæ ciendæ facul-

tatem habent. Vtendum autem cibis frumētacei generis,qui leniter attenuare valent citra manifestā calefactionē. Lumbis vero quæ euidenter refrigerant imponenda,velut est solanū,portulaca, hyosciamus & semperuiuū. Necessario etiam coles & intercapedo inter anum & pudendū ex aliquo leniter refrigerante illinitur, velut est argenti spuma, cimolia,& cerusa, si aceto, aut posca, aut aqua sint diluta. Optime autem facit in ipsis ceratum ex rosaceo optimo apparatum,& frigida aqua sæpe elutum,si tū pudendis tum lumbis imponatur. Porro in latus decumbere ipsos ex re est: & substernere ea quæ ad seminis profluuiū sunt accommoda. A spectaculis vero & narrationib. ac commemoratione eorum, quæ ad venerem excitare queant, penitus sunt arcendi.

De inflatione seu Apostemate ventoso. Cap.28.

INflationes nascūtur a flatuoso spiritu alias sub cute, alias sub membranis, quæ ossa vestiunt, aut musculos includunt: alias in carnosis partibus collecto. Colligitur autem (vt Ægineta ait) vel propter membrorum densitatem, vel

Spiritus craßitiem. Spiritus craſſus locum quo retinetur ſua copia diſtendendo, tumorem efficit, nō laxum quidem, aut digitorum compreſſioni cedentem, vel foſſulam dum premitur vt œdema relinquentem, ſed renitentem tactui. Harum inflationum communis ſcopus eſt, vt quod pręter naturam eſt, vacuętur in quocunque id contineatur. Vacuari autem non poteſt, niſi ex propria indicatione quod denſum eſt relaxetur, & flatuum craſſities extenuetur. Vtrumque iisdem præſidiis, nempe tenuiſſimis & poteſtate calidis, perficitur. Atqui quod ventriculus reliquaque viſcera a diſtendente flatu afflicta, oleo quod tenuium partium ſit, aut rutam ſeminaue calida incoctū habuerit curentur, abunde ſatis in præcedentibus declaratum exiſtimo. Reliquum eſt vt de inflatione quæ in artubus & muſculis, aut membranis perioſtijs oritur, dicamus. Hæc fit interdum cum dolore, interdum etiā omnino ſine dolore, idque ex ſimplici cauſa, nempe imbecillo calore, aut a contuſione. Inflationi quæ citra dolorem ſit, lixiuium (ex ſententia Galeni) noua ſpongia ex-

ceptum, abunde fuerit. esto autem tale:

℞ Aquæ pluuiæ, aut potius vini q. ſ. infundatur per horas 24. in cineres ficus vel iuniperi, fiatque lixiuium. Vel ſic.

℞ Bacc. laur. rad. Irid. an. ℥ i
Fol. laur. Roriſm. nepet. an. M i.
El. lauand. p i. Cumini ʒ vi.

Coquantur in aqua ſuff. ad medias partes. In huius decocti ℔ iiii. infundantur cinerum ficulneorum, fabarum aut braſſicæ ℔ i. fiat lixiuium: excipiatur noua ſpongia, & tumor foueatur calide. vehemēter enim abſtergit, exiccat, abſumit, & flatulentum tumorem diſcutit. Si autem dolor vrgeat, non quidem lixiuio fouēda pars eſt (ſua enim acrimonia dolorem magis irritaret) ſed oleo quod relaxandi remittendiq; vim habeat, quale eſt Anethinum, rutaceum, aut camæmelinum inungenda. Incidunt ex percuſſionibus eiuſmodi affectus, vbi ſcilicet vel muſculus, vel membrana quæ os circuit eſt contuſa. Ac ſuper membranam quidem, quæ os ambit antedicta imponenda eſt ſpongia. Ad muſculos vero (nanq; hi aliquando dolent) medicamentum quod magis mitiget eſt adhibendum.

Gal. 14. meth.

Quo fit vt ad hos ſolo lixiuio non vtamur, ſed immiſſa ei tum ſapa, tũ pauculo oleo. Satius autem fuerit in principio non addidiſſe lixiuium, ſed ſapa cum vino & aceti pauxillo, mediocriq; olei portione omnibus vna modice calfactis, atque lana ſuccida exceptis, locum foueri. Quocirca ſi dolor vehemens vrgeat: mitigatiua magis vteris medendi ratione: Sin vero ille abſit, maiore vi cõtra inflationem inſtabis per valentiora medicamenta, cuiusmodi ſunt lixiuium, acetũ, & poſt hæc vinum. Quoties ergo de mitigando non laboras: lixiuij & aceti plus in miſturam coniicies. Quę vero huius generis inflationes neglectæ inueterarunt, primo quidem loco his ea quæ ex lixiuio componuntur adhibeas. Secũdo loco emplaſtrũ aliquod, quale illud eſt quod de ſtrigmentis gymnaſiorum cõponitur. Atqui cum eius vſus hoc noſtro æuo inoleuerit, emplaſtrũ de baccis lauri ſubſtituemus, aut hoc quod ſequitur.

℞ Empl. de melilot. } an. ℥ iii
Emp. de bacc. laur. }
Nitri, Cumini
Sulph. Calcis viuæ

Salis

Salis an.℈ i

Ol. laurini & cerę q. ſ. fiat Emplaſtrum.

Ceterũ ſi huiusmodi flatuoſus ſpiritus qui inflationem committit fumoſus fuerit, malus, corruptus & a materia venenata excitatus, cum dolore intolerabili, & vehementi calore per membra diſcurrens, nullum tutius ac melius conſilium dari poteſt. quam quod vbi in parte quapiam ſubſtiterit, pars ipſa protinus infra ſupraq; deligetur, ac in medio nouacula vel ferro candente tumor aperiatur, ita vt facile vapor ille venenoſus egredi poſſit. Deinde hiãs plaga implẽda erit aloe & bolo armeno, ex roſaceo & aceto diſſolutis. Tranſactis vero dieb. tribus aut quatuor, vulnus carne opplendum erit, & ad cicatricem perducendum. Porro in venenoſis eiusmodi inflationibus, victus ratio tenuior eſſe debet, egetq; corpus medicamento purgatorio. quod ſi Theriaca ſumenda daretur laborãti, recto illi conſultum eſſet. *Tagault lib. 1. cap. 11.*

HActenus cãdide lector pro meo virili flatuum naturã, effectus, morboſq; ex iis procreatos & eorum curationes in medium attuli. quod quidem

non alio consilio factum existimabis, quam vt rudiores in horum cognitionem introducere, afflictis optime consulerem, & doctis ingeniosisque viris ansam quo in hac materia diligentius incumbant, præberem, qua propter has lucubrationes nostras æqui bonique cōsulas oro, quandoquidē vt prodessem, non vt animos irritarem hunc sumpsi laborem. Has primitias si tibi esse acceptas cognouero, præclariora in posterum expectato.

FINIS.

Index capitum præsentis operis.

QVod Flatus spiritus sit, & de diuisione spirituum, Cap.1.fol. 1
De Analogia seu proportione flatus cum vento. Cap.2.f. 5
Quid flatus sit. Cap.3.f. 13
De loco generationis flatuum. Cap.4.f. 15
De ratione generationis flatuum. Cap.5.f. 20
De flatuum differentiis. Cap.6.f. 24
Quot morbi genera flatus producant. Cap.7.f. 28
De causis flatuum. Cap.8.f. 32
De signis flatuum. Cap.9.f. 48
De symptomatibus a flatuoso spiritu productis. Cap 10.f. 58
De prognosticis flatuum. Cap.11.f. 84

De victus ratione in flatibus obseruanda. Cap.12.f. 90
De communi flatuosorum affectuum curatione. Cap.13.f. 101
De curatione doloris capitis. Cap.14.f. 103
De curatione sonitus aurium a flatuoso spiritu. Cap.15.f. 113
De curatione doloris dentium, a flatuoso spiritu contracti. Cap.16. 117
De curatione ventosæ pleuritidis. Cap.17.f. 121
De curatione palpitationis ventosæ. Cap.18.f. 127
De curatione inflationis ventriculi. Cap.19.f. 138
De melancholiæ flatuosæ curatione. Cap.20.f. 146
De colici doloris curatione. Cap.21. 154
De flatuosæ obstructionis hepatis curatione Cap. 22.f. 167
De curatione flatuosæ obstructionis Lienis. Cap. 23.f. 172
De curatione Tympanites. Cap.24.f. 174
De curatione inflationis Vteri. Cap.25. 181
De curatione herniæ ventosæ. Cap.26.fol. 184
De priapismo, ex Aetio transcriptum. Cap.2. 186
De Inflatione seu Apostemate ventoso. Cap 28 fol. 189

IOHAN. POSTHIVS, AVLÆ PALAT. EL. ARCHIATER, candido Lectori S.

RES leuis est flatus: sed enim firmissima quæque
Concutit, & terris & dominatur aquis:
Horrenda igniuomo reboare tonitrua cœlo
Audisti, & trepidis fulmina missa polis?
Iratum vastis agitari fluctibus æquor
Vidisti, & mersas per freta sæua rates?
Annosasque ima quercus tellure reuulsas,
Et validas turres, & cecidisse domos?
Tum sonitu ingenti torqueri immania saxi
Pondera per longos ignibus acta tubos?
Sensisti & quondam tremere intima viscera terræ
Credulus extremum iam fore iamque diem?
Scilicet efficiunt violenti hæc omnia flatus:
Qui simili affligant corpora nostra modo.
Si quando inclusi per summa, per ima vagantur,
Et miseris vexant viscera torminibus.
Illorum causas medica bonus arte FIENVS
Explicat, & pelli qua ratione queant.
Ergo sibi laudem peperit famamque perennem,
Vtile qui nobis hoc dedit Auctor opus.
Quod præsens gratis animis amplectitur ætas,
Assidua ac voluent postera sæcla manu.